

Dokumendid

EUROOPA LIIDU KONKURENTSIÕIGUSE PÕHIALUSED

Veebiseminar Eesti kohtunikele, prokuröridele ja advokaatidele

220SDV45

16., 23. ja 30. november 2020 (pärastlõunal)

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest

Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715

Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile. Dokument peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Sisukord / Table of Contents

Sisukord / Table of contents

I. Üldteave / General Information

- Esinejad / Speakers

II. Esinejate panus / Speakers' contributions

- Märt Ots	
	<ul style="list-style-type: none">• Konkurentsipoliitika eesmärgid. Ülevaade ELTL artiklitest 101-109 / The goals of Competition Policy. Overview of Articles 101-109 TFEU• Turu määratlemine ja turujõud / Definition of goods market and market power
- Katri Paas-Mohando	
	<ul style="list-style-type: none">• Kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus / Agreements, decisions and concerted action• Euroopa Liidu Konkurentsi Reeglite Jõustumine Eraõiguse Kaudu - Euroopa Liidu õigusraamistik / Private enforcement of EU Antitrust Law – Legal framework of the European Union
- Rene Frolov	
	<ul style="list-style-type: none">• Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine artikkel 102 alusel / Dominant position and its abuse on the basis of Art. 102• Töötuba ELTL artiklite 101 ja 102 kohta
- Käddi Tammiku	
	<ul style="list-style-type: none">• Kahjude direktiivi ülevõtmine siseriiklikku õigusesse
- Vaido Poldoja	
	<ul style="list-style-type: none">• Sissejuhatus Euroopa Liidu riigiabiõigusesse / Introduction to EU State aid law
- Angeliki Charouli	
	<ul style="list-style-type: none">• Siseriiklike kohtute roll riigiabieeskirjade ja – otsuste jõustamisel / The role of national courts in the enforcement of State aid rules and decisions• Koostöö Euroopa Komisjoniga / Cooperation with the European Commission• Riigiabi juhtumiuuring / Case study on State aid
- Küsitlusele vastamine / Quiz session	

III. Taustadokumendid / Background documentation

Üldteave / General Information

16, 23 and 30 November 2020

220SDV45

Speakers /Esinejad

Angeliki Charouli
Case Handler/*Juhtumikäsitleja*
European Commission/*Euroopa Komisjon*
DG Competition/*Riigiabi reeglite täitmise tagamise*
ja järelevalve üksus, Konkurentsi peadirektoraat
Place Madou / Madouplein 1
BE-1049 BRUSSELS

Rene Frolov
Partner
Head of Competition and Regulatory
konkurentsioiguse ekspert
FORT legal
A. Lauteri 5
EE-10114 TALLINN

Märt Ots
Director General/*Peadirektor*
Estonian Competition Authority
Konkurentsiamet
Auna 6
EE-10317 TALLINN

Katri Paas-Mohando
Senior Associate /
Vandeadvokaat
TGS Baltic
Ahtri 6a
EE-10151 TALLINN

Vaido Poldoja
Senior Legal Officer - Competition & State aid
vanem õigusametnik – konkurentsi ja riigiabi
ekspert
EFTA Surveillance Authority
EFTA järelevalveamet
Rue Belliard 35
BE-1040 BRUSSELS

Käddi Tammiku
Adviser, Intellectual Property and Competition Law
Division, Legislative Policy Department
Nõunik, Intellektuaalomandi ja konkurentsioiguse
talitus, Õiguspoliitika osakond
Ministry of Justice/*Justiitsministeerium*
Suur-Ameerika 1
EE-10122 TALLINN

**Esinejate panus /
Speakers' Contributions**

Märt Ots

KONKURENTSIAMET

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile. Dokument peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Konkurentsipoliitika eesmärgid. Ülevaade ELTL artikkelist 101-109

Märt Ots
Konkurentsiamet

16.11.2020

Vaba konkurents

Vaba konkurents on majanduse edasiviivaks jõuks ning tagab tarbijate heaolu. Inimloomus on olla teistest parem, see annab ka parima tulemuse.

Mis takistab vaba konkurentsi?

- Keelatud kokkulepped.
- Turgu valitsev seisund (monopol).
- Liigne turu kontsentratsioon (liiga suur turuosa).
- Riigiabi kus liikmesriik toetab oma ettevõtlust, seades selle eelistatud olukorda.

Administratiivsed turu piirangud.

Ajaloost

- 1776 Adam Smith „nähtamatu käe“ kontseptsioon – just vaba konkurents viib ühiskonna heaolu suurenemiseni.
- Smith teadvustas vajadust õigusliku raamistiku järele, mis tagaks vaba konkurentsi toimimise.
- USA-s 1890 Sherman Act, 1914 Clayton Act – üldsõnalised konkurentsireeglid
- Majanduslikud käsitlused USA-s 1960-ndad, 1970-ndad:
- Harvardi koolkond tugines struktuur-käitumine-tulemus (SKT) paradigmale – turustruktuur mõjutab turukäitumist, mis omakorda mõjutab turutulemusi.
- Chicago koolkond – turustruktuuride mõjutamine konkurentsipoliitikaga ei ole kasulik.
- Euroopas integratsiooni algusaegadest – söe- ja terasesektorile kohalduvad vaba konkurentsi põhimõtted sisaldasid Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse asutamislepingus

ELTL artiklid 101 - 109

- Artikkel 101- keelatud kokkulepped
- Artikkel 102 – turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keeld
- Artiklid 103-106 sätestavad konkurentsireeglite rakendamise
- Artiklid 107–109 - riigiabi

Keelatud kokkulepped

- ❑ Keelatud on kokkulepped:
 - ❑ hinnakokkulepped
 - ❑ turu jagamine
 - ❑ konkurentsi kahjustav kooskõlastatud tegevus näiteks tootmise, teenindamise, kaubaturu, tehnilise arengu või investeerimise piiramine; *kokkulepe kolmanda osapoole boikoteerimiseks või turult välja söömiseks*

Miks keelatud kokkulepped on majandust kahjustavad

- ❑ Keelatud kokkulepped välistavad ausa konkurentsi mis on tehnilise ja majanduse arengu, tootlikkuse ja efektiivsuse kasvu aluseks. Keskaegne tsunftide süsteem pidurdas majanduse arengut (*Adam Smith, jt* https://en.wikipedia.org/wiki/Guild#cite_note-26).
- ❑ Kas meil oleksid tänasel tasemel nutitelefoniid kui tootjad võiksid kokku leppida hindades, turu jagamises, uue siseneja boikotis, jne?
- ❑ Näiteks kõik piima tootjad, töötledjad, hulgi- ja jaekaupmehed lepivad kokku, et piima ei tohi müüa alla 1€ liiter. Tulemus: ettevõtetele tagatud stabiilne kasum, kuid puudub motivatsioon muuta majandamine efektiivsemaks, sest kasum on niikuinii tagatud. Kannatab tarbija, ei toimu tootlikkuse kasvu.
- ❑ Näiteks juba tegutsevad ettevõtted lepivad kokku uue boikoteerimises.

Keelatud kokkulepete näited Eestis

- Viinakartell, otsus 2017 – Liviko, 4 jaeketti (Selver, Maxima, Rimi, Prisma) ja 9 eraisikut mõisteti süüdi 0,5l odava viina hindade kokku leppimises. Kokku rahalisi karistusi 11 milj. € (täitmisele 1,1 milj. €).
- 2017. veebruaris leppisid 11 kinnisvaraettevõtjat Eesti Kinnisvarafirmade Liidu kaasaaitamisel kokku, et ei aktsepteeri kehtestata vaid kuulutuste avaldamise hinnatingimusi portaalis kv.ee ja nende alusel kujunevaid hindu. Samuti kinnitasid, et nad lõpetavad kuulutuste avaldamise juhul, kui ei muudeta hinnatingimusi. Menetlus lõpetati oportuuniteediga, ettevõtjatele määrati rahalised kohustused ca 57 tuh €.
- uurimisel - kas omavahel konkureerivad põllumajandusseadmete müümisega tegelevad ettevõtjad tegid PRIA-lt seadmete ostuks toetuste taotlemiseks hinnapakumisi esitades konkurentsi kahjustavat koostööd.

Artikkel 101 Erand lubatud kokkulepped

3. Lõike 1 sätteid (keelatud kokkulepe) võib kuulutada kohaldamatuks:

- *ettevõtjatevaheliste kokkulepete või kokkuleppeliikide suhtes;*
- *ettevõtjate ühenduste otsuste või otsuseliikide suhtes;*
- *kooskõlastatud tegevuse või kooskõlastatud tegevuse liikide suhtes,*

mis aitavad parandada kaupade tootmist või levitamist või edendada tehnilist või majanduslikku progressi, võimaldades samal ajal tarbijatel saada sellest tulenevast kasust õiglase osa

Konkurentsiseadus § 6 (lubatud kokkulepped)

Näide: Kange õlu. Tootjad leppisid kokku, et ei tooda kangemat kui 8% alkoholisisaldusega õlut.

Artikkel 102 Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine

Siseturus või selle olulises osas turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või mitme ettevõtja poolt on keelatud kui siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see võib mõjutada liikmesriikide vahelist kaubandust.

Sellised kuritarvitused võivad seisneda iseäranis:

- a) ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste tehingutingimuste otseses või kaudses kehtestamises;
- b) toodangu, turgude või tehnilise arengu piiramises tarbijate kahjuks;
- c) erinevate tingimuste rakendamises võrdväärsete tehingute puhul, pannes kaubanduspartnerid sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;
- d) selles, et lepingu sõlmimise eeltingimuseks seatakse teise poole nõusolek võtta endale lisakohustusi, mis oma laadilt või kaubandustavade kohaselt ei ole seotud lepingu objektiga.

Turgu valitsev seisund (1)

- Teatud majandusharudes on monopolid ning see võib olla majanduslikult efektiivne.
- Loomulik monopol – paralleelse infrastruktuuri rajamine ei ole võimalik ega otstarbekas
 - Elektrisüsteemi juhtimiskeskus – ei ole võimalik.
 - Lennuliiklusteenindus – ei ole võimalik.
 - Energeetika võrgud: elekter, gaas, kaugküte (teoreetiliselt võimalik, praktiliselt mitte).
 - Vesivarustus- ja kanalisatsioon (teoreetiliselt võimalik, praktiliselt mitte)
- Administratiivne monopol – põhineb seadusandlikul piirangul
 - Kaugküte kui küteliik. (Kohalikul omavalitsusel on õigus kehtestada kaugkütte piirkond kus ainsaks lubatuks küteliigiks on kaugküte.)
Elektri tootmine ja müük (kuni elektrituru avanemiseni 01.01.2013).

Turgu valitsev seisund (2)

- Turgu valitsev seisund objektiivsetel asjaoludel
 - Liiga väike turg
 - Keeruline sektor
 - Geograafiline asukoht
- Sularaha vedu – täpsemalt järgmises ettekandes
- Gaasi müük (kuni 2015 kui käivitus Klaipedas veeldatud gaasi terminaal)
- Mere puksiirid – täpsemalt järgmises ettekandes

Kas monopol on igavene?

- Loomulik monopol reeglina on – vesivarustus on Rooma aegadest.
- Vastupidine näide – sidevõrgud on monopoolsuse taset kaotanud: mobiilne andmeside, konkurents ettevõtete vahel.
- Administratiivne monopol sõltub poliitilistest otsustest.
- Turgu valitsev seisund võib kaduda konkurentide tulekuga.

Turgu valitsev seisund ehk monopol

- Hindade ja muude majandustingimuste kontrollimine ei anna võrreldavat tulemust vaba konkurentsiga.
- Reeglina on hindade, jm. tingimuste kooskõlastamine, kontroll, turu korralduslikud reeglid sätestatud eriseadustes.
 - Näiteks Elektriturseaduse alusel peab Konkurentsiamet kooskõlastama elektrivõrgu kui monopoolse teenuse hinnad. Elektri tootmise hinnad kujunevad vabaturu tingimustes. EL otsekohalduvad määrused turu korraldamises.
- Kogu majanduselu ei saa eriseadustesse kirja panna ja seda reguleerib konkurentsioigus.

Monopolide hindu peab reguleerima

- **Hinnaregulatsioon eriseaduste alusel.**
- Ilma tasakaalustava konkurentsi mõjuta võiks monopol võtta liiga kõrget tasu, teenida liigset kasumit, olla ebaefektiivne või kehtestada muid ahistavaid tingimusi.
- Hinnad kooskõlastatakse regulaatori poolt enne nende jõustumist.
- Hindu kontrollitakse tagantjärgi ettevõtte rakendab – regulaator kontrollib.
- Kulud ja investeeringud peavad olema põhjendatud ja mõistlikud. Varade tootlikkus peab olema mõistlik – tänaste madalate intressimäärade juures 4,5 – 5,5%.

Riigiabi artikkel 107

1. Kui aluslepingutes ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust.

Milleks riigiabi regulatsioon?

- EL aluspõhimõte – kaupade vaba liikumine. Ühe liikmesriigi ettevõtte konkureerib võrdsetel tingimustel kõikide teiste ettevõtetega, erinevatest liikmesriikidest. Riigi poolne toetuse maksmine rikub vaba konkurentsi reegleid
- Näiteks EL avatud taeva poliitika. Tallinnast lendavad erinevad lennufirmad: LOT, AirBaltic, Lufthansa, jt. EL lennufirma võib vabalt lennata kõikidest lähtepunktidest. Väga selge EL-i edulugu, tänu vabale konkurentsile ja selgetele riigiabi reeglitele.
- Peamine reegel. Riik peab reguleerima kvaliteeti ja ohutust – mitte turgu.**

näide, majandust ei saa planeerida.

- ❑ Taastuenergia toetuste skeem 2007
 - ❑ Otsetoetus tootjatele 53,7€/MWh 12 aastane periood
 - ❑ Elektri turuhind 46 €/MWh (2019 keskmine)
 - ❑ Tootja teenib kokku 99,7 €/MWh
 - ❑ Maksame toetust terve inimpõlve jooksul 2007 kuni 2035. Võib-olla saab ka Tootsi tuulepark toetust?
- ❑ Taastuenergia on täna juba konkurentsivõimeline
 - ❑ CO₂ hind – EL poliitika. (Näiteks Narva elektri jaamade tootjahinnas on pool CO₂ komponent).
 - ❑ Viimased tuuleenergia oksjonid Euroopas 1-2 €/MWh.
 - ❑ Päikeseenergia meie laiuskraadil juba konkurentsivõimeline.

Päikeseenergia on juba konkurentsivõimeline

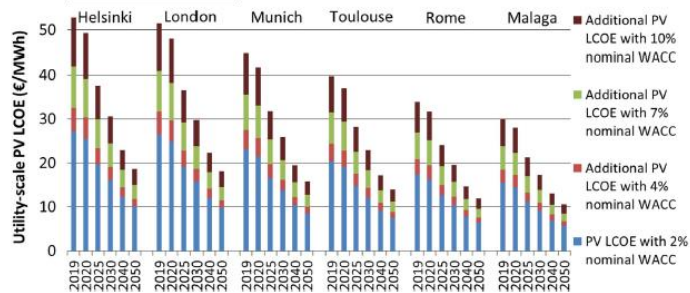
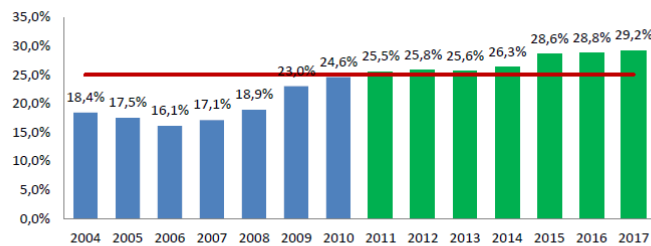

FIGURE 9 Photovoltaics (PV) levelised cost of electricity (LCOE) in six European locations for the years 2019 to 2050; in 2019 euros, taxes not included [Colour figure can be viewed at wileyonlinelibrary.com]

Impact of weighted average cost of capital, capital expenditure, and other parameters on future utility-scale PV levelised cost of electricity

Eero Vartiainen¹ | Gaëtan Masson² | Christian Breyer³ | David Moser⁴ | Eduardo Román Medina⁵ EU PVSEC PAPER

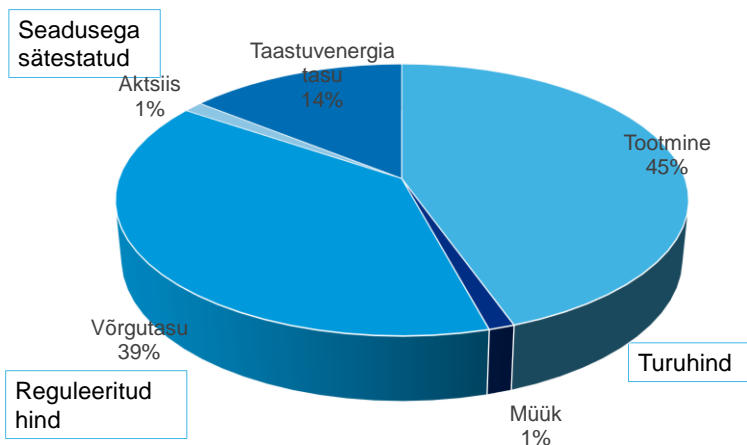
Eesti on järjest suurendanud taastuvenergia osakaalu

Joonis 35. Taastuvenergia valdkondlik (elektri-, kütte- ja jahutus- ning transpordisektor) osakaal energia lõpptarbimises. Allikas: Eurostat

Konkurentsiamet: Elektr- ja gaasitururu aruanne 2019

Aga maksame olulise osa subsiidiumiteks

Administratiivsed turupiirangud

- Riik peab reguleerima kvaliteeti ja mitte turgu.
- Keskaegne tsunftide süsteem pidurdas majanduse arengut (Adam Smith, jt https://en.wikipedia.org/wiki/Guild#cite_note-26).
- Eestis suhteliselt vähe administratiivseid piiranguid, valdavalt seotud objektiivse paratamatusega – turg on liiga väike.
 - Apteekide omandipiirang.
 - Tervishoiuteenused – konkurentsi loomine keeruline
 - Kaugküte – 2050 kliimanetraalsus.
 - Raudtee reisijatevedu – väike turg.
- Positiivsed näited
 - Taksoteenud
 - Elektriturg, jne.
- Konkurentsiseadus §61 lg1. Konkurentsiamet võib anda riigiasutusele ja kohaliku omavalitsuse üksusele, füüsilisele ja juriidilisele isikule soovitusi konkurentsiolukorra parandamiseks

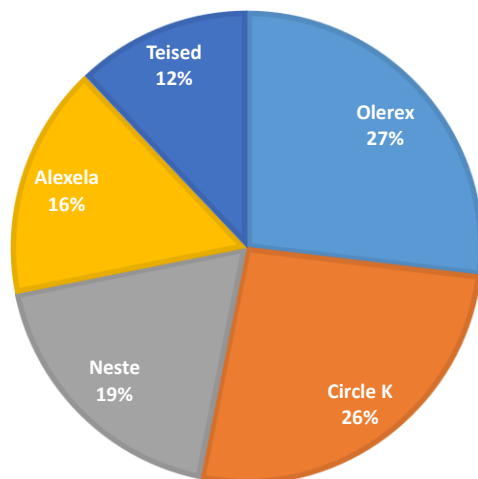
Koondumiste kontroll

- Konkurentsiseadus § 22 lg 3 - Konkurentsiamet keelab koondumise, kui see oluliselt kahjustab konkurentsi kaubaturul, eelkõige turgu valitseva seisundi tekkimise või tugevnemise kaudu.
- Koondumisele hinnangu andmisel analüüsitakse järgmisi kriteeriumeid
 - koondumise osaliste turupositsiooni, nende majanduslikku ja finantsjõudu ning konkurentide juurdepääsu kaubaturule;
 - juriidilisi või muid kaubaturule sisenemise tõkkeid;
 - kaupade nõudlust ja pakkumist;
 - ostjate, müüjate ja tarbijate huvisid.

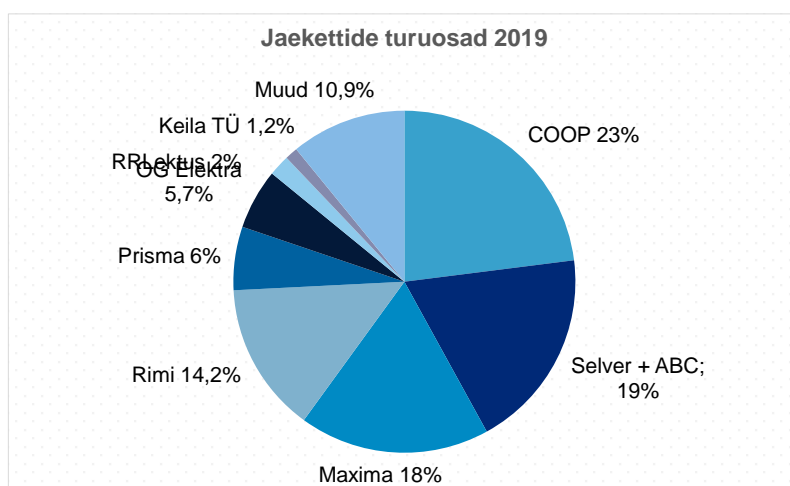
Koondumise kontrolli majanduslik eesmärk

- Liiga kõrge turuosa üldjuhul pärsib konkurentsi.
- Koondumise käigus võib ettevõtja omandada turgu valitseva seisundi.
- Samuti võib koondumise kaudu kahjustuda konkurentsiolukord ja kaubaturu struktuur – koondumiste kontrolli eesmärk on konkurentsi toimimist soodustavate turustruktuuride säilitamine.
- Eestis on peamistel turgudel hea konkurentsiolukord, eesmärk on selle

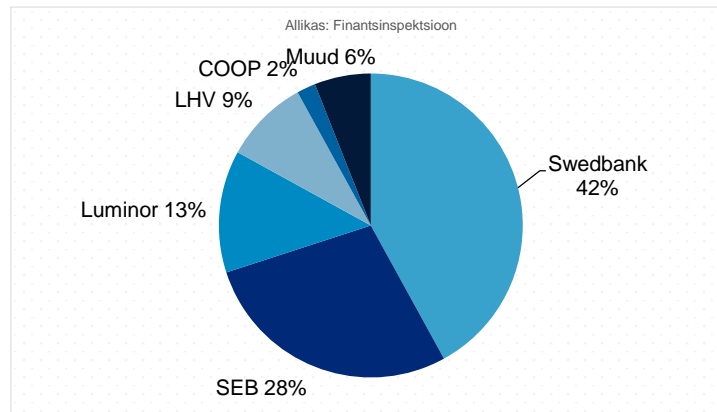
Kütuste (bensiin ja diisel) jaeturg

Jaekettide turuosad

Pankade turu jaotus, laenud

KONKURENTSIAMET

Täna tähelepanu

ee-st!

mart.ots@konkurentsiamet.ee

KONKURENTSIAMET

Funded by the European Union
Service Contract DG COMP/2017/015 - SI2.778715
This document has been prepared for the European Commission. However, it reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

The goals of Competition Policy Overview of TFEU Articles 101-109

Märt Ots
Competition Authority

16.11.2020

Free competition

Free competition is the driving force of economy and it ensures consumer welfare. It is human nature to be better than others, it also gives the best results.

What impedes free competition?

- Prohibited agreements.
- Dominant position on the market (a monopoly).
- High market concentration (market share that is too large).
- State aid where a member state is supporting its entrepreneurship, putting it in privileged position.
- Administrative market restrictions.

History

- 1776 Adam Smith „invisible hand“ concept – it is free competition that increases the welfare of society.
- Smith acknowledged the need for legislative framework that would ensure free competition.
- USA 1890 Sherman Act, 1914 Clayton Act – general competition rules
- Economic approaches in the USA in the 1960s, 1970s:
 - Harvard school approach was based on the paradigm of structure - conduct - result (SCR) – market structure affects market behaviour, which affects market results.
 - Chicago school – influencing market structures with competition policy is not beneficial.
- In Europe since the beginning of integration– the principles of free competition included in the European Coal and Steel Community Treaty implemented to coal and steel sectors

TFEU Articles 101 - 109

- Article 101 – prohibited agreements
- Article 102 – prohibition of abuse of a dominant position
- Articles 103-106 – implementation of competition rules
- Articles 107-109 – state aid

Prohibited agreements

- ❑ The following agreements are prohibited:
 - ❑ price agreements
 - ❑ dividing the market
 - ❑ agreed anti-competitive action, for example limiting the technical development or investment for production, services or goods market; *an agreement to boycott or oust a third party from the market*

Why prohibited agreements harm the economy

- ❑ Prohibited agreements prevent fair competition that is the basis for technical and economic development and for the growth of productivity and efficiency. The medieval guild system slowed down the economic development (Adam Smith, *et.al.* https://en.wikipedia.org/wiki/Guild#cite_note-26).
- ❑ Would we have today's smartphones if the manufacturers could agree on prices, dividing the market, boycotting a newcomer, etc.?
- ❑ For example: all the manufacturers, processors, wholesalers and retailers of milk agree that milk cannot be sold under 1€ per liter. Result: stable profit is guaranteed, but there is no motivation to make the management of the company more efficient, as the profit is guaranteed. The consumer suffers, there is no increase in productivity.
- ❑ For example: existing companies agree to boycott a new one.

Examples of prohibited agreements in Estonia

- ❑ Vodka cartel, ruling in 2017 – Liviko, 4 retail chains (Selver, Maxima, Rimi, Prisma) and 9 private persons were found guilty of agreeing on the price of 0.5 litre budget vodka. Pecuniary penalties in total of 11 million € (subject to execution 1.1 million €).
- ❑ In February 2017, 11 real estate undertakings agreed in cooperation with the Association of Real Estate Companies that they will not accept the established price conditions for publishing advertisements on the kv.ee portal and the prices thereof. They also confirmed that they would stop publishing ads if the price conditions were not changed. The procedure was terminated with opportunity, financial liabilities of approximately 57,000 € were assigned to the undertakings.
- ❑ under investigation – were competing undertakings that sale agricultural equipment engaged in anti-competitive co-operation when submitting quotes to PRIA (Agricultural Registers and Information Board) while applying for subsidies.

Article 101 exemption: permitted agreements

3. The provisions of paragraph 1 (prohibited agreement) may be declared inapplicable in the case of:

— any agreement or category of agreements between undertakings;

— any decision or category of decisions by associations of undertakings;

— any concerted practice or category of concerted practices,

which contributes to improving the production or distribution of goods or to promoting technical or economic progress, while allowing consumers a fair share of the resulting benefit

Competition Act § 6 (permitted agreements)

Example: Strong beer. Manufacturers agreed not to produce beer that contains more than 8% alcohol.

Article 102 Abuse of dominant position on market

Any abuse by one or more undertakings of a dominant position within the internal market or in a substantial part of it shall be prohibited as incompatible with the internal market in so far as it may affect trade between Member States.

Such abuse may, in particular, consist in:

- a) directly or indirectly imposing unfair purchase or selling prices or other unfair trading conditions;
- b) limiting production, markets or technical development to the prejudice of consumers;
- c) applying dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage;
- d) making the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts.

Dominant position on market (1)

- In certain branches of the economy, monopolies exist and it may be economically efficient.
- Natural monopoly – establishing parallel infrastructure is not possible nor expedient
 - Power system control centre – not possible.
 - Air traffic service – not possible.
 - Energy networks: electricity, gas, district heating (theoretically possible, in practice – not possible).
 - Water supply and sewerage (theoretically possible, in practice – not possible)
- Administrative monopoly – based on a legislative restriction
District heating as a type of heating. (Local municipality has the right to establish a district heating area where the only permitted type of heating is district heating)
Production and sales of electricity (until the opening of the electricity market on 01.01.2013).

Dominant position on market (2)

- Dominant position on the market due to objective circumstances
 - A market that is too small
 - Complex industry
 - Geographic location
- Cash transportation – more details in the next presentation
- Sales of gas (until 2015 when a liquified natural gas terminal was opened in Klaipeda)
- Marine tugs – more details in the next presentation

Is a monopoly eternal?

- Natural monopoly usually is – water supply since the Roman times.
- On the contrary – communication networks have lost in their level of monopoly: mobile data communication, competition between undertakings.
- Administrative monopoly depends on political decisions.
- Dominant position on the market may be lost when competitors emerge.

Dominant position on market, e.g. monopoly

- ❑ Controlling prices and other economic conditions does not create a comparable result to free competition.
- ❑ As a rule, conditions for the approval and control of prices and other conditions, and the rules for market organisation are set by specific legislative acts.
 - ❑ For example: based on the Electricity Market Act, the Competition Authority must approve the prices of the electricity network services as monopoly services. The prices for the production of electricity are formed under free market conditions. Directly applicable regulations of the EU in market organisation.
- ❑ It is impossible to regulate the whole economic life by specific acts; regulation by Competition Act.

The prices of monopolies must be regulated

- ❑ **Price regulation based on specific acts.**
- ❑ Without the balancing effect of competition, a monopoly could take fees that are too high, earn excess profit, be ineffective or impose other confining conditions.
- ❑ Prices have to be approved by a regulator before they enter into force
- ❑ Prices are checked *a posteriori*. An undertaking implements, a regulator controls.
- ❑ Costs and investments must be justified and reasonable. Return of assets must be reasonable – with today's low interest rates, 4.5 – 5.5%.

Aids granted by states Article 107

1. Save as otherwise provided in the Treaties, any aid granted by a Member State or through State resources in any form whatsoever which distorts or threatens to distort competition by favouring certain undertakings or the production of certain goods shall, in so far as it affects trade between Member States, be incompatible with the internal market.

State aid regulation: why?

- ❑ Fundamental principle of the EU – free movement of goods. An undertaking of one member state competes on equal terms with all other undertakings from other member states. Aid paid by state infringes the rules of free competition.
- ❑ For example: the EU open skies policy. From Tallinn, the following carriers fly: LOT, AirBaltic, Lufthansa, etc. The EU carrier may freely fly from all points of departure. A very good example of an EU success story thanks to free competition and clear state aid rules.
- ❑ **The main rule. The state must regulate the quality and safety – not the market.**

Electricity subsidies – a good example that economy cannot be planned

- ❑ The scheme for renewable energy subsidies 2007
 - ❑ Direct support for producers 53.7€/MWh 12-year period
 - ❑ Market price of electricity 46 €/MWh (average of 2019)
 - ❑ Producer earns in total 99.7 €/MWh
 - ❑ We pay subsidies throughout a whole generation from 2007 to 2035. Will Tootsi wind farm project be supported as well?
- ❑ Today, renewable energy is already competitive.
 - ❑ CO₂ price – EU politics. (e.g. half of the production price of N arva Power Plant is formed by the CO₂ component).
 - ❑ The most recent wind energy auctions in Europe 1-2 €/MWh.
 - ❑ Solar energy is already competitive in our latitude.

Solar energy is already competitive

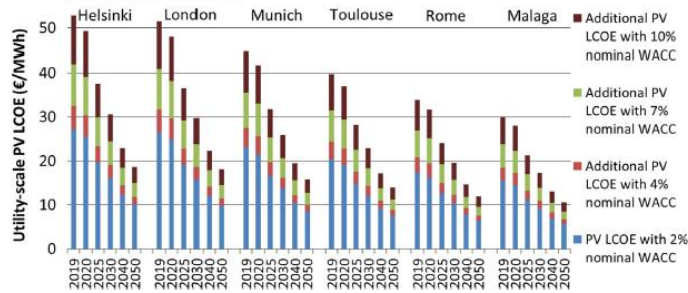
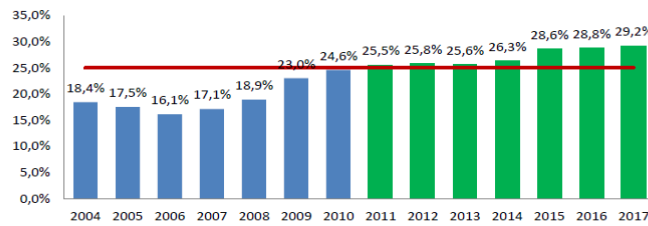

FIGURE 9 Photovoltaics (PV) levelised cost of electricity (LCOE) in six European locations for the years 2019 to 2050; in 2019 euros, taxes not included [Colour figure can be viewed at wileyonlinelibrary.com]

Impact of weighted average cost of capital, capital expenditure, and other parameters on future utility-scale PV levelised cost of electricity

Eero Vartiainen¹ | Gaëtan Masson² | Christian Breyer³ | David Moser⁴ | Eduardo Román Medina⁵ EU PVSEC PAPER

Estonia has increased the share of renewable energy

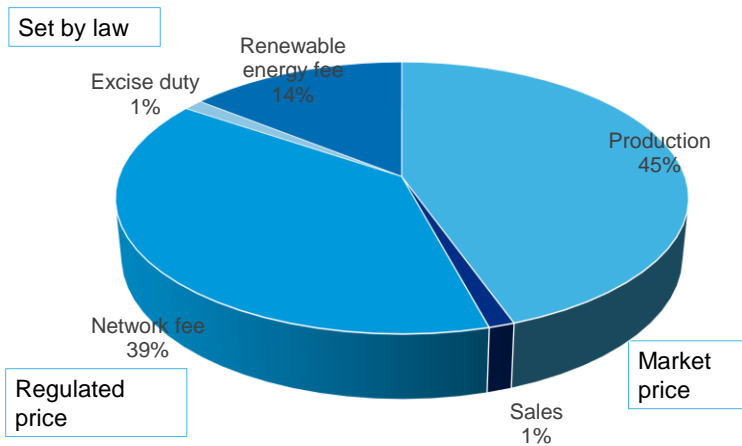

Joonis 35. Taastuvenergia valdkondlik (elektri-, kütte- ja jahutus- ning transpordisektor) osakaal energia lõpptarbimises. Allikas: Eurostat

Figure 35. The sectoral share of renewable energy (electricity, heating, cooling and transport sectors) in final consumption

Competition Authority: Electricity and gas market report 2019

But we pay a significant part for subsidies

Administrative market restrictions

- ❑ The state must regulate the quality and not the market.
- ❑ The medieval guild system slowed down the economic development Adam Smith, *et.al.* https://en.wikipedia.org/wiki/Guild#cite_note-26.
- ❑ There are not so many administrative restrictions in Estonia, mainly due to objective inevitability – the market is too small.
 - ❑ Restrictions to pharmacy ownership.
 - ❑ Health care services – complex to create competition.
 - ❑ District heating – 2050 climate neutrality.
 - ❑ Rail passenger transport – small market.
- ❑ Positive examples
 - ❑ Taxi services
 - ❑ Electricity market, etc.
- ❑ Competition Act §61 (1). The Competition Authority may make recommendations to state agencies, local governments and natural and legal persons as to the improvement of the competitive situation.

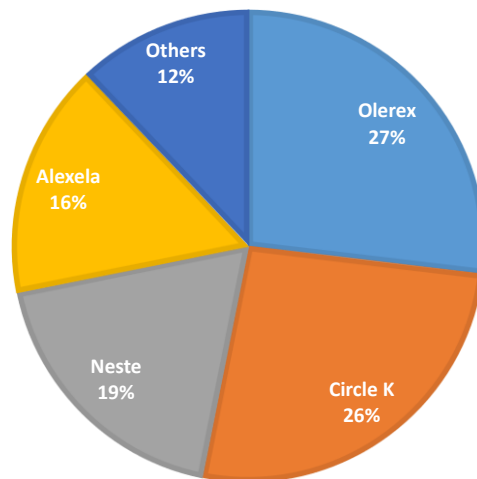
Concentration control

- ❑ Competition Act § 22 (3) - The Competition Authority shall prohibit a concentration if it is likely to significantly restrict competition in the goods market above all, by creating or strengthening a dominant position.
- ❑ When assessing concentration, the following criteria are analysed:
 - ❑ The market position of the participants of concentration, their economic and financial strength and the access of competitors to the goods market;
 - ❑ legal or other barriers for entering the goods market;
 - ❑ the demand and supply of goods;
 - ❑ the interests of buyers, sellers and consumers.

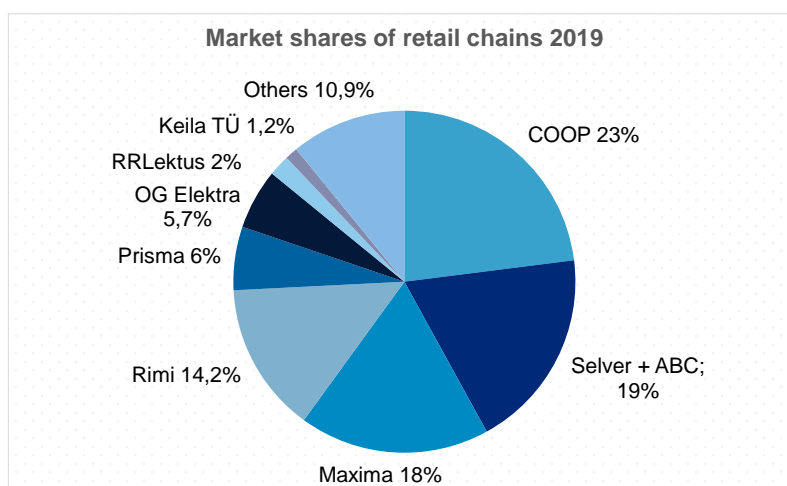
The economic goal of concentration control

- ❑ The market share that is too high generally restricts competition.
- ❑ In the process of concentration, an undertaking may acquire the dominant position in the market.
- ❑ Concentration may distort competition and the structure of the goods market – the purpose of concentration control is to preserve the market structures that favour competition.
- ❑ In Estonia, the main markets have a good competitive situation, the aim is to maintain it.

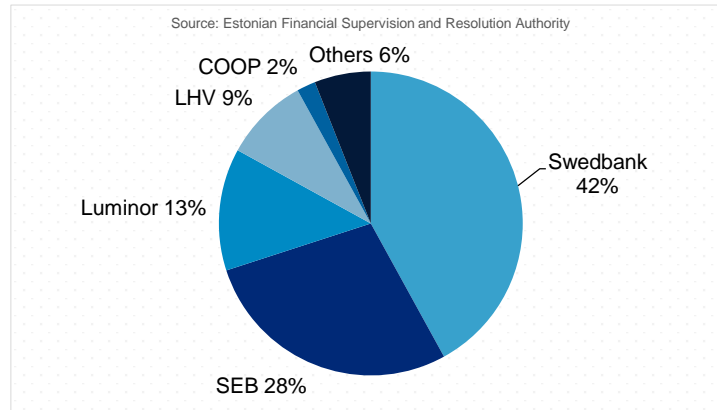
Retail market of fuel (petrol and diesel)

Market shares of retail chains

Market distribution of banks, loans

KONKURENTSIAMET

Thank you for your
attention!

Märt Ots

mart.ots@konkurentsiamet.ee

REPUBLIC OF ESTONIA
COMPETITION AUTHORITY

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile. Dokument peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Kaubaturu piiritlemine ja turujõud

Märt Ots

16.11.2020 Tallinn

Sissejuhatus

1) Kaubaturu piiritlemine:

- Põhimõtted, tooteturg ja selle geograafiline ulatus
- Näiteid Konkurentsiameti praktikast

2) Turujõud ja selle hindamine:

- Põhimõtted
- Näiteid Konkurentsiameti praktikast.

Kaubaturu piiritlemisest

- Vajalik, et teha kindlaks ettevõtjate vahelise konkurentsi piire – millised on need ettevõtjad, kes tegelikult konkurentsipurvet avaldavad.
- Loob raamistikku, mille piires hinnatakse ettevõtjate käitumist või koondumise mõju.
- Kui ei ole kaubaturgu, ei saa arvutada ettevõtjate turuosasid.
- Kaubaturu piiritlemine ei ole eesmärk omaette – hinnatakse tegelikku konkurentsipurvet, mida võivad avaldada ka ettevõtjad väljastpoolt piiritletud turgu.

Kaubaturu mõiste

- Komisjoni teatis asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsioiguses (97/C 372/03)
- Asjaomane **tooteturg** hõlmab kõiki neid tooteid ja/või teenuseid, mis tarbijate seisukohast on oma iseloomulike tunnuste, hindade ja otstarbekohase kasutuse põhjal omavahel asendatavad ja vahetatavad.
- Asjaomane **geograafiline turg** hõlmab konkurentsitingimustelt üsna sarnast ja naaberaladest eelkõige märgatavalt erinevate konkurentsitingimuste tõttu eristatavat ala, kus kõnealused ettevõtjad tegelevad kaupade ja teenuste pakkumise ja hankimisega.
- Asjaomane turg, mille piires konkreetset konkurentsiküsimust hinnatakse, moodustub toote- ja geograafilise turu ühendamisel.

Kaubaturu mõiste (2)

- Komisjoni teatis aastast 1997 – seega üle 20 vana
- Hetkel käsil protsess, et hinnata teatise muutmise või täiendamise vajadust.
- Nt seoses digitaalsete turgudega, kahepoolsete turgudega, nõ tasuta toodete ja teenustega (*zero-price markets*).
- Avalik konsultatsioon – oma seisukohad on esitanud ka kõik EL konkurentsiasutused.
- Võimalikud muudatused teatises 2021-2022.

Kaubaturu mõiste (3)

- Konkurentsiseaduse § 3 lg 1
- **Kaubaturg** on hinna, kvaliteedi, tehniliste omaduste, realiseerimis- ja kasutustingimuste ning tarbimis- ja muude omaduste poolest ostja seisukohalt omavahel vahetatavate või asendatavate kaupade käibimise ala, mis hõlmab muu hulgas kogu Eesti territooriumi või selle osa.

Kaubaturu piiritlemisest

- Põhimõtted on Euroopa Liidu ja Eesti konkurentsioiguses sarnased.
- Kaubaturg piiritletakse ostja seisukohast lähtudes ja iga juhtumi puhul eraldi.
- Võib-olla erinev koondumiste ja järelevalve puhul (teatise p. 12)
- Oluline on mõista, et erinevatel turu tasanditel (nt tootmine, hulgimüük, jaemüük) on ostjad erinevad ning toote- ja geograafilise turu piiritlus võib olla erinev.
- Import iseenesest ei laienda geograafilist turgu (nt imporditakse tooteid Hiinast jne).

Erinevad tasandid - ravimid

- Ravimite tootmine – kaubaturu piiritlemine toimeaine põhiselt (Komisjoni juhtumid, nt M.5502 *Merck/Schering Plough*).
- KA otsus 08.05.2008 – Terve Pere Apteek OÜ ja OÜ Saku Apteek koondumise keelamine (analüüsitud mh erinevaid tasandeid).
- Ravimite maaletootmine (tootja → hulgimüüja).
- „Vaheturg“ (hulgimüüja → hulgimüüja).
- Ravimite hulgimüük – lai valik tooteid, geograafiline turg üleriigiline
(hulgimüüja → jaemüüja).
- Ravimite jaemüük – apteegiteenus, lai valik tooteid, geograafiline turg lokaalne (nt Tallinn).

Erinevad tasandid - elektrienergia

- Elektrienergia tootmine (põlevkivist, biomassist, tuulest, päikesest, veest) ja hulgimüük.
- Nord Pool elektribörs – jaemüüjad ostavad elektrit börsi kaudu ning börsi algoritm arvutab hinna.
- Tootmise ja hulgimüügi tasandil võib kaubaturu geograafiline ulatus olla laiem kui riigisisene (nt hõlmab mitut riiki).
- Enefit Grren AS/Nelja Energia AS koondumine 2018 – tootmise ja hulgimüügi kaubaturg on vähemalt Eesti ja Soome ning lähitulevikus ka Läti, Leedu (ühendused, hindade sarnasus ja korrelatsioon, Nord Pool elektribörsi süsteem).

- Elektrienergia jaemüük – riigisisene.

Erinevad tasandid - reisiteenused

- 1) Reisiteenuste varustajad (sisendi pakkujad järgmistele tasanditele) – lennu-, rongi-, bussi- või laevaettevõtjad, majutusettevõtjad.
- 2) Reisikorraldajad – loovad turismitooteid, ostes 1. tasandil tegutsevatelt varustajatelt üksiktooteid ning ühendades need reisipakettidesse.
- 3) Reisivahendajad – vahendavad erinevaid reisiteenuseid äri- ja eraklientidele.

Põhiprintsiibid kaubaturu piiritlemisel (1)

- Ettevõtja ei saa oluliselt mõjutada hindu või muid tingimusi, kui klientidel on lihtne võtta kasutusele asendustooted või -tarnijad
- Hinnatakse nõudluse asendatavust ja pakkumise asendatavust
- 1) **Nõudluse asendatavus** – milliseid tooteid peab ostja asendustoodeteks.
- SSNIP test (Small but Significant and Non-transitory Increase in Price) - millised tooteid ja kellelt tarbijad ostaksid vaadeldavate toodete hüpoteetilise väikese (5-10%), kuid püsiva hinnatõusu korral.

Põhiprintsiibid kaubaturu piiritlemisel (2)

- 2) **Pakkumise asendatavus** – saab arvestada, kui mõju on samaväärne nõudluse asendatavusega.
- Kui tootja / tarnija saab vastukaaluks hinnatõusule kiiresti ja ilma oluliste kuludega pakkuda asjaomaseid tooteid.
- Näiteks olukorras, kus tootja toodab mitme erineva kvaliteediga paberit ja saab kiiresti tootmist ümber seadistada.
- Piimatööstused – omavad vaba võimsust ja saavad toota teisi/täiendavaid tootegruppe.

Kuidas teame, mis on ostja seisukohast asendatav?

- Analüüs, andmete kogumine ostjatelt ja konkurentidelt.
- SSNIP test - milliseid tooteid ja kellelt ostaks hinnatõusu korral.
- Veel parem – andmed (lähi)minevikust, et kuidas on ostjad tegelikult käitunud (nt hinnatõusu puhul).
- Jaekaubandus, uuringufirma Nielsen andmed.
- Mõnikord eristatakse kliendikategooriad (eraklient ja äriklient, sest erinevad vajadused, ostuharjumused jne).

Veel näiteid kaubaturu piiritlemise kohta

- UAB Lords LB Asset Management (Citypark) ja Osaühing EUROPARK ESTONIA koondumine
- Koondumise teates – tarbija liikumise kaubaturg, või kui parkimisteenused eraldi, siis geograafiline turg EMP.
- Konkurentsiamet piiritles parkimisteenuste kaubaturu Tallinnas ja Pärnus (nendes linnades tekkis kattuvus)

Veel mõned näited praktikast (2)

- Orkla ASA (AS Kalev) / AS Laima jt (2014)
- AS Maag Grupp / Elveda OÜ (Aktsiaselts TERE) (2017)
- Nende koondumiste puhul analüüsis Konkurentsiamet, kas šokolaadikondiitritoodete ja piimatoodete tootmise ja hulgimüügi kaubaturg võib hõlmata kogu Baltikumi.
- Geograafiline turg piiritleti Eestiga, sest konkurentsitingimused polnud homogeenised (sisseost riigisisene, igas riigis tuntud kohalik tootja ja kaubamärk).
- Konkurentsiamet tuvastas samas konkurentsipurve Läti ja Leedu tootjatelt.

Turujõud

- Turgu valitsev seisund
- Nt nõukogu määrus nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle – „olukord, kus üks või mitu ettevõtjat omandavad majandusliku võimu, mis võimaldab neil takistada tõhusa konkurentsi säilitamist asjaomasel turul, andes neile võimaluse tegutseda suurel määral oma konkurentidest, klientidest ja tarbijatest“.

Turujõud

- KonkS § 13 lg 1 - turgu valitsevat seisundit omab ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja ostjatest. Turgu valitseva seisundi omamist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

Turujõu hindamine

- Turuosa on turujõu esmane indikaator
- Suur turuosa ja turuliidriks olemine ei tähenda automaatselt turgu valitseva seisundi olemasolu.
- Sõltub kaubaturu struktuurist ja mitmetest muudest teguritest.
- Näiteks ei oma turuliider turgu valitsevat seisundit, kui turg on kiiresti arenev, toimib tihe konkurents, turule sisenemine on lihtne, tooteid on lihtne importida jne.

Turujõu hindamine (2)

- Suure turuosa korral hinnatakse tasakaalustavate tegurite olemasolu:
- Ostja turujõud
- Lihtne ja tõenäoline turule tulek (potentsiaalne konkurents)
- Konkurentidel on lihtne kiiresti tootmist / tarnimist suurendada (piisav vaba võimsuse olemasolu)

Näiteid praktikast, kus suur turuosa ei tähenda turujõudu

- Juhtum nr COMP/M.6281 Microsoft / Skype (2011)
- Komisjon andis koondumisele loa, kuigi turuosa 80-90% (suhtlustarkvara kaubaturud, sh videokõned):
- Innovaatiline ja kiiresti arenev sektor
- Suhtlustarkvara laieneb nutitelefonidesse
- Suured turuosad saavad püsida ainult väga lühikesest aega

Näiteid Konkurentsiameti praktikast – koondumiste kontrolli juhtumid

- **Orkla ASA (AS Kalev) / AS Laima jt koondumine (2014)**
- AS Kalev ja AS Laima turuosa kokku šokolaadikondiitritoodete hulgimüügil üle 40%
- Samas tegemist toodetega, mida on kerge importida ning kaubaturul tegutseb palju ettevõtjaid.
- **AS Maag Grupp (AS Farmi Piimatööstus) / Elveda OÜ (Aktsiaselts TERE) koondumine (2017)**
- AS Farmi Piimatööstus ja TERE turuosa kokku linnapiimatoodete hulgimüügi kaubaturul üle 40%.
- Samas suure turuosaga konkurent (Valio)
- Tugev konkurents surve Läti ja Leedu piimatööstustelt, kellel on vaba tootmisvõimsust ning kerge tootmist suurendada, lisaks väiksemad ettevõtjad Eestis, kelle samuti võimalus ja tahe tootmismahu suurendada

Koondumiste kontrolli juhtumid (2)

- Üldjuhul suur turuosa siiski peegeldab turujõudu
- **Aktsiaselts Eesti Post / AS Express Post koondumise keelamine (2011)**
- Ainult 2 turuosalist
- Turuosa koondumise järgselt 100% (monopol) kirisaadetiste edastamise, otsepostisaadetiste edastamise ja perioodika kojukande kaubaturgudel.
- Klientidel oleks kadunud valikuvõimalus ning EP-I võimalus tõsta hinda, muuta tingimusi ebasoodsamaks jne
- Potentsiaalse konkurentsi surve puudus.

Koondumiste kontrolli juhtumid (3)

- **Estravel Holding OÜ ja Aktsiaseltsi Wris koondumise keelamine (2019)**
- Mõlemad koondumise osalised on reisiteenuste vahendajad, pakuvad laia valikud reisiteenuseid.
- Koondumise puudutas reisiteenuste vahendamise kaubaturgu, eraldi hinnati mõju era- ja äriklientidele, kuna on erinevad.
- Ettevõtjate turuosa kokku üle 40%
- Konkurentsi kahjustumine äriklientide jaoks ning ostja jaoks ei ole asendatavad reisivarustajate ja reisikorraldajate teenused.

Koondumiste kontrolli juhtumid (4)

- Koondumised mootorikütuste jaemüügi valdkonnas
- **AS Aqua Marina (Olerex) ja aktsiaseltsi „Johnny“ osa (Favora) koondumisele loa andmine tingimusel, et AS Aqua Marina täidab endale võetud kohustused (2017)**
- Olerexil oli 89 ja Favoral 7 tanklat üle Eesti
- Lokaalsed turud – linnades 10 min autosõidu raadius ja maapiirkondades 20 min autosõdu raadius.
- Mõlema koondumise osalise tanklad Tallinnas, Tartus, Viljandis, Põlvas, Võrus
- Põlvas: Olerex + Favora 2 tanklat, turuosa 49%
- Võrus: Olerex + Favora 4 tanklat, turuosa 48%
- Arvestades turustruktuuri (ja tuginedes mh läbiviidud tarbijauuringu tulemustele) leidis Konkurentsiamet, et Olerex omaks suurt turujõudu Põlva ja Võru piirkonnas
- AS Aqua Marina võttis konkurentsi kahjustumise vältimiseks kohustuse võõrandada 6 kuu jooksul kaks tanklat Võrus ja ühe tankla Põlvas

Koondumiste kontrolli juhtumid (5)

- **Alexela Tanklad OÜ ja Euro Oil Aktsiaseltsi** koondumisele loa andmine tingimusel, et Alexela Tanklad OÜ täidab endale võetud kohustused (2017)
- Alexelal oli 76 tanklat ja Euro Oil'il 24 tanklat üle Eesti
- Lokaalsed turud – linnades 10 min autosõidu raadius ja maapiirkondades 20 min autosõidu raadius.
- Mõlema koondumise osalise tanklad Tallinnas ja Harjumaal, Lahemaa piirkonnas, Rakvere piirkonnas, Tallinn-Haapsalu maanteel Ääsmäest kuni Ristini, Haapsalus, Viljandis, Karksi-Nuia piirkonnas
- Vähe konkureerivaid tanklaid Karksi-Nuia piirkonnas ja Tallinn-Haapsalu maanteel Ääsmäest Ristini
- Konkurentsiamet analüüsis tanklate omavahelist konkurentsipurvet
- Arvestades turustruktuuri leidis Konkurentsiamet, et tugevneks Alexela turuliidri positsioon mootorikütuste jaemüügil Karksi-Nuia piirkonnas ja Ellamaa piirkonnas, mis oluliselt kahjustaks konkurentsi
- Alexela võttis konkurentsi kahjustumise vältimiseks kohustuse võõrandada 6 kuu jooksul Euro Oili tankla Karksi-Nuias ja Ellamaal

Turgu valitseva seisundi juhtumid

- G4S sularahavedu. Ettevõtja turuosa oli 95% ning rakendas kunstlikult madalaid hindu teatud klientidele. Menetluse käigus võttis G4S kohustuse töötada välja võrdse kohtlemise alustele vastav hinnastamine.
- Puksiirid (Alfons Hakans). Monopoolses seisundis ettevõtja rakendas liiga kõrgeid hindu, teenides põhjendamatult kõrget kasumit. Menetluse käigus töötas ettevõtja välja hindade arvutamise alused, kus arvestati mõistliku kasumi määraga. Ettevõtja võttis kohustuse.
- Juurdepääs kaugkütte võrgule Tallinnas. Kaugküttevõrk keeldus tootjalt soojust ostmast. Menetlus lõppes eriregulatsiooni sätestamisega kaugkütteseaduses.

Turgu valitseva seisundi juhtumid (2)

- Eesti Lairiba SA –Konkurentsiamet nõudis ettekirjutusega EstWin baasvõrgule ligipääsu tingimuste muutmist, et parandada maapiirkondade elanikele kiire interneti osutamise võimalusi. Kohtuvaidluses tehti kompromiss – jõuti kokkuleppele tingimuste leevendamises
- Piletilevi – lepingutingimused piirasid konkurentide turule sisenemist ja turul tegutsemist. Lõpetati kohustuse võtmisega Piletilevi poolt. Ürituste korraldajatel lihtsam kasutada mitme piletivahendaja teenust.
- Eesti Post - reklaami (aadressiga ja aadressita) kojukandeteenuste puhul rakendatavad üle-eestilised allahindlused ei ole objektiivselt põhjendatud. Ettekirjutus. Kohtuvaidlus pooleli.

REPUBLIC OF ESTONIA
COMPETITION AUTHORITY

Täna tähelepanu eest!

Märt Ots

mart.ots@konkurentsiamet.ee

REPUBLIC OF ESTONIA
COMPETITION AUTHORITY

Funded by the European Union
Service Contract DG COMP/2017/015 - SI2.778715
This document has been prepared for the European Commission. However, it reflects the views
only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be
made of the information contained therein

Definition of goods market and market power

Märt Ots

16.11.2020 Tallinn

Introduction

1) Definition of goods market:

- Principles, product market and its geographic reach
- Examples from the common practice of the Competition Authority

2) Market power and its assessment:

- Principles
- Examples from the common practice of the Competition Authority

About defining the goods market

- Necessary for determining the limits of competition between undertakings – what are the undertakings that actually exercise competitive pressure.
- Creates a framework, within which the conduct of undertakings or the impact of concentration is assessed.
- If there is no goods market, market shares of undertakings cannot be calculated.
- Defining the goods market is not a goal *per se* – actual competitive pressure is assessed, which can also be exercised by undertakings from outside the defined market.

Concept of goods market

- Commission Communication on the definition of the relevant market in the Community Competition Law (97/C 372/03)
- A relevant **product market** comprises all those products and/or services which are regarded as interchangeable or substitutable by the consumer, by reason of the products' characteristics, their prices and their intended use.
- The relevant **geographic market** comprises the area in which the undertakings concerned are involved in the supply and demand of products or services, in which the conditions of competition are sufficiently homogeneous and which can be distinguished from neighbouring areas because the conditions of competition are appreciably different in this area.
- The relevant market within which to assess a given competition issue is therefore established by the combination of the product and geographic markets.

Concept of goods market (2)

- Commission Communication from 1997 – over 20 years old
- A process is currently underway to assess the need to amend or upgrade the Communication.
- E.g. in connection with digital markets, two-sided markets, zero-price markets and services.
- Public consultation – all EU competition authorities have also expressed their opinions.
- Possible changes in Communication 2021-2022.

Concept of goods market (3)

- Competition Act § 3 (1)
- **A goods market** is an area covering, *inter alia*, the whole of the territory of Estonia or a part thereof where goods which are regarded as interchangeable or substitutable (hereinafter substitutable) by the buyer by reason of price, quality, technical characteristics, conditions of sale or use, consumption or other characteristics are circulated.

About defining the goods market

- Similar principles in the EU and Estonian competition law.
- The goods market is defined from the point of view of the buyer and separately by each case.
- There may be differences in case of concentrations and monitoring (Communication clause 12)
- It is important to understand that on different market levels (e.g. production, wholesales, retail), buyers are different and the defining of goods and geographic market may differ.
- Import *per se* does not expand the geographic market (e.g. products imported from China, etc.)

Different levels - pharmaceuticals

- Manufacturing of pharmaceuticals – definition of goods market based on active substance (Commission cases, e.g. M.5502 *Merck/Schering Plough*).
- Competition Authority ruling 08.05.2008 – prohibiting the concentration of pharmacies Terve Pere Pharmacy OÜ and OÜ Saku Pharmacy (different levels analysed, *inter alia*).
- Import of pharmaceuticals (producer → wholesaler).
- „Intermediate market“ (wholesaler → wholesaler).
- Wholesales of pharmaceuticals – broad range of products, geographical market is national
(wholesaler → retailer).
- Retail sales of pharmaceuticals – pharmacy service, broad range of products, geographical market is local (e.g. Tallinn).

Different levels - electricity

- Production of electricity (from oil shale, biomass, wind, sun, water), and wholesales.
- Nord Pool energy exchange – retailers buy electricity from exchange and the price is calculated by the algorithm of the exchange.
- On the level of production and wholesales, the geographic reach of goods market may be broader than national (e.g. covers many countries).
- Concentration of Enefit Green AS/Four Energies AS in 2018 – the goods market for production and wholesales covers Estonia and Finland at least, in the near future, also Latvia, Lithuania (connections, similarity and correlation of prices, Nord Pool energy exchange system).
- Retail sales of electricity – domestic.

Different levels – travel services

- 1) Travel service suppliers (input providers for next levels) – air, rail, bus or marine undertakings, housing undertakings.
- 2) Tour operators – create tourism products, buying individual products from level 1 suppliers and combining them into travel packages.
- 3) Travel intermediaries – mediate different travel services for business and private customers.

Principles of goods market definition (1)

- An undertaking cannot significantly influence prices or other conditions if it is easy for a client to use substitute products or suppliers
- The substitutability of demand and the substitutability of supply are assessed
- 1) **Demand substitutability** – what kind of products are considered substitute products by buyer
- SSNIP test (Small but Significant and Non-transitory Increase in Price) – which products and from whom would consumers buy in case of small (5 -10%) but steady hypothetical price increase

Principles of goods market definition (2)

- 2) **Supply substitutability** – can be taken into account if the effect is equivalent to demand substitutability.
- When producer / supplier can, in return for the price increase, offer relevant products quickly and without significant costs.
- E.g. a situation where a producer manufactures paper of many different qualities and can quickly reconfigure the production process.
- Dairy industries – have spare capacity and can produce other/additional product groups.

How can we know what is substitutable from the buyer's point of view?

- Analysis, gathering data from buyers and competitors.
- SSNIP test – what products and from whom would be bought in case of price increase.
- Even better – data from (recent) past of the actual behaviour of buyers (e.g. in case of price increase).
- Retail trade, data from Nielsen.
- Sometimes client categories are distinguished (business and private customer, because of different needs, buying habits, etc.)

More examples of defining the goods market

- Concentration of UAB Lords LB Asset Management (Citypark) and the private limited company EUROPARK ESTONIA
- In the notification of concentration – goods market of consumer movement, or, in case parking services are considered separately, geographic market of EEA.
- The Competition Authority defined the goods market of parking in Tallinn and Pärnu (as overlap emerged in these cities)

Some more examples from practice (2)

- Chocolate manufacturers Orkla ASA (AS Kalev) / AS Laima et.al. (2014)
- Dairy producers AS Maag Grupp / Elveda OÜ (Public limited company TERE) (2017)
- In case of these concentrations, the Competition Authority analysed whether the production and wholesales goods market of chocolate and dairy products may cover all Baltic countries.
- The geographic market was defined as limited to Estonia, as the conditions for competition were not homogenous (purchasing is domestic, all countries have well-known local producers and trademarks).
- However, the Competition Authority identified competitive pressure from the Latvian and Lithuanian producers.

Market power

- Dominant position on market
- E.g. Council Regulation No 4064/89 on control of concentrations between undertakings – “a situation when one or more undertakings acquire economic power that enable them to impede the maintaining effective competition on the relevant market, giving them possibility to operate to an appreciable extent independently of clients or consumers”.

Market power

- Competition Act § 13 (1) - An undertaking in a dominant position is an undertaking or several undertakings operating in the same market whose position enables it/them to operate in the market to an appreciable extent independently of competitors, suppliers and buyers. Dominant position is presumed if an undertaking accounts for at least 40 per cent of the turnover in the market or several undertakings operating in the same market account for at least 40 per cent of the turnover in the market.

Assessment of market power

- Market share is the first indicator of market power
- Having big market share and being the leader on the market does not automatically mean the undertaking has dominant position on the market.
- Depends on the structure of goods market and many other factors.
- For example, the market leader does not have a dominant position on the market if the market is developing rapidly, has strong competition, entering the market is easy, it is easy to import products, etc.

Assessment of market power (2)

- In case of large market share, the following balancing factors are assessed:
- Market power of buyer
- Is entry to the market easy and probable (potential competition)
- Whether it is easy for competitors to quickly increase production/supply (existence of sufficient vacant capacity)

Examples: large market share does not equal market power

- Case no COMP/M.6281 Microsoft / Skype (2011)
- Commission gave permission for concentration, although the market share was 80-90% (communication software goods markets, incl. video calls):
- Industry that is innovative and develops fast
- Communication software extends to smartphones
- Large market shares can persist for a very limited time

Examples from the common practice of Competition Authority – cases of concentration control

- **Orkla ASA (AS Kalev) / AS Laima et.al. concentration (2014)**
- The total market share of AS Kalev and AS Laima on the wholesales market of chocolate confectionery - more than 40%
- At the same time, the products are easy to import and there are a lot of undertakings who operate on the goods market.
- **Concentration of AS Maag Grupp (AS Farmi Dairy Industry) / Elveda OÜ (Public limited company TERE) (2017)**
- The total market share of AS Farmi Dairy Industry and TERE on the wholesales goods market of urban dairy products – more than 40%.
- At the same time, there is a competitor with large market share (Valio)
- Strong competitive pressure from the dairy industries of Latvia and Lithuania who have vacant production capacity and can easily increase production, in addition, there are smaller undertakings in Estonia who also have possibilities and will to increase production volume

Cases of concentration control (2)

- In general, large market share reflects market power
- **Prohibiting the concentration of public limited company Eesti Post / AS Express Post (2011)**
- Only 2 market participants
- After concentration, 100% of market share (monopoly) on the markets of forwarding items of correspondence, forwarding direct mail items and home delivery of periodicals.
- Clients would have lost option of choice and Eesti Post would have acquired possibility to increase prices, implement unfavourable conditions, etc.
- No competitive pressure of potential competitors.

Cases of concentration control (3)

- **Prohibiting the concentration of travel agencies Estravel Holding OÜ and Public limited company Wris (2019)**
- Both undertakings are travel service intermediaries and offer a wide variety of travel services.
- The concentration was to take place on the goods market of mediating travel services. Effect on private and business clients was assessed separately, as the categories are different.
- Market share of undertakings – more than 40%
- Competition distortion for business clients; for buyer, the services of travel service suppliers and travel operators were not substitutable.

Cases of concentration control (4)

- Concentrations in the retail sector of motor fuels
- Allowing the concentration of **AS Aqua Marina (Olerex) and Public limited company "Johnny" (Favora)** on the condition that AS Aqua Marina fulfills its obligations (2017)
- Olerex had 89 and Favora had 7 filling stations in Estonia
- Local markets – in cities, stations in 10 min driving distance and in rural areas in 20 min driving distance.
- Both undertakings had filling stations in Tallinn, Tartu, Viljandi, Põlva, Võru
- In Põlva: Olerex + Favora 2 filling stations, market share 49%
- In Võru: Olerex + Favora 4 filling stations, market share 48%
- Taking into account the market structure (and based on the results of the conducted consumer survey) the Competition Authority found that Olerex would obtain large market power in the area of Põlva and Võru
- For avoiding distortion of competition, AS Aqua Marina took the obligation to dispose two filling stations in Võru and one filling station in Põlva within 6 months

Cases of concentration control (5)

- Allowing the concentration of **Alexela Filling Stations OÜ and Euro Oil Public limited company** on the condition that Alexela fulfills its obligations (2017)
- Alexela had 76 filling stations and ja Euro Oil has 24 filling stations in Estonia
- Local markets – in cities, stations in 10 min driving distance and in rural areas in 20 min driving distance
- Both undertakings had filling stations in Tallinn and Harju County, in Lahemaa area, in Rakvere area, on Tallinn-Haapsalu road from Ääsmäe to Risti, in Haapsalu, in Viljandi, and in Karksi-Nuia area
- Few competing filling stations in Karksi-Nuia area and on Tallinn-Haapsalu road from Ääsmäe to Risti
- The Competition Authority analysed the competitive pressure of filling stations
- Taking into account the market structure, the Competition Authority found that the position of Alexela as a market leader on the retail market of motor fuels would strengthen in Karksi-Nuia area and in Ellamaa area, which would significantly distort competition
- For avoiding distortion of competition, Alexela took the obligation to dispose Euro Oil's filling stations from Karksi-Nuia and Ellamaa within 6 months.

Cases of dominant position on the market

- G4S cash transport. The market share of the undertaking was 95% and artificially low prices were offered for some clients. During the procedure, G4S took an obligation to develop a pricing procedure based on the principles of equal treatment.
- Tugs (Alfons Hakans). The undertaking was in a monopoly position and implemented prices that were too high, earning unreasonably high profits. During the procedure, the undertaking developed the principles of price calculation which took into account reasonable profit margin. The undertaking took an obligation.
- Access to district heating in Tallinn. The district heating network refused to buy heat from the producer. The procedure ended with the establishment of a special regulation in the District Heating Act.

Cases of dominant position on the market (2)

- ❑ Estonian Broadband Foundation – the Competition Authority demanded with a precept from EstWin base network the changing of access conditions, in order to improve the possibilities of high-speed internet service for the residents of rural areas. Legal dispute resulted in compromise – the undertaking agreed to mitigate conditions.
- ❑ Piletilevi (ticketing services) – the terms of the agreement restricted competitors from entering and operating in the market. It was terminated by Piletilevi by taking obligations. It is easier for event organizers to use the services of several ticket intermediaries.
- ❑ Eesti Post (postal services) – the national discounts implemented for the home delivery service of advertising (addressed and not-addressed) are not objectively justified. Precept given. Pending legal dispute.

REPUBLIC OF ESTONIA
COMPETITION AUTHORITY

Thank you for your
attention!

Märt Ots

mart.ots@konkurentsiamet.ee

Katri Paas-Mohando

Kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus

EUROOPA LIIDU KONKURENTSIÕIGUSE PÕHIALUSED
Veebiseminar Eesti kohtunikele, prokuröridele ja advokaatidele

Katri Paas-Mohando, *dr iur*

16.11.2020

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - S12.778715
Käsitlev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile.
Dokument peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa
Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Teemad

- ELTL artikli 101 lg 1 ja KonkS § 4 põhielemendid
- Horisontaalsed ja vertikaalsed kokkulepped
- Erandid
- Tühisus
- Kokkuvõte

ELTL artikli 101 lg 1 ja KonkS § 4 põhielemendid

- Sätete tutvustus ning EL ja Eesti konkurentsi vahelise seose selgitus
- Ettevõtja
- Kokkulepe, kooskõlastatud tegevus, ettevõtjate ühenduse otsus
- Konkurentsi kahjustav eesmärk või tagajärg
- Mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele

ELTL art 101 (end. art 81; 85)

1. Siseturuga on kokkusobimatud ja keelatud kõik sellised ettevõtjatevahelised kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ning mille eesmärgiks või tagajärjeks on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi siseturu piires, iseäranis need kokkulepped, otsused ja tegevus, millega:

- a) otseselt või kaudselt määratakse kindlaks ostu- või müügihinnad või mis tahes muud tehingutingimused;
- b) piiratakse või kontrollitakse tootmist, turge, tehnilist arengut või investeeringuid;
- c) jagatakse turge või tarneallikaid;
- d) rakendatakse võrdväärsete tehingute puhul erinevaid tingimusi, pannes kaubanduspartnerid sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;
- e) seatakse lepingu sõlmimise eeltingimuseks teise poole nõusolek võtta endale lisakohustusi, mis oma laadilt või kaubandustavade kohaselt ei ole seotud sellise lepingu objektiga.

2. Kõik käesoleva artikli põhjal keelatud kokkulepped või otsused on algusest peale tühised.

3. Lõike 1 sätteid võib kuulutada kohaldamatuks:

- ettevõtjatevaheliste kokkulepete või kokkuleppeliikide suhtes;
- ettevõtjate ühenduste otsuste või otsuseliikide suhtes;
- kooskõlastatud tegevuse või kooskõlastatud tegevuse liikide suhtes, mis aitavad parandada kaupade tootmist või levitamist või edendada tehnilist või majanduslikku progressi, võimaldades samal ajal tarbijatel saada sellest tulenevast kasust õiglase osa, ilma et
 - a) kehtestaks asjassepuutuvatele ettevõtjatele piiranguid, mis ei ole nimetatud eesmärkide saavutamiseks hädavajalikud;
 - b) annaks sellistele ettevõtjatele võimalust kõrvaldada konkurentsi kõnesolevate toodete olulise osa suhtes.

Konkurentsiseaduse § 4 lg 1 (NB! Vt ka KarS § 400)

(1) Keelatud on konkurentsi kahjustava eesmärgi või tagajärjega ettevõtjatevaheline kokkulepe, kooskõlastatud tegevus ja ettevõtjate ühenduse otsus (edaspidi kokkulepe, tegevus ja otsus), sealhulgas:

- 1) otsene või kaudne kolmandate isikute suhtes hinna- ja muude kauplemistingimuste kindlaksmääramine, sealhulgas kauba hinna, tariifi, tasu, juurde-, alla- või mahahindluse, abonement-, lisa- või täiendava tasu, intressimäära, rendi või üüri määramine;
- 2) tootmise, teenindamise, kaubaturu, tehnilise arengu või investeerimise piiramine;
- 3) kaubaturu või varustusallika jagamine, sealhulgas kolmandale isikule kaubaturule pääsu piiramine või püüd teda sealt välja tõrjuda;
- 4) konkurentsi kahjustava teabe vahetamine;
- 5) võrdväärsete kokkulepete puhul erinevate tingimuste rakendamises kokkuleppimine, millega äripartnerid pannakse ebasoodsasse konkurentsiolukorda;
- 6) kolmandale isikule kokkuleppe sõlmimiseks tingimuse seadmine kokkuleppe objektiga mitteseotud lisakohustuse võtmiseks.

ELTL ja Eesti konkurentsieeskirjade vaheline seos

- Kas LR eeskirjad võivad olla rangemad?

- Määrus 1/2003 art 3 lg 2, kohtute teatis, p 6:

- LR ei või keelata kokkuleppeid, mis võivad mõjutada LR vahelist kaubandust, kuid ei ole keelatud ELTL 101 alusel – st **LR eeskirjad ei või olla rangemad kui art 101**
 - LR võib kohaldada rangemaid eeskirju ettevõtjate ühepoolsele tegevusele – st **LR reeglid võivad olla rangemad kui art 102**

- **RK 25.04.2019 otsus asjas 3-16-1267 (MTÜ Lääne-Viru Jäätmekeskus v KA), p 20:**

Konkurentsiseaduse kui suures osas Euroopa Liidu konkurentsioigusest lähtuva seaduse tõlgendamisel on ka olukordades, kus mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele puudub, põhjendatud lähtuda Euroopa Liidu Kohtu praktikast, et vältida olukorda, kus ühes riigis kehtivad teineteise kõrval kaks erinevat konkurentsioiguse normistikku (vt ka Riigikohtu halduskolleegiumi otsus asjas nr [3-3-1-66-02](#), p 15 ja kriminaalkolleegiumi otsus asjas nr [3-1-1-12-11](#), p 12).

- Mõneti vastuoluline varasem praktika:

- RK 01.07.2011 otsus asjas nr 3-1-1-10-11 (nn *Liviko I viinakartell*), p 12
 - Tln RgK 15.12.2016 otsus asjas nr 1-14-3730 (nn *Liviko II viinakartell / jaekettide kaasus*), p 45

Ettevõtja mõiste (i.k. *undertaking*)

- EKo: „ettevõtja mõiste hõlmab mis tahes majandustegevusega tegelevat üksust, sõltumata selle üksuse õiguslikust vormist ja rahastamisviisist“ (C-41/90: *Höfner ja Elser v Macrotron GmbH*)
- KS § 2 lg 1 ja 2:
 - (1) Ettevõtja käesoleva seaduse tähenduses on äriühing, füüsilisest isikust ettevõtja või muu majandus- või kutsetegevuses osalev isik või juriidiliseks isikuks mitteolev ühendus või ettevõtja huvides tegutsev isik.
 - (2) Kui riik, kohaliku omavalitsuse üksus, avalik-õiguslik juriidiline isik või muu haldusülesandeid täitev isik osaleb kaubaturul, kohaldatakse talle ettevõtja kohta käivaid sätteid

Üheks ettevõtjaks lugemine

- **Valitseva mõju kaudu seotud ettevõtjaid loetakse üheks ettevõtjaks** (*single economic entity doctrine*)
- KS § 2 lg 3 ja 4:
 - (3) Käesoleva seaduse tähenduses võib lugeda üheks ettevõtjaks üksteisega valitseva mõju kaudu seotud ettevõtjad.
 - (4) Valitsev mõju on võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:
 - 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
 - 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.
- **NB! Valitseva mõju kaudu seotud ettevõtjatevaheline (nt kontsernisisene) kokkulepe ei riku kokkulepete keeldu!**

Kokkuleppe mõiste

- **NB! Kokkuleppe, kooskõlastatud tegevuse ja ettevõtjate ühenduse otsuse eristamine ei oma praktilist tähtsust – kui kahjustab konkurentsi, on ühtmoodi keelatud**
- **Kokkuleppe vorm ei ole oluline:**
 - Avalik või salajane
 - Kirjalik, e-postiga, sõnumite vormis või suuline
 - Sanktsioonid ei ole olulised
 - Siduvus ei ole oluline
- Piiri tõmbamine kokkuleppe ja ühepoolse tegevuse vahel võib olla keeruline (vt nt liidetud kohtuasjad C-2/01 P and C-3/01 P, *Bayer (Adalat)*)
 - Piisab ühise tahte tuvastamisest
 - Võib seisneda vaikimisi nõusolekus

Kinnisvarabüroode kaasus

- Kinnisvarakuulutuste portaali kv.ee muutis 2017. a kevadel kuulutuste avaldamise hinnastamispõhimõtteid, mille tagajärjel suurenes igakuine hind suurematele kinnisvarabüroodele mitmekordselt
- 11 suurimat kinnisvarabürood otsustasid ühiselt hinnatõusu boikoteerida ja eemaldasid 1. aprillist (so uue hinnapoliitika jõustumise päevast) oma kuulutused kv.ee portaalist
- Konkurentsiamet uuris võimalikku hinnakokkulepet, asi lõpetati oportuuniteediga

Kooskõlastatud tegevus

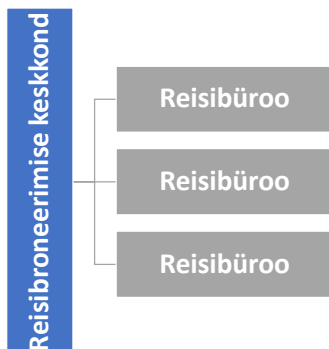
- Teadlik konkurentsi asendamine kooskõlastatud tegevusega
- Paralleelse käitumise ja kooskõlastatud tegevuse eristamine:
 - Paralleelne käitumine iseenesest ei ole keelatud, aga...
 - ... paralleelne käitumine on käsitletav kooskõlastatud tegevusena, kui:
 - see on ainus usutav selgitus ühesugusele tegevusele **ja**
 - on tõendeid ettevõtjate vahelistest kontaktidest
 - nt: sarnase ulatuse ja ajastusega hinnatõusud, sarnased allahindlused
- C-8/08 T-Mobile Netherlands, p 53:
 - *Kooskõlastamise ja selles osalevate ettevõtjate turukäitumise vahelise põhjusliku seose uurimisel on siseriiklik kohus kohustatud kohaldama Euroopa Kohtu praktikas välja toodud **põhjusliku seose eeldust, mille kohaselt nimetatud ettevõtjad võtavad arvesse konkurentidega vahetatud teavet, kui nad jätkavad turul tegutsemist***
- Ettevõtjad võivad reageerida teiste turuosaliste käitumisele, kuid ei tohi kõrvaldada teatavat ebakindlust konkurendi käitumise osas

Kooskõlastatud tegevus jaekettide viinakartelli näitel

Tln RgK 15.12.2016 otsus krimiasjas nr 1-14-3730, jaekettide viinakartelli asjas:

- P 49: „Kohtukolleegiumi hinnangul järeldub eelnevast, et kooskõlastatud tegevuse jaatamiseks tuleb tuvastada: 1) **kooskõlastus** asjaomaste ettevõtjate vahel, 2) sellele kooskõlastusele vastav **turukäitumine** asjaomaste ettevõtjate poolt ja 3) **põhjuslik seos** kooskõlastuse ja turukäitumise vahel. Kui ettevõtjate sarnast ja ajaliselt lähedast turukäitumist ei ole võimalik põhjendada loogiliste turukäitumist mõjutavate argumentidega, on alust jaatada konkurentsieeskirjade rikkumist.“
- P 50: „Seega vaatamata sellele, et hinnakartelli kuulunud isikutel **omavaheline (otse)kontakt või (otse)suhtlus puudus**, olid nad kätte saanud hinnamuutuse **ettepaneku, nõustusid** selle ettepanekuga, nad olid teadlikud sellest, et vastavat teavet omavad ka nende konkurendid ja ka konkurendid on hinna muutmise ettepanekuga nõus ning **nad kohandasid oma hinnastrateegia** sarnasel ajavahemikul samale hinnatasemele vastavalt neile teada olnud informatsioonile. Ja veelgi enam – nad ka **kontrollisid konkurentide poolt kooskõlastatud turukäitumise täitmist**. Kohtukolleegiumi hinnangul ei ole võimalik sellise objektiivselt avaldunud käitumise pinnalt teha muid järeldusi, kui see, et selliste käitumisaktide jadaga realiseeriti konkurentsieeskirjade rikkumine KarS § 400 mõttes.“

C-74/14, Eturas ehk Leedu reisibüroode kooskõlastatud tegevuse kaasus

- **Asjaolud:**
 - E-Turas reisibroneerimise platvorm saatis reise pakkuvatele reisibüroodele programmisese e-kirja keskkonna poolt
 - Veebikeskkonna tehniline piirang lubas *online* registreeringutele ainult kuni 3% allahindlust
- **LT Konkurentsiamet:**
 - Kooskõlastatud tegevus
- **EKo:**
 - Teadsid = kooskõlastatud tegevus, kui ei distantseerunud ega võtnud muid meetmeid
 - Ei teadnud = kooskõlastatud tegevus puudus

Ettevõtjate ühenduse otsus

- Kõige tavalisem erialaliitudes / kutseorganisatsioonides (*trade associations*)
- Ühenduste tegevus võib lihtsustada kartellitegevust
- Konkurentsi kahjustavad sätted võivad sisalduda näiteks:
 - Ühenduse põhikirjas
 - Mitte-siduvates soovitusetes, tavades või suunistes
 - Hinnakujunduspõhimõtetes
- Samuti võib infovahetus ühenduse kaudu olla konkurentsi kahjustav

Leivaliidu kartellikahtluse kaasus

- Liidu juht ütles pärast liidu koosolekut 2010. a augustis intervjuus AK-le:
„Leiva ja teiste pagaritoodete hind lähiajal tõenäoliselt tõuseb. Viimastel aastatel ei ole leiva hind tõusnud, hoolimata tootmiskulude suurenemisest, mille põhjustasid kütuse- ja elektriaktsiiside ning käibemaksu tõus. Leiva hinda on aidanud suures osas hoida kokkuhoid töäjõukulude pealt. Kui nüüd veskid tõstavad jahu hinda, ei ole enam pääsu, ka pagarid peavad hinda tõstma. Leivatootjate hinnangul jääb leiva hinna tõus suure tõenäosusega 10-20 protsendi vahele.“
- Alustati kriminaalmenetlust, et selgitada, kas on toime pandud kokkulepete keelu rikkumine

Konkurentsi kahjustav EESMÄRK või TAGAJÄRG

- **“Eesmärk” ja “tagajärg” on sätestatud alternatiivselt**
 - C-345/14 *Maxima Latvija*, p 17:
 - Kui kokkuleppe konkurentsikahjustav eesmärk on tuvastatud, ei ole vaja analüüsida selle tagajärgi konkurentsile
- **Samas ei ole välistatud, et tegevus võib olla nii eesmärgi kui tagajärje poolest konkurentsi kahjustav**
 - C-288/18 *Budapest Banks*, p 39-44:
 - Sama konkurentsivastast tegevust võidakse käsitleda tegevusena, millel on üheaegselt nii konkurentsi piirav eesmärk kui tagajärg
 - Sellise kvalifitseerimise korral peab KA/kohus kinnitama sellekohaseid tuvastusi vajalike tõenditega ja täpsustama, millises ulatuses need tõendid puudutavad ühte või teist liiki piirangut, mis on tuvastatud
- **NB! Kui piirang ei ole eesmärgi ega tagajärje poolest konkurentsi kahjustav, ei ole see keelatud**

Konkurentsi kahjustav eesmärk Eesti praktikas

- **RK 07.05.2010 otsus 3-1-1-32-10 (SA Jõgevamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse kriminaalasi), p. 10.2:**
 - *KaS § 400 lg 2 redaktsioonis on toodud kokkulepped, otsused või kooskõlastatud tegevused, mida peetakse a priori konkurentsi kahjustavaks ja mille puhul ei ole eraldi nõutud konkurentsi kahjustava tagajärje või eesmärgi tuvastamist*
- **RK 04.05.2011 otsus 3-1-1-12-11 (KPK Teedeehitus), p. 21.1**
 - ELTL art 101(1) p (a)-(e) ja KonkS § 4 lg 1 p 1-6 sisaldab loetelu eesmärgi poolest kahjustavast koostööst – **EI OLE KOOSKÖLAS EL PRAKTIKAGA!**

Konkurentsi kahjustava eesmärgiga kokkulepped

- Räigete (*hardcore*) rikkumiste puhul eeldatakse, et need on konkurentsi kahjustava eesmärgiga (*by object*) sõltumata sellest, kas kokkuleppe poolte eesmärgiks oli tegelikult konkurentsi piirata
- **Horisontaalsed kokkulepped:**
 - Hinnakokkulepped
 - Turu jagamine
 - Tootmise või müügi piiramine
 - Kokkumäng hankemenetluses
 - Kollektiivne boikott
 - Konkurentsi kahjustav teabevahetus
- **Vertikaalsed kokkulepped:**
 - Minimaalse edasimüügihinna kindlaksmääramine
 - Müügipiirangud ostjatele või litsentsiandjatele
- Vt ülevaadet: [Guidance on restrictions of competition "by object" for the purpose of defining which agreements may benefit from the De Minimis Notice](#)

Eesmärgi poolest konkurentsi kahjustavad kokkulepped on nagu joobes juhtimine...

- **C-8/08, T-Mobile Netherlands jt, kohtujurist J. Kokott, p 47:**

„...ELTL artikli lõikest 1 tulenev „eesmärgil põhinevate rikkumiste“ keeld [on] võrreldav karistusõigusest tuntud ohueliktiga (Gefährdungsdelikte): enamikes õiguskordades kohaldatakse isiku suhtes, kes juhib raskes alkoholi- või narkootilises joobes sõidukit, karistusõiguslikke või väärteloõiguslikke sanktsioone sõltumata sellest, kas ta seadis liikluses tegelikult kellegi ohtu või põhjustas õnnetuse. Samas mõttes rikuvad ettevõtjad Euroopa konkurentsoõigust ja neid võib karistada rahatrahviga, kui nad viivad turul ellu konkurentsivastase eesmärgiga kooskõlastatud tegevusi, seejuures ei oma tähtsust, kas konkreetsel üksikjuhul kahjustatakse tegelikult teatud ettevõtjaid või üldsust.“

Konkurentsi kahjustava eesmärgiga kokkulepped EL-i viimase aja praktikas

- **C-32/11 Allianz Hungária Biztosító jt:**

Tuvastamaks, kas kokkulepe hõlmab „eesmärgipõhist piirangut“, tuleb arvestada selle kokkuleppe tingimuste **sisu, eesmäärke ning majanduslikku ja õiguslikku konteksti**, mille osaks see kokkulepe on. Selleks, et tuvastada konteksti, on kohane arvesse võtta mõjutatud **kaupade või teenuste olemust** ning samuti tegelikke asjaomase **туру funktsioneerimise ja struktuuri tingimusi**

- **C-67/13 Cartes Bancaires v. komisjon:**

„Eesmärgil põhineva“ konkurentsipiirangu mõistet **tuleb tõlgendada kitsalt** – seda saab kohaldada vaid teatud tüüpi ettevõtjatevaheliste kooskõlastamiste suhtes millel on konkurentsi piisavalt kahjustav ulatus selleks, et saaks järeldada, et nende mõju kontrollimine ei ole vajalik

- **C-228/18 Budapest Banks, kohtujuristi arvamus, 51:**

„Kujundlikult äärmiselt lihtsustatuna võib öelda, et kui asi **näeb välja nagu kala ja lõhnab nagu kala, siis võibki eeldada, et tegemist on kalaga**. Kui konkreetse kala juures ei ilmne **midagi veidrat**, näiteks et tal ei ole uimi, et ta hõljub õhus või lõhnab nagu lillia, siis ei ole selle kalaks liigitamiseks vaja seda põhjalikult lahata. Kui aga asjaomase kala juures on midagi ebatavalist, siis võib selle ikkagi kalaks liigitada, kuid alles pärast taolise olendi üksikasjalikku uurimist.“

C-209/07 – *BIDS* ehk tootmismahu piirangu kartell

- **Asjaolud:**
 - Mitmed analüüsid olid tuvastanud, et lirimaa veiselihatootmise sektoris oli ülevõimsusest tingitud kriis, mille lahendamiseks asutasid 10 peamist veiselihatöötajat Beef Industry Development Society (BIDS): lepidi kokku töötlemisvõimsuse vähendamises 25% võrra, kusjuures turule jäävatel ettevõtjatel tuli maksta turult lahkuma pidanud ettevõtjatele hüvitist. Eesmärk oli vähendada ülevõimsust, mis takistas mastaabisäästu saavutamist
- **liri Konkurentsiamet:**
 - Kokkulepe rikub TFEU art 101(1)
- **Euroopa Kohus:**
 - Niisuguse kokkuleppe eesmärk on takistada, piirata või kahjustada konkurentsi TFEU art 101(1)EÜ artikli 81 lõike 1 mõttes
 - Sellist tüüpi kokkulepped on ilmselgelt vastuolus konkurentsireeglite mõttega, mille kohaselt peab iga ettevõtja otsustama sõltumatult, millisel viisil ta kavatseb turul tegutseda

C-345/14 - *Maxima Latvija* ehk üürilepingute konkurentsipiirangu kaasus

- **Asjaolud:**
 - Maxima Latvija ja üürileandjate üürilepingud nägid ette, et Maxima kui „põhirentniku” nõusolek on vajalik kaubanduskeskuse ruumide kolmandatele isikutele rentimisel
- **LV konkurentsiamet:**
 - Eesmärgi poolest konkurentsi kahjustav kokkulepe
- **EKo:**
 - Ei ole eesmärgi poolest konkurentsi kahjustav kokkulepe
 - Tagajärje poolest konkurentsi kahjustav ainult juhul, kui pärast kokkulepete majandusliku ja õigusliku konteksti ning asjaomase turu eripärade põhjalikku analüüsi selgub, et need aitavad märkimisväärselt kaasa võimalikule turu eraldamisele. See, kui oluline on iga lepingu panus turu eraldamisse, sõltub eelkõige lepingupoolte seisundist turul ja lepingu kestusest

Konkurentsi kahjustava tagajärjega kokkulepped

- Konkreetse kokkuleppe analüüs konkreetse turu tingimuste kontekstis
- Milline oleks olnud konkurentsiolukord turul, kui kokkulepet ei oleks sõlmitud?
- Kas selline kokkulepe on vajalik (ja proportsionaalne) teatud konkurentsi mitte kahjustavate äriliste eesmärkide saavutamiseks:
 - Nt: territoriaalne ainumüügiõigus võib olla vajalik uuele turule arenemiseks tehtavate investeeringute kaitseks
- Mõju tegelikule või potentsiaalsele konkurentsile

Mõju LR vahelisele kaubandusele

- **LR vahelise kaubanduse mõju teatis:**
 - Täpsemalt: Suunised asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud kaubandusmõju kontseptsiooni kohta ([ELT C 384, 18.10.2016](#), p. 22, algne viide 2004/C 101/07)
- Hinnatakse nii otsest kui kaudset ja nii tegelikku kui potentsiaalset mõju
- Ka kokkulepped ühe LR ettevõtjate vahel võivad omada mõju LR vahelisele kaubandusele
- **Eeldused – mõju ei ole oluline**, kui:
 - osapoolte turuosa ei ületa 5% ja
 - osapoolte käive asjasse puutuvate toodete osas ei ületa 40 miljonit eurot
- **Miks see on oluline?**
 - Artikli 101 (ja 102) kohaldumise kindlaks määramiseks – kui kokkulepe ei oma mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele, võivad siseriiklikud reeglid (sh KS § 4) ikka kohalduda

Horisontaalsed ja vertikaalsed kokkulepped

- Horisontaalsete ja vertikaalsete suhete olemuse selgitus
- Näiteid horisontaalsetest ja vertikaalsetest piirangutest

Horisontaalne vs vertikaalne koostöö

Horisontaalsed suhted

- **Olemus:**
 - Sama kaubaturu tasand (nt tootja-tootja, hulgimüüja-hulgimüüja, jaemüüja-jaemüüja)
 - Konkurendid
 - Kartellid, aga ka nt teadus- ja arenduskoostöö, spetsialiseerumiskokkulepped
- **Hindamise suunised:**
 - [Suunised ETLT artikli 101 kohaldatavuse kohta horisontaalkoostöö kokkulepete suhtes \(2011/C 11/01\)](#)

Vertikaalsed suhted

- **Olemus:**
 - Eelnev ja järgnev kaubaturu tasand (nt tootja-hulgimüüja-jaemüüja)
 - Mittekonkurendid
 - Edasimüügilepingud, frantsiis
 - Reeglina vähem konkurentsi piiravad
- **Hindamise suunised:**
 - [Suunised vertikaalsete piirangute kohta \(2010/C 130/01\)](#)

Rasked rikkumised horisontaalsete kokkulepete puhul (kartellid)

- Eelkõige kokkulepped, millega lepitakse konkurentide vahel kokku:
 - Hinnad
 - Turu jagamine (nt klientide või territooriumite jagamine)
 - Tootmis- või müügi mahud
 - Teatud ettevõtjate (nt uute turule tulijate) boikoteerimine
 - Riigihanke pakkumiste tingimused (*bid rigging*)
- Meeldetuletuseks: **kokkulepped kontsernisest ettevõtjate vahel ei ole keelatud!**

Näiteid vertikaalpiirangutest

- **Edasimüügihinna kindlaksmääramine** (*release price maintenance* ehk RPM)
- **Ainuõiguslik edasimüük** (*exclusive distribution*) – edasimüüja on sellel territooriumil selle kauba **ainus** edasimüüja (harilikult piiratakse tema õigust müüa teistel ainuõigusega hõlmatud territooriumitel)
- **Ainuõiguslik tarnimine** (*exclusive supply*) – tarnija müüb oma kaupa ainult ühele ostjale, nt tarnija kohustub valmistama teatud kohandatud detaile ainult ühele ostjale
- **Valikuline turustussüsteem** (*selective distribution system*) – tarnija valib edasimüüjad lähtuvalt enda kehtestatud kriteeriumitest
- **Edasimüüja mittekonkureerimiskohustus** (*non-compete obligation*) – edasimüüja on kohustatud mitte valmistama, ostma või müüma lepingujärgset kaupa või ostma vähemalt 80% seda tüüpi kauba varu ühelt tarnijalt

Erandid

De minimis ehk vähese tähtsusega kokkulepete erand

Individaalerand

Grupierandid

Erandite üldine loetelu

- ***De minimis* ehk vähese tähtsusega kokkulepped**
 - KonkS § 5 / Komisjoni teatis – Teatis vähetähtsate kokkulepete kohta, mis ei piira märgatavalt konkurentsi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaselt (*de minimis*) (2014/C 291/01)
 - Kohaldub alla 10% (horis) / 15% (vert) turuosa korral
 - Ei kohaldu raskete konkurentsipiirangute puhul
- **Põllumajandustootjate kokkulepped** – KonkS § 4 lg 2 / ELTL art 42
- **Individaalerand**
 - KonkS § 6 / ELTL 101 lg 3
 - Komisjoni teatis - Suunised asutamislepingu artikli 81 lõike 3 kohaldamiseks (2004/C101/08)
- **Grupierandid** – KonkS § 7 / määrused

Individaalerandi kohaldumise tingimused

- Kokkulepe peab vastama järgmistele tingimustele:
 - aitab parandada kaupade tootmist või levitamist või edendada tehnilist või majanduslikku progressi
 - võimaldab tarbijatel saada sellest tulenevast kasust õiglase osa
 - ei kehtesta ettevõtjatele piiranguid, mis ei ole nimetatud eesmärkide saavutamiseks hädavajalikud
 - ei kõrvalda konkurentsi kõnesolevate toodete olulise osa suhtes

Tõendamiskoormus

- **Määrus 1/2003 art 2**
 - Kõigi ETL art 101 ja 102 kohaldamisega seotud siseriiklike või liidu menetluste puhul lasub ETL art 101 lg 1 või art 102 rikkumisega seotud tõendamiskohustus osapoolel või asutusel, kes teeb avalduse väidetava rikkumise kohta.
 - ETL art 101 lg 3 tulenevat eelist taotleval ettevõtjal või ettevõtjate ühendusel lasub kohustus tõendada, et kõnealuse lõike tingimused on täidetud.
- **Seega: KA peab tõendama rikkumist, ettevõtja erandi tingimuste täidetust**
- **NB! Kriminaalmenetluses on Eestis tõendamiskoormus ümber pööratud, sest erandi tingimustele on omistatud õigusvastasust välistava asjaolu tähendus KarS § 27 tähenduses**
 - RK 04.05.2011 otsus 3-1-1-12-11, p 25.3:
Muu hulgas peab prokuratuur vastavate asjaolude ilmnemisel analüüsima ka õigusvastasust välistavate asjaolude esinemist. See kehtib ka KonkS § 6 lg-s 1 ja ETL art 101 lg-s 3 nimetatud kohta.

Kriminaalmenetluse erisus

- **RK 04.05.2011 otsus 3-1-1-12-11 (KPK Teedeehitus), p 25.3:**

Seoses Määruse nr 1/2003 art-s 2 ja KonkS § 6 lg-s 2 tõendamiskoormise kohta sätestatuga märgib kriminaalkolleegium järgmist. Asjaolu, et nii KonkS § 6 lg 1 kui ka ELTL art 101 lg 3 on asjaspepuutuvad muudegi õigusharude jaoks peale karistusõiguse, tuleb silmas pidada ka KonkS § 6 lg 2 ja Määruse nr 1/2003 art 2 tõlgendamisel. Nimelt ei toimu paljudes Euroopa Liidu liikmesriikides kartellikokkulepete keelustamine karistusõiguse abil. Et Eestis on olukord teistsugune, võivad nimetatud konkurentsioiguslikku tõendamist reguleerivad sätted kriminaalmenetluslike üldiste tõendamispõhimõtete tõttu kehtida täies mahus vaid karistusõigusest väljapoole jäävate õigusharude puhul. Põhiseaduse § 22 lg 2 ja KrMS § 7 lg 2 kohaselt ei ole keegi kohustatud kriminaalmenetluses tõendama oma süütust. Seega peab isiku süü kriminaalmenetluses tõendama süüdistusfunktsiooni kandev prokuratuur, kes on tulenevalt KrMS § 211 lg-st 2 kohustatud välja selgitama ka süüdistatavat õigustavad asjaolud. Muu hulgas **peab prokuratuur vastavate asjaolude ilmnemisel analüüsima ka õigusvastasust välistavate asjaolude esinemist**. See kehtib ka KonkS § 6 lg-s 1 ja ELTL art 101 lg-s 3 nimetatud kohta. Taoline järeldus tuleneb ka Euroopa Liidu õigusest, s.h Määruse nr 1/2003 art-st 2, kuivõrd sama määruse preambuli viiendas punktis märgitakse, et Määrus nr 1/2003 ei mõjuta tõendamisnõudeid käsitlevaid siseriiklike eeskirju ega ka liikmesriikide konkurentsiasutuste ja kohtute kohustust teha kindlaks konkreetse juhtumi asjakohased faktid tingimusel, et sellised eeskirjad ja kohustused on kooskõlas ühenduse õiguse üldpõhimõtetega. Arusaam, et kriminaalmenetluses ei ole keegi kohustatud tõendama oma süütust, on kahtlemata kooskõlas Euroopa Liidu õiguse üldpõhimõtetega.

Grupierandid

- Euroopa Komisjon on andnud teatud kokkulepete suhtes välja grupierandeid, milles sätestatakse, millistel tingimustel eeldatakse, et kokkulepped, mis on vastuolus artikliga 101(1), vastavad artikli 101(3) erandi tingimustele
 - Vertikaalsed kokkulepped ([Komisjoni määrus \(EL\) nr 330/2010](#))
 - Teadus- ja arenduskokkulepped ([Komisjoni määrus \(EL\) nr 1217/2010](#))
 - Spetsialiseerumiskokkulepped ([Komisjoni määrus \(EL\) nr 2018/2010](#))
 - Tehnosiirde kokkulepped (patendid, oskusteave, tarkvara autoriõigused) ([Komisjoni määrus \(EL\) 316/2014](#))
 - Mootorsõidukite sektori vertikaalsed kokkulepped ([Komisjoni määrus \(EL\) 461/2010](#))
- Eestis kehtivad käesoleval ajal grupierandid:
 - Vertikaalsed kokkulepped ([VV 27.mai 2010 a määrus nr 60](#))
 - Teadus- ja arenduskokkulepped ([VV 13.01.2011 määrus nr 9](#))
 - Spetsialiseerumiskokkulepped ([VV 30.12.2010 määrus nr 197](#))

Üldised märkused vertikaalse grupierandi kohaldamise kohta (1)

- Grupierand sätestab **nn musta ja halli nimekirja**, aga mitte valge nimekirja – st, MIS EI OLE KEELATUD, ON LUBATUD
 - **Must nimekiri** – piirangud, mis välistavad grupierandi kohaldumise kogu kokkuleppele (EL määrus 330/2010 art 4, Eesti määrus § 3 lg 1):
 - **Hall nimikiri** – piirangud, mille suhtes grupierand ei kohaldu, kuid, mis ei muuda grupierandi kohaldamatuks terve kokkuleppe suhtes (EL määrus 330/2010 art 5, Eesti määrus § 3 lg 3)
- Grupierand kohaldub kokkulepetele kahe või enama ettevõtja vahel, kui nad tegutsevad **туру erinevatel tasanditel**
- Konkureerivate ettevõtjate mittevastastikused kokkulepped on kaetud grupierandiga (teatud tingimustel)
- **Grupierandite ajaline kehtivus on piiratud** – 31.maini 2022.a (seejärel kehtestatakse ilmselt uus grupierand)

Üldised märkused vertikaalse grupierandi kohaldamise kohta (2)

- **Turuosade kriteerium** – grupierand kohaldub tingimusel, et:
 - tarnija turuosa ei ole suurem kui 30% kaubaturust, kus ta vertikaalse kokkuleppe objektiks olevaid kaupu müüb, ja
 - ostja turuosa ei ole suurem kui 30% kaubaturust, kus ta vertikaalse kokkuleppe objektiks olevaid kaupu ostab
- **Turuosa kasv lepingu kehtivuse ajal** – Euroopa määruse kohaselt (Eesti määrus sellist erisust ette ei näe) jääb kehtima kuni 2 aastaks kui turuosa kasvab kuni 35%-ni
- **Paralleelvõrgustikud**
 - Eesti grupierand ei kohaldu vertikaalsete kokkulepete suhtes, mis sisaldavad samalaadseid vertikaalseid piiranguid, kui selliste vertikaalsete kokkulepete paralleelsed võrgustikud hõlmavad üle 50% kaubaturust (EL-is võib Komisjon sel juhul grupierandi kohaldumise välistada määrusega)

Mustas nimekirjas olevad vertikaalpiirangud

- **Edasimüügihinna kindlaksmääramine**
- **Edasimüügi territooriumite või klientide piiramine** (teatud piirangud siiski lubatud)
- **Valikulise edasimüügisüsteemi puhul:**
 - Tarnijatevahelise rittarnimise piiramine
 - Jaemüügitasandil tegutsevate liikmete poolt lõppkasutajatele aktiivse või passiivse müügi piiramine
- **Komponente puudutavate kokkulepete puhul:**
 - Keelud, millega piiratakse komponentide tarnija vabadust müüa komponente varuosadeks lõpptarbijale, remonditöökodadele või muudele teenuse osutajatele väljaspool ostja enda remondi- ja hooldusvõrku (oluline eelkõige autode puhul)

Hallis nimekirjas olevad vertikaalpiirangud

- Mittekonkureerimise kohustus kehtivusega üle 5 aasta (või tähtajatu)
- Vertikaalsuhte lõppemise järgne mitte-konkureerimise kohustus
- Kohustus, mille kohaselt kaupade müügi valikulise turustussüsteemi liikmed ei saa müüa kindlaksmääratud üksikute konkreetsete tarnijate kaupu

Tühisus

Keelatud kokkuleppe tühisus

- **ELTL art 101 lg (2):** Kõik käesoleva artikli põhjal keelatud kokkulepped või otsused on algusest peale tühised
- **KS § 8:** Kokkulepe ja otsus või nende osa, millel on käesoleva seaduse §-s 4 nimetatud eesmärk või tagajärg ning millele ei ole § 7 alusel antud üldist luba, on tühine, välja arvatud §-dele 5 ja 6 vastav kokkulepe ja otsus
- Tühine on kogu kokkulepe (mh need osad, mis konkurentsi ei kahjusta), kui konkurentsi kahjustav osa pole eraldatav ülejäänud lepingust
- **Kokkuleppe tühisuse tagajärgede kohta vt Tartu RgK 18.06.2012 otsus nr 2-08-93552 (Tartu Mill vs Stahlhut):**
 - tühise tehingu alusel saadu tuleb tagastada osas, mis on võimalik
 - tühise tehingu täitmisega seotud kulutusi ei saa teiselt poolelt välja nõuda

Kokkuvõtte ehk kokkulepete keelu kaasuse analüüsi struktuur

Kokkulepete keeld – analüüsi struktuur

- Kas pooled on **ettevõtjad**? (Eko praktika, KonkS § 2)
- Milline on asjaomane **kaubaturg** (või -turud) ja geograafiline turg (või -turud), kus pooled tegutsevad? (Eko praktika, kaubaturu teatis, KonkS § 3)
- Kas poolte vahel on **horisontaalne** (konkurentidevaheline) või **vertikaalne** (mittekonkurentidevaheline) suhe?
- Kas võib omada **mõju LR vahelise kaubandusele** – st kohaldub ainult Eesti õigus või ka EL õigus? (LR vahelise kaubanduse mõju teatis)
- Kas tegu on kokkuleppe, kooskõlastatud tegevuse või ettevõtjate ühenduse otsusega (koos: **kokkulepe**)?
 - Eriolukorrad – agendisuhe, koondumised
- Kas kokkuleppel on konkurentsi kahjustav **eesmärk või tagajärg**?
- Kas kokkuleppele kohaldub **erand**, mis selle õiguspäraseks muudab?
 - **De minimis / vähese tähtsusega kokkuleppe erand**? (KonkS § 5 ja EL *de minimis* teatis)
 - **Grupierand** (vertikaalkokkulepete, spetsialiseerumiskokkulepete või teadus- ja arendustegevuse grupierand)?
 - **Individaalerand**? (KonkS § 6, ELTL art 101 lg 3, komisjoni individaalerandi teatis)
- NB! Keelatud kokkulepe on **tühine**! (KonkS § 8, ELTL art 101 lg 2)

Agreements, decisions and concerted action

ESSENTIAL EU COMPETITION LAW
Online seminar for Estonian Judges, Prosecutors and Lawyers

Katri Paas-Mohando, *dr iur*

16.11.2020

Funded by the European Union
Service Contract DG COMP/2017/015 - SI2.778715
This document has been prepared for the European Commission.
However, it reflects the views only of the authors, and the Commission
cannot be held responsible for any use which may be made of the
information contained therein.

Topics

- The main elements of TFEU Article 101 (1) and Competition Act § 4
- Horizontal and ja vertical agreements
- Exemptions
- Invalidity
- Conclusion

The main elements of TFEU Article 101 (1) and Competition Act § 4

- Introduction of provisions and explanation of the relationship between EU and Estonian competition rules
- Undertaking
- Agreement, concerted action, decision of an association of undertakings
- Restriction of competition by object or by effect
- Effect on trade between Member States

TFEU art 101 (ex. art 81; 85)

1. The following shall be prohibited as incompatible with the internal market: all agreements between undertakings, decisions by associations of undertakings and concerted practices which may affect trade between Member States and which have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition within the internal market, and in particular those which:

- a) directly or indirectly fix purchase or selling prices or any other trading conditions;
- b) limit or control production, markets, technical development, or investment;
- c) share markets or sources of supply;
- d) apply dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage;
- e) make the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts .

2. Any agreements or decisions prohibited pursuant to this Article shall be automatically void.

3. The provisions of paragraph 1 may, however, be declared inapplicable in the case of:

- any agreement or category of agreements between undertakings;
- any decision or category of decisions by associations of undertakings;
- any concerted practice or category of concerted practices, which contributes to improving the production or distribution of goods or to promoting technical or economic progress, while allowing consumers a fair share of the resulting benefit, and which does not
 - a) impose on the undertakings concerned restrictions which are not indispensable to the attainment of these objectives;
 - b) afford such undertakings the possibility of eliminating competition in respect of a substantial part of the products in question.

Competition Act § 4 (1) (Please note! See also Penal Code § 400)

(1) The following are prohibited: agreements between undertakings, concerted practices, and decisions by associations of undertakings (hereinafter agreements, practices and decisions) which have as their object or effect the restriction of competition, including those which:

- 1) directly or indirectly fix prices or any other trading conditions, including prices of goods, tariffs, fees, mark-ups, discounts, rebates, basic fees, premiums, additional fees, interest rates, rent or lease payments applicable to third parties;
- 2) limit production, service, goods markets, technical development or investment;
- 3) share goods markets or sources of supply, including restriction of access by a third party to a goods market or any attempt to exclude the person from the market;
- 4) exchange information which restricts competition;
- 5) agree on the application of dissimilar conditions to equivalent agreements, thereby placing other trading parties at a competitive disadvantage;
- 6) make the entry into agreements subject to acceptance by third parties of supplementary obligations which have no connection with the subject of such agreements.

Connection between TFEU and Estonian competition rules

- **Can the rules of MS be stricter?**
 - **Council Regulation 1/2003 Article 3 (2), Notice of courts, clause 6:**
 - MS may not prohibit agreements which may affect trade between Member States but which do not restrict competition within the meaning of TFEU Article 81(1) – i.e. the **MS regulations may not be stricter than Article 101**
 - MS may apply stricter rules to unilateral action by undertakings – i.e. **MS regulations may be stricter than Article 102**
- **Supreme Court of Estonia 25.04.2019 ruling in case 3-16-1267 (MTÜ Lääne-Viru Waste Centre v Competition Authority), clause 20:**

In interpreting Competition Act as a law based largely on European Union competition law, even in situations where there is no effect on trade between Member States, it is justified to follow the case law of the Court of Justice of the European Union, in order to avoid a situation of two different competition legislations being valid simultaneously in one Member State (see also ruling of the Administrative Law Chamber of the Supreme Court in case no [3-3-1-66-02](#), clause 15; and ruling of the Criminal Chamber of the Supreme Court in case no [3-1-1-12-11](#), clause 12).
- Somewhat contradictory practice:
 - Supreme Court of Estonia 01.07.2011 ruling in case no 3-1-1-10-11 (so-called *Liviko I vodka cartel*), clause 12
 - Tallinn Circuit Court 15.12.2016 ruling in case no 1-14-3730 (so-called *Liviko II vodka cartel/ case of retail chains*), clause 45

The concept of undertaking

- Court of Justice: „the concept of undertaking applies to every entity engaged in an economic activity, regardless of its legal status and the way in which it is financed.“ (C-41/90: *Höfner ja Elser v Macrotron GmbH*)
- Competition Act § 2 (1) and (2):
 - (1) For the purposes of this Act, an undertaking is a company, sole proprietor, any other person engaged in economic or professional activities, an association which is not a legal person, or a person acting in the interests of an undertaking.
 - (2) The provisions concerning undertakings apply to the state, local governments, legal persons in public law and other persons performing administrative duties if they participate in a goods market.

Single economic entity

- **Undertakings connected to each other through control are regarded as single economic entities** (*single economic entity doctrine*)
 - Competition Act § 2 (3) and (4):
 - (3) For the purposes of this Act, undertakings which are connected to each other through control may be deemed to be one undertaking.
 - (4) Control is the opportunity for one undertaking or several undertakings jointly or for one natural person or several natural persons jointly, by purchasing shares and on the basis of a transaction or articles of association or by any other means, to exercise direct or indirect influence on another undertaking which may consist of a right to:
 - 1) exercise significant influence on the composition, voting or decision-making of the management bodies of the other undertaking, or to
 - 2) use or dispose of all or a significant proportion of the assets of the other undertaking.
- Please note! The agreement between undertakings connected through control (e.g. group) does not violate the prohibition of agreements.**

Concept of agreement

- **Please note! The distinction between an agreement, a concerted practice and a decision of an association of undertakings is of no practical significance - if it distorts competition, it is equally prohibited**
- **The form of an agreement is irrelevant:**
 - Public or secret
 - In writing, e-mail, in the form of messages or oral
 - Sanctions are irrelevant
 - Binding is irrelevant
- It can be difficult to distinct between an agreement and a unilateral activity (see, e.g. joint cases C-2/01 P and C-3/01 P, *Bayer (Adalat)*)
 - It is sufficient to establish a common will
 - Can be in form of tacit consent

Case of real estate agencies

- In the spring of 2018, the real estate advertisement portal kv.ee changed their pricing policy for publishing ads, as a result of which the monthly price for larger real estate agencies multiplied
- 11 larger real estate agencies decided to jointly boycott the price increase and as of April 1st (the day the new pricing policy took into force) by removing their ads from the kv.ee portal
- The Competition Authority investigated a possible price agreement, the case was closed with opportunity.

Concerted practice

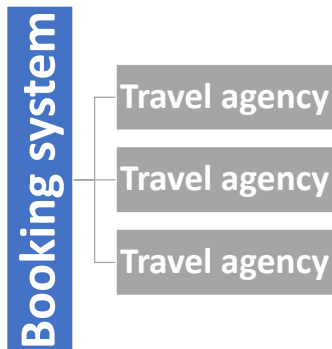
- Deliberate replacement of competition by concerted practices
- Distinction between parallel activity and concerted action:
 - Parallel activity *per se* is not prohibited, but...
 - ... parallel activity can be regarded as concerted action, if:
 - this is the only plausible explanation for similar activity **and**
 - there is proof of contacts between the undertakings
 - e.g.: price increases with similar scope and timing, similar discounts
- C-8/08 T-Mobile Netherlands, cl. 53:
 - *in examining whether there is a causal connection between the concerted practice and the market conduct of the undertakings participating in the practice, the national court is required to apply **the presumption of a causal connection established in the Court's case law, according to which, where they remain active on that market, such undertakings are presumed to take account of the information exchanged with their competitors.***
 - The undertakings may react to the behaviour of other market participants, but must not remove a certain uncertainty about the competitor's behaviour.

Concerted practice: example of vodka cartel of retail sellers

Tallinn Circuit Court 15.12.2016 ruling in criminal case No 1-14-3730, vodka cartel of retail sellers:

- Cl. 49: „The chamber concludes that for affirming concerted action, the following must be identified: 1) **concerted practice** between relevant undertakings, 2) **market behaviour** of the relevant undertakings corresponding to the concerted practice and 3) **causal link** between concerted practice and market behaviour. If the similar and close in time market behaviour of undertakings cannot be justified by logical arguments of market behaviour, there is ground for affirming the infringement of competition rules.“
- Cl. 50: „Therefore, despite the fact that the persons who were part of the price cartel **were not involved in (direct) contact or (direct) communication**, they had received **the proposal** for price increase, **they agreed** with the proposal, they were aware of their competitors having the same information, and of the fact that the competitors would also agree with the proposal of price increase, **they adjusted their pricing strategy** in a similar time period to same price level according to the information they had at that moment. Furthermore – they **controlled the fulfilment of the concerted market behaviour of the competitors**. The chamber concluded that based on this objectively manifested behaviour, it is only possible to identify such behaviour as the realisation of infringement of competition law in regard to Penal Code § 400.“

C-74/14, *Eturas*: The case of concerted practice of Lithuanian travel agencies

- **Circumstances:**
 - The administrator of the E-Turas travel booking platform sent, through the internal messaging system, an e-mail to travel agencies
 - The technical limitation allowed a sole discount option of 3% for those who register online
- **LT Competition Authority:**
 - Concerted practice
- **Court of Justice:**
 - Were aware = concerted practice, unless travel agencies distanced themselves nor took other measures
 - Were not aware = there was no concerted practice

Decision of an association of undertakings

- Most common in professional associations / trade associations
- The activity of an association may simplify cartel activities
- The provisions distorting competition may be included in:
 - The statutes of the association
 - Non-binding recommendations, practices or guidelines
 - Price formation principles
- The exchange of information through the association may also distort competition

The case of Bread Association's cartel suspicion

- In august 2010, after a meeting, the head of the Bread Association told the Estonian Public Broadcasting evening news:

„The price of bread and other bakery products is likely to rise in the near future. The price of bread has not risen in recent years, despite the increase in production costs caused by the increase of VAT and the excise duties on fuel and electricity. The price of bread has not increased due to savings on labour costs. If mills now raise the price of flour, there is no escape – bakeries also have to raise prices. The estimated price increase is probably between 10-20 per cent.“

- Criminal proceedings were initiated in order to determine whether there had been an infringement of the prohibition of agreements.

OBJECT or EFFECT restricting competition

- **“Object” and “effect” is set out alternatively in:**

- C-345/14 *Maxima Latvija*, cl. 17:

- where the anti-competitive object of the agreement is established, it is not necessary to examine its effects on competition

- **However, it cannot be ruled out that the activity can be anti-competitive in terms of both its object and effect**

- C-288/18 *Budapest Banks*, cl. 39-44:

- The same anticompetitive conduct may be considered as having both the object and the effect of restricting competition
- In case of this classification, that authority or court has an obligation to support its findings for that purpose with the necessary evidence and, second, to specify to what extent that evidence relates to each type of restriction thus found to exist

Please note! If the restriction is not anti-competitive in regards of its object or effect, it is not prohibited

Restriction of competition by object: example from Estonia

- **Supreme Court 07.05.2010 ruling 3-1-1-32-10 (criminal case of the *Foundation Jõgeva County Development and Entrepreneurship Centre*), cl. 10.2:**
 - *The redaction of Penal Code § 400 (2) lists the agreements, decisions or concentrated practices that are considered a priori anti-competitive and for which the identification of an anti-competitive effect or object is not specifically required.*
- **Supreme Court 04.05.2011 ruling 3-1-1-12-11 (*KPK Road Construction*), cl. 21.1**
 - TFEU art 101(1) cl. (a)-(e) and Competition Act § 4 (1) cl. 1-6 contain a list of actions the object of which is anti-competitive cooperation – **NOT COMPATIBLE TO EU PRACTICE!**

Agreements restricting competition 'by object'

- It is presumed that hardcore infringements have an anti-competitive object regardless of whether the parties of the agreement actually intended to restrict competition.
- **Horizontal agreements:**
 - Price agreements
 - Market sharing
 - Restricting production or sales
 - Collusion in public procurement
 - Collective boycott
 - Information exchange that distorts competition
- **Vertical agreements:**
 - Fixing minimum resale price
 - Sales restriction for buyers or licence givers
- See overview: [Guidance on restrictions of competition "by object" for the purpose of defining which agreements may benefit from the De Minimis Notice](#)

Agreements restricting competition by object are like drink driving...

- **C-8/08, T-Mobile Netherlands et.al., Advocate General J. Kokott, cl. 47:**

„...the prohibition on ‘infringements of competition by object’ resulting from Article 81(1) EC is comparable to the risk offences (Gefährungsdelikte) known in criminal law: in most legal systems, a person who drives a vehicle when significantly under the influence of alcohol or drugs is liable to a criminal or administrative penalty, wholly irrespective of whether, in fact, he endangered another road user or was even responsible for an accident. In the same vein, undertakings infringe European competition law and may be subject to a fine if they engage in concerted practices with an anti-competitive object; whether in an individual case, in fact, particular market participants or the general public suffer harm is irrelevant.“

Agreements restricting competition by object in recent EU case law

- **C-32/11 Allianz Hungária Biztosító et.al.:**

In order to determine whether an agreement involves a restriction of competition ‘by object’, regard must be had to the **content of its provisions, its objectives and the economic and legal context** of which it forms a part. When determining that context, it is also appropriate to take into consideration the **nature of the goods or services** affected, as well as the real conditions of the **functioning and structure of the market**.

- **C-67/13 Cartes Bancaires v. Commission:**

“The concept of restriction of competition ‘by object’ **must be interpreted restrictively** – can be applied only to certain types of coordination between undertakings which reveal a sufficient degree of harm to competition that it may be found that there is no need to examine their effects.”

- **C-228/18 Budapest Banks, opinion of Advocate General, 51:**

“Simplified to a metaphorical extreme, if it **looks like a fish and it smells like a fish, one can assume that it is fish**. Unless, at the first sight, there is something **rather odd** about this particular fish, such as that it has no fins, it floats in the air, or it smells like a lily, no detailed dissection of that fish is necessary in order to qualify it as such. If, however, there is something out of the ordinary about the fish in question, it may still be classified as a fish, but only after a detailed examination of the creature in question.”

C-209/07 – *BIDS* cartel for reducing production capacity

- **Circumstances:**
 - Several analyses had detected that there was a crisis in the Irish beef processing industry due to overcapacity. In order to solve the crisis, 10 main processors founded the Beef Industry Development Society (BIDS): they agreed on reducing processing capacity by 25% per cent, while undertakings that stayed in the market had to pay incentives to undertakings that exited the market. The purpose was to reduce overcapacity which prevented achieving economies of scale.
- **The Irish Competition Authority:**
 - The agreement infringes TFEU art 101(1)
- **Court of Justice:**
 - The object of an agreement with features such as those is to prevent, restrict or distort competition within the meaning of Article 81(1) EC.
 - That type of arrangement conflicts patently with the concept relating to competition, according to which each economic operator must determine independently the policy which it intends to adopt on the common market.

C-345/14 - *Maxima Latvija* e.g. case of restriction of competition of lease agreements

- **Circumstances:**
 - The lease agreements of lessors of Maxima Latvija stipulated that the consent of Maxima as the “anchor tenant” is necessary for letting out premises of the shopping centre to third persons.
- **LV Competition Authority:**
 - Agreement distorting competition by object
- **Court of Justice:**
 - Is not an agreement distorting competition by object
 - May be considered to have the ‘effect’ of distorting competition only after a thorough analysis of the economic and legal context in which the agreements occur and the specificities of the relevant market, that they make an appreciable contribution to the closing-off of that market. The extent of the contribution of each agreement to that closing-off effect depends, in particular, on the position of the contracting parties on that market and the duration of that agreement.

Agreements restricting competition by effect

- Analysis of a specific agreement in the context of the conditions of a certain market
- What would the competition situation be like if the agreement had not been made?
- Is this agreement necessary (and proportionate) for achieving certain business goals that are not restricting competition:
 - e.g.: territorial exclusivity of sales may be necessary for protecting investments that are made for entering a new market
- Effect on real or potential competition

Effect on trade between Member States

- **Commission Notice on Effect on Trade Between Member States:**
 - Detailed description: Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty ([Official Journal of the European Union C 384, 18.10.2016](#), initial reference 2004/C 101/07)
- Both direct and indirect and both actual and potential effects are assessed
- Agreements between the undertakings of one MS may also have an effect on trade between Member States
- **Presumptions – effect is irrelevant, if:**
 - the market share of parties does not exceed 5% and
 - the parties' turnover of relevant products does not exceed 40 million euros
- **Why does it matter?**
 - For determining the application of articles 101 (and 102) – if the agreement does not have an effect on the trade between Member States, national regulations (incl. Competition Act § 4) may still apply

Horizontal and vertical agreements

- Explanation of the essence of horizontal and vertical relations
- Examples of horizontal and vertical restraints

Horizontal vs vertical cooperation

Horizontal relations

- **Essence:**
 - On the same level of goods market (e.g. producer-producer, wholesaler-wholesaler, retailer-retailer)
 - Competitors
 - Cartels, but also, e.g. research and development cooperation, agreements on specialization

Assessment guidelines:

- [Guidelines on the applicability of Article 101 of the TFEU to horizontal co-operation agreements](#)

Vertical relations

- **Essence:**
 - On the previous or next level of goods market (e.g. producer-wholesaler-retailer)
 - Are not competitors
 - Resale contracts, franchise
 - As a rule, less restrictive of competition

Assessment guidelines:

- [Guidelines on vertical restraints](#)

Serious infringements of horizontal agreements (cartels)

- In particular, agreements where competitors agree on:
 - Prices
 - Market sharing (e.g. sharing clients or territory)
 - Production or sales volumes
 - Boycotting certain enterprises (e.g. newcomers on the market)
 - Bid rigging
- Please remember: **agreements between undertakings within a group are not prohibited**

Examples of vertical restraints

- **Resale price maintenance** or **RPM**
- **Exclusive distribution** – only **one** distributor is the reseller in a particular territory (distributor is usually limited in its active selling into other exclusively allocated territories)
- **Exclusive supply** – supplier sells its products to **only one** buyer, e.g. the supplier agrees to manufacture custom parts to one buyer only
- **Selective distribution system** – supplier chooses resellers only according to their own selection criteria
- **Non-compete obligation** – reseller is obliged not to manufacture, buy or sell the contract goods, or is obliged to buy at least 80% of contract goods from one supplier

Katri Paas-Mohando, 2020

Exemptions

De minimis exemption

Individual exemption

Block exemptions

General list of exemptions

- ***De minimis* agreements**
 - Competition Act § 5 / Commission Notice – Notice on agreements of minor importance which do not appreciably restrict competition under Article 101(1) of the TFEU (*de minimis*) (2014/C 291/01)
 - Applied if market share is 10% (horiz.) / 15% (vert.)
 - Does not apply to hardcore restrictions
- **Agreements between agricultural producers** – Competition Act § 4 (2) / TFEU art 42
- **Individual exemption**
 - Competition Act § 6 / TFEU 101 (3)
 - Commission Notice - Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty (2004/C101/08)
- **Block exemptions** – Competition Act § 7 / regulations

Requirements for the application of individual exemption

- The agreement must meet the following conditions:
 - helps to improve the production or distribution of goods or promote technical or economic progress
 - allows consumers a fair share of the resulting benefit
 - does not impose on undertakings restrictions which are not indispensable to the attainment of these objectives
 - does not eliminate competition in respect of a substantial part of the products in question

Burden of proof

- **Council Regulation No 1/2003 art 2**
 - In any national or Community proceedings for the application of Articles 81 and 82 of the Treaty, the burden of proving an infringement of Article 81 (1) or of Article 82 of the Treaty shall rest on the party or the authority alleging the infringement.
 - The undertaking or association of undertakings claiming the benefit of Article 81 (3) of the Treaty shall bear the burden of proving that the conditions of that paragraph are fulfilled.
- **Therefore: Competition Authority must prove the infringement, undertaking must prove the fulfilment of exemption criteria**
- **Please note! In Estonia, in criminal proceedings the burden of proof is reversed, because the condition of the exemption has been attributed the meaning of preclusion of unlawfulness within the meaning of § 27 of the Penal Code.**
 - Supreme Court 04.05.2011 ruling 3-1-1-12-11, cl. 25.3:
The Prosecutor's Office must, inter alia, in the event of relevant circumstances, also analyse the circumstances of preclusion of unlawfulness. This also applies for Competition Act § 6 (1) and TFEU 101 (3).

Specific features of criminal procedure

- **Supreme Court 04.05.2011 ruling 3-1-1-12-11 (KPK Road Construction), cl. 25.3:**

*In regards the provisions of Regulation No 1/2003 Article 2 and Competition Act § 6 (2) on the burden of proof, the Criminal Chamber notes the following. When interpreting Competition Act § 6 (2) and Regulation No 1/2003 Art. 2, the fact that both § 6 (1) of the Competition Act and Article 101 (3) of the TFEU are also relevant for branches of law other than criminal law must be taken into account. Namely, in many Member States of the European Union, cartel agreements are not prohibited by criminal law. Because of a different situation in Estonia, these provisions regulating the burden of proof under competition law may be, due to the general principles of burden of proof in criminal proceedings, fully valid only in the branches of law that are outside criminal law. Pursuant to the Constitution § 22 (2) and the Code of Criminal Procedure § 7 (2), no one is required to prove their innocence in criminal proceedings. Therefore, guilt in criminal proceedings must be proven by the Prosecutor's Office that has the function of prosecution, and who is, according to the Code of Criminal Procedure § 211 (2), obliged to find out the circumstances justifying the person accused. The Prosecutor's Office must, inter alia, **in the event of relevant circumstances, also analyse the circumstances of preclusion of unlawfulness**. This also applies for Competition Act § 6 (1) and TFEU 101 (3). Such a conclusion also follows from European Union law, including Article 2 of Regulation No 1/2003, as noted by clause 5 of the preamble of the Regulation: Regulation No 1/2003 does not affect the national regulations on burden of proof nor the obligation of the Competition Authorities or courts of Member States to determine the relevant facts of the case, provided that such rules and obligations are compatible with the general principles of Community law. The notion that no one is required to prove their innocence in criminal proceedings is undoubtedly in line with the general principles of European Union law.*

Block exemptions

- For certain agreements, the Commission has determined block exemptions, stipulating on which conditions it is presumed that agreements that are in conflict with Article 101 (1) comply with the conditions of exemption described in Article 101 (3).
 - Vertical agreements ([Commission Regulation \(EU\) No 330/2010](#))
 - Research and development agreements ([Commission Regulation \(EU\) nr 1217/2010](#))
 - Specialisation agreements ([Commission Regulation \(EU\) nr 2018/2010](#))
 - Technology transfer agreements (patents, know-how, software copyrights) ([Commission regulations \(EU\) 316/2014](#))
 - Vertical agreements in motor vehicle sector ([Commission Regulation \(EU\) 461/2010](#))
- In Estonia, the following block exemptions are currently valid:
 - Vertical agreements ([VV \(Government of the Republic\) 27.05. 2010 regulation No 60](#))
 - Research and development agreements ([VV 13.01.2011 regulation No 9](#))
 - Specialisation agreements ([VV 30.12.2010 regulation No 197](#))

General notes on applying vertical block exemption (1)

- **The block exemption provides for a so-called black and gray list, but not a white list – i.e. what is NOT PROHIBITED is allowed**
- **Black list** – restriction that remove the benefit of the block exemption regarding the whole agreement (Regulation (EU) 330/2010 Art. 4, Estonian regulation § 3 (1)):
 - **Grey list** – restrictions that remove the benefit of block exemption, but not for the whole agreement (Regulation (EU) 330/2010 Art. 5, Estonian regulation § 3 (3))
- Group exemption applies for agreements between two or more undertakings if they operate on **different levels of the market**
- Non-reciprocal agreements between competing undertakings are covered with block exemption (on certain conditions)
- **The temporal validity of block exemptions is limited** – until May 31, 2022 (after that, new block exemption will probably be established)

General notes on applying vertical block exemption (2)

- **Criterion of market shares** – group exemption is applied on the condition that:
 - Market share held by the supplier does not exceed 30% of the goods market where the supplier sells the goods that are the subject of the vertical agreement, and
 - market share held by buyer does not exceed 30% of the goods market where the buyer buys the goods that are the subject of the vertical agreement
 - **Increase of market share during the validity of the agreement** – according to the European regulation (Estonian regulation does not prescribe such distinction), the exemption shall continue to apply for a period of two years if market share increases up to 35%
- **Parallel networks**
 - The Estonian block exemption does not apply to vertical agreements containing similar vertical restrictions in case the parallel networks of such vertical agreements cover more than 50% of the goods market (in the EU, Commission may, in such case, exclude the application of block exemption with its regulation)

Vertical restrictions on the black list

- **Determining resale price**
- **Restriction of resale territories and clients** (some restrictions are allowed)
- **Selective resale system:**
 - Restrictions on cross-supply between suppliers
 - Restrictions on active or passive sales for end users by members active on retail level
- **Agreements concerning components:**
 - Restrictions for limiting the freedom of the supplier to sell components as spare parts to end-users or to repairers, or other service providers outside their own repair and maintenance network (mainly car components).

Vertical restrictions on the grey list

- Non-compete obligation, valid for more than 5 years (or for an indefinite period)
- Non-compete obligation after the end of the vertical relation
- Obligation according to which members of a selective distribution system for the sale of goods cannot sell goods from specified individual suppliers

Invalidity

Invalidity of a prohibited agreement

- **TFEU Art. 101 (2):** Any agreements or decisions prohibited pursuant to this Article shall be automatically void.
- **Competition Act § 8:** Any agreement or decision or a part thereof which has as its object or effect the consequences specified in § 4 of this Act is void unless it is permitted on the basis of § 5–6 of this Act.
- The entire agreement (including those parts that do not distort competition) is void if the anti-competitive part cannot be separated from the rest of the agreement
- **About the consequences of a void agreement, see Tartu Circuit Court 18.06.2012 ruling No 2-08-93552 (*Tartu Mill vs Stahlhut*):**
 - the proceeds of a void transaction must be returned to the extent possible
 - the costs related to the execution of a void transaction cannot be reclaimed from the other party

Conclusion, i.e. the structure for the analysis of prohibited agreements

Prohibited agreements – structure for analysis

- Are the parties defined as **undertakings**? (case law of the Court of Justice, Competition Act § 2)
- What are the relevant **goods market** (or -markets) and geographic market (or markets) like where the parties operate? (case law of the Court of Justice, Notice on Goods Market, Competition Act § 3)
- Do the parties have a **horizontal** (between competitors) or **vertical** (between non-competitors) relationship?
- Can the agreement affect **trade between Member States** – i.e. is only the Estonian legislation applied or is the European Union law also applied? (Notice on Effect on Trade Between Member States)
- Is it an agreement, concerted practice or a decision of an association of undertakings (all together: **agreement**)?
 - Special cases – agent relationship, concentrations
- Does the agreement restrict competition **by object or by effect**?
- Are **exemptions** applied for the agreement that make it valid?
 - **De minimis / agreements of minor importance**? (Competition Act § 5 and EU De Minimis Notice)
 - **Block exemption** (block exemption for vertical agreements, specialisation agreements or for research and development agreements)?
 - **Individual exemption**? (Competition Act § 6, TFEU Art. 101 (3), Commission Notice on Individual Exemption)
- Please note! Prohibited agreement is **void**! (Competition Act § 8, TFEU Art. 101 (2))

EL KONKURENTSIREEGLITE JÕUSTAMINE ERAÕIGUSE KAUDU Euroopa Liidu õigusraamistik

EUROOPA LIIDU KONKURENTSIÕIGUSE PÕHIALUSED
Veebiseminar Eesti kohtunikele, prokuröridele ja advokaatidele

Katri Paas-Mohando, dr iur

23.11.2020

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile.
Dokument peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa
Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Teemad

- EL asjasse puutuvad menetluslikud sätted
- Euroopa Kohtu praktika konkurentsireeglite rikkumisest tulenevate kahjunõuete osas
- Kahjude direktiiv (direktiiv 2014/104/EL)
- Näiteid tsiviilvaidlustest Eestis (kui jääb aega)

EL asjasse puutuvad menetluslikud sätted

EL menetluslikud sätted

- **Määrus 1/2003**

- Täpsemalt: Nõukogu määrus (EÜ) nr 1/2003, 16. detsember 2002, asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta ([ELT L 001, 04.01.2003 lk 1-25](#))

- **Kohtute teatis**

- Täpsemalt: Komisjoni teatis komisjoni ja ELi liikmesriikide kohtute vahel tehtava koostöö kohta EÜ asutamislepingu artiklite 81 ja 82 kohaldamisel ([ELT C 101 27.4.2004, lk 54](#))

ELTL ja Eesti konkurentsieeskirjade vaheline seos

- EL konkurentsieeskirjad kohalduvad automaatselt, kui kokkulepe või tegevus võib mõjutada LR vahelist kaubandust, st **EL ja LR eeskirjad kohalduvad paralleelselt**
- **Kohtute teatis p 3 (ja selles viidatud kohtupraktika):**
 - **Kui LR kohtul on kohustus või kaalutusõiguse alusel õigus tõstatada siseriikliku siduva õigusakti alusel õigusküsimus**, mida pooled ei ole esitanud, on tal selline kohustus ka EL konkurentsieeskirjade alusel

Komisjoni ja LR kohtute koostöö – määruse 1/2003 art 15, kohtute teatis

- **LR kohtul võimalus küsida komisjonilt** (määruse 1/2003 art 15 lg 1):
 - Komisjoni valduses olevat **teavet**
 - Komisjoni **arvamust** EL konkurentsieeskirjade kohaldamise kohta – *amicus curiae*
- **Komisjonil õigus** (määruse 1/2003 art 15 lg 3):
 - Saada LR kohtult **dokumente** juhtumi hindamiseks
 - **Esitada kirjalik arvamus** (suulised märkused kohtu loal)
- **LR kohustus** (määruse 1/2003 art 2):
 - **Edastada komisjonile koopia LR kõigist kirjalikest otsustest**, mis käsitlevad art 101 ja 102 kohaldamist
 - Avaldatakse (printsiiabis) komisjoni veebilehel:
<https://ec.europa.eu/competition/eojade/antitrust/nationalcourts/>

EKo eelotsus võimalik ka üksnes siseriikliku olukorra puhul

- **EKo 21.07.2016 otsus C-542/14, VM Remonts, p 17 (ja selles viidatud kohtupraktika)**
 - **EKo on korduvalt tunnistanud ennast pädevaks lahendama liidu õiguse sätteid puudutavaid eelotsuse taotlusi olukorras, kus põhikohtuasja asjaolud on küll väljaspool liidu õiguse otsest kohaldamisala, kuid kus liidu õigusnormid on muudetud kohaldatavaks siseriikliku õigusega, milles järgitakse puhtalt siseriiklike olukordade reguleerimisel liidu õiguses sätestatut.**
 - **Sellistel juhtudel on EKo väljakujunenud praktika kohaselt liidul selge huvi, et lahknevate tõlgenduste vältimiseks tulevikus tõlgendatakse liidu õiguse sätteid või mõisteid ühetaoliselt, olenemata sellest, millistel asjaoludel neid kohaldatakse**

Euroopa Kohtu praktika konkurentsireeglite rikkumisest tulenevate kahjunõuete osas

Tõhususe põhimõte

- EKo 20.09.2001 otsus C-453/99 *Courage v Crehan*
 - ETL art 101 lg 1 keelu tõhusus ja kasulik mõju oleksid ohustatud, kui iga isik ei saaks nõuda sellise kahju hüvitamist, mis tal on tekkinud konkurentsi piirava või kahjustada võiva kokkuleppe või tegevuse tagajärjel.
 - Sellise õiguse olemasolu tugevdab ühenduse konkurentsieeskirjade tõhusust ja aitab vältida kokkuleppeid või tegevusi – sageli salajasi –, mis võivad konkurentsi piirata või kahjustada. Seda eesmärki arvestades aitab kahju hüvitamise vaidluste lahendamine siseriiklikes kohtutes oluliselt kaasa tõhusa konkurentsi säilitamisele ühenduses.
 - Kahju hüvitamise õigust ei välista asjaolu, et kahju nõudja on ise lepingu osapool, nt juhul, kui ta on võrreldes teise poolega selgelt nõrgemas positsioonis ja tema käsutuses olevad õiguskaitsevahendid on piiratud.
 - NB! RK 13.11.2020 otsus 2-15-505, p 20.4: hea usu põhimõttega ei saa vastuolus olla see, kui isik, kelle suhtes on KonkS § 16 p-s 1 keeldu väidetavalt rikutud, esitab hiljem hagi rikkuja vastu
- EKo 14.06.2001 otsus C-360/09 *Pfleiderer* ja 06.06.2003 otsus C-536/11 *Donau Chemie*:
 - Siseriiklikud menetlusnormid ei või muuta liidu õiguse rakendamist võimatuks või ülemäära raskeks ning eelkõige konkurentsiõiguse valdkonnas peavad nad jälgima, et nende kehtestatud või rakendatud normid ei kahjustaks ETL artiklite 101 ja 102 tõhusat kohaldamist.

Tõhususe ja samaväärsuse põhimõte

- EKo 13.07.2006 otsus liidetud kohtuasjades C-295/04–C-298/04 *Manfredi jt*
 - Igal isikul on õigus nõuda ETL artikliga 101 keelatud kokkuleppe või tegevusega tekitatud kahju hüvitamist, kui kahju ja keelatud kokkuleppe vahel on põhjuslik seos.
 - Samaväärsuse põhimõte – asjakohase EL regulatsiooni puudumisel tuleb LR sisemise õiguskorraga määrata pädevad kohtud ja kehtestada menetlusnormid hagidele, mille esitamise võimalusega tagatakse isikutele EL õiguse vahetust õigusmõjust tulenevate õiguste kaitsmine, kusjuures need normid ei tohi olla ebasoodsamad kui need, mis on kehtestatud siseriiklikul õigusel põhinevatele analoogilistele hagidele.
 - Tõhususe põhimõte – siseriiklikud õigusnormid ei tohi muuta EL õiguskorrast tulenevate õiguste teostamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks.
 - Need põhimõtted kehtivad muuhulgas:
 - aegumistähtaegadele
 - kahju hüvitamise ulatusele
 - Isikutel, kellele on kahju tekitatud, peab olema õigus nõuda mitte ainult otsese varalise kahju (*damnum emergens*), vaid ka saamata jäänud tulu (*lucrum cessans*) hüvitamist ja intresse.

Liftide ja eskalaatorite kartell ja sellega seotud kohtuasjad - C-199/11 *Otis jt* ja C-557/12 *Kone jt*

- **Asjaolud:**
 - Otis, KONE, Schindler ja ThyssenKrupp leppisid kokku liftide ja eskalaatorite paigaldus- ja hooldusteenuste riigihangetes osalemise tingimused Belgias, Saksamaal, Luxembourgis ja Hollandis aastatel 1994-2004
 - Trahv: € 992 miljonit
 - Komisjoni 21.02.2007 otsus COMP/E-1/38.823 – *Elevators and Escalators*, Üldkohtu otsusega T-151/07 ja EKo otsusega C-510/11 P jäeti komisjoni otsus jõusse
 - Kahjunõuded LR-de kohtutes
- **EKo 06.11.2012 otsus C-199/11 *Otis jt*:**
 - Euroopa Komisjon võib esindada EL-i LR kohtus tsiviilasjas art 101 rikkumisega seotud kahju hüvitamise nõudes
 - Sellega ei rikuta kartelli osaliste kaitseõigust ega muid tõhususe kohtumenetluse nõudeid
- **EKo 05.06.2014 otsus C-557/12 *Kone jt*:**
 - LR õigusega ei või välistada kartellis osalevate ettevõtjate tsiviilõiguslikku vastutust kahju eest, mille tekitas kartellis mitteosalenud ettevõtja, kes tõstis kartelli tegevust arvestades oma toodete hindu kõrgemale, kui need hinnad oleksid olnud kartelli puudumise korral (nn *umbrella pricing*, kaitsehind)

Liftide ja eskalaatorite kartell ja sellega seotud kohtuasjad - C-435/18 *Otis jt*

- **Asjaolud:**
 - Avaliku sektori toetuste (madala intressiga laen) andja kahju – kartelli tõttu olid ehitusmaksumused kõrgemad ja laenusummad suuremad ning toetuste andja ei saanud kasutada seda summade vahet muul tulusamal eesmärgil.
 - Kas sellist kahju saab välja nõuda?
- **EKo 12.12.2019 otsus C-435/18 *Otis jt* – JAH:**
 - ETL artikli 101 lõikel 1 on vahetu õigusmõju eraõiguslike isikute vahelistele suhetele. Et oleks tagatud selle artikli täielik toime ja säiliks keelu kasulik mõju, siis **on igaühel õigus nõuda tekitatud kahju hüvitamist, kui esineb põhjuslik seos** kahju ja keelatud kartellikokkuleppe või tegevuse vahel.
 - Iga kahju, millel on põhjuslik seos ETL art 101 rikkumisega, peab olema võimalik hüvitada. Selle tarbeks aga **ei ole vajalik**, et asjaomasele isikule tekitatud kahjul oleks ühtlasi konkreetne **seos** ETL artikli 101 „**kaitse eesmärgiga**“, kuna vastasel juhul tekiks oht, et kartellikokkuleppe osalised ei peagi hüvitama kogu kahju, mida nad võisid olla tekitanud. Seetõttu peavad isikud, kes ei tegutses kartellikokkuleppes mõjutatud turul müüjate või ostjate, saama nõuda ka toetuste andja.

Soome asfaldi kartell ja sellega seotud kohtuasi *C-724/17 Skanska Industrial Solutions*

- **Asjaolud:**

- 7 suuremat Soome asfaldi tootjat (ca 70% kogu turust) leppisid 1994-2002 jooksul kokku turu jagamises, hindades ja tegid kokkumängu riigi, KOV-ide ja erasektori hangetel
- Soome kõrgeim kohus 2009: kokku üks pikaajaline ja laiaulatuslik kartell
- Trahvid kokku € 82,6 miljonit + miljonitesse ulatuvad KOV-ide kahjunõuded
- Kartellis osalenud ühingute aktsionärid olid vahetunud ja kartelli osalised likvideeritud; äritegevust jätkati uute ühinenutega - **kas esineb õigusjärglus?**

- **EKo 14.03.2019 otsus C-724/17 Skanska Industrial Solutions - JAH:**

- Mõistel „ettevõtja“ ETL artikli 101 tähenduses ei saa olla erinevat ulatust olukorras, kus komisjon määrab trahve määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 alusel, ja olukorras, kus liidu konkurentsioiguse rikkumise tõttu esitatakse kahju hüvitamise hagi.
- Olukorras, kus on kartellis osalenud äriühingute aktsiad omandanud äriühingud, kes on kartellis osalenud äriühingud lõpetanud, kuid jätkanud nende majandustegevust, **saab aktsiad omandanud äriühinguid pidada vastutavaks kartelliga tekitatud kahju eest.**

Kahju hüvitamise direktiiv

EL reeglid tsiviilnõuete osas

- ELi reeglid:
 - Direktiiv siseriiklike liikmesriikide ja EL-i konkurentsireeglite rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise reeglite kohta
 - Komisjoni teatis: Kahju suuruse kindlakstegemine Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 või 102 rikkumisel põhinevate kahju hüvitamise nõuete korral (2013/C 167/07)
- Direktiiv võeti Eesti õigusesse üle 05.06.2017 jõustunud Konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega ([RT I 26.05.2017, 1](#)) – muudatused peamiselt KonkS-is

Näiteid tsiviilvaidlustest Eestis

Tsiviilvaidluste näited - konkurentsipiirangud ettevõtete/äriühingute ostu-müügilepetes

- **Komisjoni teatis koondumistega otseselt seotud ja nendeks vajalike piirangute kohta (ELT 2005/C 56/03), p 18-26:**
 - Ettevõtte omandamisel on mittekonkureerimise kohustused lubatavad kui “koondumisega seotud piirangud”, kuid ainult:
 - Nende toodete/teenuste osas, mis moodustavad üleantava ettevõtte majandustegevuse
 - Nende geograafiliste piirkondade osas, kus müüja tegeles enne ettevõtte üleandmist
 - 2 aastat, kui antakse üle maineväärtus (3 aastat, kui antakse üle ka oskusteave)
- **Tartu Milli kaasus (Trt RgK 18.06.2012 otsus 2-08-93552, seotud kohtuasi RK KrK 30.03.2012 otsus 3-1-1-10-12 leebustaotluse õigusliku tähenduse kohta)**
 - Omandamistehing kui turujagamise kokkulepe
 - KonkS § 8 alusel tühise tehingu tagasitaitmine:
 - Kumbki pool peab tagastama, mis tehingu alusel saadud
 - Klientide ülemineku kohustus on seotud kohustusega turult lahkuda – selle alusel üleantud klientide väärtuse tagasinõudmine oleks vastusolus tühisust ettenägeva sättega
 - Tehingu ettevalmistamiseks tehtud kulutusi teiselt poolelt välja nõuda ei saa

Tsiviilvaidluste näited – konkurentsipiirangud ühissettevõtete lepingus

- **Teatis, p 40:**
 - Kontrolliõiguseta emasettevõtete ja ühissettevõtte vahelised konkurentsikeeldu käsitlevad kohustused ei ole koondumise läbiviimisega otseselt seotud ja selleks vajalikud.
- **Näide elust:**
 - 3 äriühingut asutavad ühissettevõtte, kus igal osapoolel on 1/3 osalus, ühissettevõtte osanike lepingusse lisatakse säte, et asutajad ei või ühissettevõttega konkureerida.
 - Üks osapool hakkab sätte tühisusele tuginedes siiski konkureerima.
 - Kas ülejäänud osapooltel on siiski täitmisnõue?
 - Sätet rikkuv osapool esitab enda kaitseks KA-le leebustaotluse.
 - Kas KA peaks alustama krim- või jv-men?

Tsiviilvaidluste näited – konkurentsipiirangud muudes lepetes

Medicumi ja MM Grupi kaasus (RK HK 23.10.2013 otsus 3-3-1-29-13, seotud kohtuasi 2-10-32634)

- **Asjaolud:**
 - X ja Y sõlmisid optsoonilepingu, mille kohaselt pidi X OÜ osa omandamise korral tagama, et hoones ei avata teist apteeki – X omandas osa, kuid ei täitnud apteegi mittevõtmise kohustust
 - Tsiviilvaidlus: optsoonileping on seaduslik ja X peab seda täitma
 - X esitas KA-le leebustootluse: optsoonileping rikub kokkulepe keeldu – KA alustas kr-men – KA lõpetas kr-men – KA alustas jv-men, kuid lõpetas selle KonkS rikkumise tunnuste puudumise tõttu pärast jõustunud ts-lahendit - X vaidlustas HK-s ning taotles kohustamist edasi menetlemiseks
- **Kaebeõigus:**
 - Jv-men algatamise ja meetmete rakendamise osas on KA-l kaalutusõigus – kaebajal puudub subj. õigus nõuda
 - Isik võib nõuda, et KA lahendaks kaalutusvigadeta, kui jv sätestav õigusnorm kaitseb tema õigushüve – KA jv ei toimu üksnes avalikes huvides, vaid kaitseb ka turuosalisi KonkS-iga keelatud tegevuse eest
 - Asjaolu, et kaebaja ise osales lepingu sõlmimises, ei välista tema õiguste kaitset
 - Menetluse alustamine KA enese initsiatiivil ei välista kaebeõigust jv-men lõpetamise kohtulikult kontrolliks
- **Kaebuse eesmärgi saavutamise võimatus:**
 - Ts-asjas jõustunud lahend ei ole KA jv-men välistav asjaolu, kuivõrd KA lahend jv-men-s ei ole ilmselgelt ette teada
 - KA võib siiski tugineda ts-otsusele kui tõendile ega või kalduda kõrvale, kui jv-men-s puuduvad kaalukad argumendid teistsuguse õigusliku hinnanguandmiseks

Tsiviilvaidluste näited – hagi tagamine

Eesti Posti ja CMS Directi kohtuasi, Tln RgK 24.04.2015 otsus asjas 2-13-61581

- **Asjaolud:**
 - EP kavatses muuta hinnastamisloogikat alates 01.01.2014 ja lõpetada mahuprognosisist lähtuvate allahindluste andmine. Kõige enam puudutas see otseposti teenuse vahendajaid, kellele EP kavatses hakata edaspidi maksma agenditasu
 - 27.12.2013 CMS nõue: kohustada EP mitte muutma oma hinnakirja
 - 31.12.2013 hagi tagamine, millega kohustati EP-d jätkama CMS-ile teenuse pakkumist varasemalt kehtinud hinnakirja alusel
- Nii Tln MK 11.11.2014 kui Tln RgK 24.04.2015 otsusega jäi hagi rahuldamata: EP kavandatud hinnakirja muudatus oli õiguspärane

Tsiviilvaidluste näited – normi kaitse-eesmärk

- **RK 13.11.2020 otsus 2-15-505/180 (avalikustatud üksnes osad põhjendused), p 16 ja 20.1.3:**
 - KonkS § 16 p-d 1-6 on eraldiseisvad deliktiõiguslikud kaitsenormid VÕS § 1045 lg 1 p 7 tähenduses – piisab sellest, kui kostja on rikkunud ühte kaitsenormi, st ei saa tuletada kaitsenorme, mille koosseisu on arvatud kaks või rohkem KonkS § 16 p-des 1-6 sisalduvat koosseisu.
 - Iga KonkS § 16 p-des 1-6 normi eraldi hinnata konkreetset kaitse-eesmärki – **kui kahju, mille hüvitamist nõutakse, ei ole hõlmatud konkreetse kaitsenormi kaitse-eesmärgiga, ei ole tegu VÕS § 1045 lg 1 p 7 mõttes õigusvastane**, vaatamata kaitsenormi rikkumise muude eelduste esinemisele.
 - NB! Vrdl C-435/18 *Otis jt* - ETL art 101 rikkumise korral ei ole vajalik, et tekitatud kahjul oleks ühtlasi konkreetne seos art 101 „kaitse-eesmärgiga“
 - § 16 p 1 (ebaõiglase tingimuste kehtestamise keeld) - **keelu eesmärgiks on kaitsta TVS ettevõtjaga tehingu teinud isikut mh ka kahju eest, mis väljendub õiglase ja ebaõiglase hinna vahes**. Seega saab isik nõuda KonkS § 16 p 1 mõttes ülemäära makstud müügihinna tagasi VÕS § 1043, § 1045 lg 1 p 7 ja lg 3 ning § 1050 alusel juhul, kui TVS ettevõtja on KonkS § 16 p 1 rikkumises süüdi.
 - Ei ole välistatud ka muu kahju (nt saamata jäänud tulu) hüvitamine

Tsiviilvaidluste näited – kahju hüvitamine v alusetu rikastumine

- **RK 13.11.2020 otsus 2-15-505/180 (avalikustatud üksnes osad põhjendused), p 20.2.2 ja 20.3:**
 - Leping, kus TVS omav ettevõtja on kehtestanud teisele lepingupoolele toote müügihinna, mis on KonkS § 16 p 1 keelu mõttes ebaõiglane, on **tühine osas, mis ületab õiglast hinda**. Muus osas on selline leping kehtiv.
 - Olukorras, kus lepingu teine pool on müügilepingu alusel kehtestatud ebaõiglase hinna juba tasunud, on tal õigus nõuda ülemäärane osa tasutust tagasi **alusetu rikastumise (AR) sätete alusel**.
 - **Ülemäära makstud müügihind on käsitatav nii ÕV tekitatud kahju kui ka AR-na – hageja saab valida**, mis alusel ja mis järjekorras ta makstu tagastamist taotleb. Mõlemal juhul kohaldub seadusest tuleneva viivise maksamise kord (VÕS § 113)
 - AR sätete alusel ülemäära makstu väljanõudmise eelduseks ei ole kostja **süü tuvastamine**, mis on ÕV tekitatud kahju hüvitamise nõude rahuldamise üheks eelduseks.
 - AR sätete kohaldamise korral võib kostja VÕS § 1035 lg 3 p-de 2 ja 3 järgi olla kohustatud hagejale maksma ka alusetult saadud raha eest **intressi** seaduses sätestatud suuruses või hüvitama alusetult saadud rahast **saamata jäänud tulu**, mida saaja oleks korrapärase majandamise reegleid järgides võinud saada.

Tsiviilvaidluste näited – kahju hüvitamine (1)

- **RK 3-2-1-19-11, *Baltic Energy Partners vs NEJ* - kolmanda isiku õigus nõuda kahju hüvitamist**
- **Asjaolud:**
 - BEP-il tekkis kahju, kuna oli sõlminud elektrimüügi lepingud oma klientidega avatud tarne korras – kuna NEJ keeldus viimastele elektri müümisest määratud tarne korras, kui nad ei osta NEJ-ilt ka avatud tarne korras, pidi BEP tarnima kõik avatud tarne korras ja mahud olid oodatust suuremad, hinnad kõrgemad
- **RK:**
 - KonkS eesmärk on muu hulgas tagada aus konkurents ja kaitsta turgu tervikuna, mitte vaid konkreetseid lepingupartnereid - **kaitstavaks õigushüveks on konkurents kui turumajanduse toimemehhanism** (p 18)
 - Asjaolu, et hageja ja kostja ei ole sõlminud lepingut, ei tähenda, et KonkS § 16 p-d 4 ja 6 ei kaitseks hagejat kui turul tegutsevat ettevõtjat kahju eest, mis tekib talle seetõttu, et kostja peatab oma lepingupartneritele elektrienergia määratud tarned ja rikub sellega KonkS § 16 p 4 ja 6. Kolleegium leiab, et eeltoodud arvestades on hagejal väidetavalt tekkinud kahju hõlmatud KonkS § 16 p-de 4 ja 6 kaitse-eesmärgiga.

Tsiviilvaidluste näited – kahju hüvitamine (2)

- **RK 3-2-1-106-13, *Starman vs Elion* – liialt kõrged kaablikanalisatsiooni tasud**
- **Asjaolud:**
 - Starman nõudis Elionilt kahju hüvitamist seoses ebaõiglaselt kõrgete kaablikanalisatsioonitasudega. Starman väitis, et Elion peab hindade kehtestamisel lähtuma konkurentsioigusest, kuna viimane omab turul olulist vahendit, mis keelab ebaõiglaste müügingimuste kehtestamist.
- **RK:**
 - Isegi juhul, kui sidevaldkonda reguleerivad õigusaktid kehtestavad osa teenuste liikidele valdkonnapõhise hinnakujunduse reeglid, ei või need olla vastuolus konkurentsioigusega. Valdkonnaspetsiifilistele reeglitele või haldusorganite otsustele tuginedes ei saa õigustada ebaõiglaste hindade kehtestamist (p 17)
 - Liiga kõrge hinna korral võib nõude esitamise aluseks olla, kas AR nõue või deliktiõiguslik kahju hüvitamise nõue. AR puhul tuleb analüüsida, kas tegemist on tühise tehinguga vastuolu tõttu heade kommetega (sel juhul tuleb analüüsida normi kaitse eesmärki) (p. 21) või tüüptingimuste ebamõistlikkuse tõttu (p. 25). Deliktiõigusliku kahju hüvitamise nõude korral tuleb samuti hinnata, kas KonkS § 16 lg 1 p 1 ja § 18 lg 1 p 1 eesmärgiks on olulist vahendit omava ettevõtjaga tehingu teinud isiku kaitsmine põhjendamatult kõrge teenuse hinna (sh rendi) kui kahju eest (p. 30)

PRIVATE ENFORCEMENT OF ANTITRUST LAW

Legal Framework of the European Union

ESSENTIAL EU COMPETITION LAW
Online seminar for Estonian Judges, Prosecutors and Lawyers

Katri Paas-Mohando, dr iur

23.11.2020

Funded by the European Union
Service Contract DG COMP/2017/015 - SI2.778715
This document has been prepared for the European Commission.
However, it reflects the views only of the authors, and the Commission
cannot be held responsible for any use which may be made of the
information contained therein

Topics

- Relevant EU procedural provisions
- Case law of the Court of Justice on claims resulting from the infringement of competition rules
- Damages directive ([Directive 2014/104/EU](#))
- Examples of civil disputes in Estonia (if there is time)

Relevant procedural provisions of the EU

EU procedural provisions

- **Directive 1/2003**

- Detailed description: Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32003R0001>)

- **Notice of the courts:**

- Detailed description: Notice on the co-operation between the Commission and the courts of the EU Member States in the application of Articles 81 and 82 EC (JEU [C 101 27.4.2004](#), pp. 54)

Relations between TFEU and Estonian competition regulations

- EU competition regulations are applied automatically if the agreement or activity may have an effect on the trade between member states, i.e. the **EU and MS regulations are applied in parallel.**
- **Notice of the courts clause 3 (and the case law referred thereof):**
 - **When the court of MS has an obligation or a right based on a right of discretion** to raise a **legal issue** based on a binding national legislative act that has not been raised by the parties, it also has such an obligation under EU competition rules.

Cooperation of the Commission and the courts of Member States – Regulation 1/2003 Art. 15, Notice of the courts

- **The court of a MS may ask from the Commission** (according to Art. 15 (1) of the Regulation 1/2003):
 - **Information** held by the Commission
 - **The opinion** of the Commission on applying Community competition law – *amicus curiae*
- **The Commission has the right to** (Regulation 1/2003 Art. 15 (3)):
 - Receive **documents** from the court of the MS for the assessment of the case
 - **Present a written opinion** (or oral notes with the permission of the court)
- **MS is obliged to** (Regulation 1/2003 Art. 2):
 - **Forward the Commission a copy of all the rulings of MS** concerning the application of Articles 101 and 102
 - National court cases shall be published (in principle) on the website of the Commission: <https://ec.europa.eu/competition/elojade/antitrust/nationalcourts/>

The preliminary ruling of Court of Justice also possible for national circumstances

- **Court of Justice 21.07.2016 ruling C-542/14, *VM Remonts*, cl. 17 (and the referred case law)**
 - **The Court of Justice has repeatedly declared itself liable to solve the applications of preliminary rulings concerning the provisions of EU law in case the circumstances of the main proceedings are outside the direct scope of European Union law**, but where European Union law has been made applicable with national law and wherein regulating national cases, European law is observed.
 - In such cases, according to established case law, **EU has a clear interest that for avoiding divergent interpretations in the future, the provisions or concepts of the EU law should be interpreted uniformly regardless of the circumstances for which they were applied.**

Case law of the Court of Justice on claims for damages resulting from the infringement of competition rules

Principle of effectiveness

- Court of Justice 20.09.2001 ruling C-453/99 *Courage v Crehan*
 - The effectiveness and the practical effect of the prohibition laid down in TFEU Article 101 (1) would be put at risk if it were not open to any individual to claim damages for loss caused to him by a contract or by conduct liable to restrict or distort competition.
 - Indeed, the existence of such a right strengthens the working of the Community competition rules and discourages agreements or practices, which are frequently covert, which are liable to restrict or distort competition. From that point of view, **actions for damages before the national courts can make a significant contribution to the maintenance of effective competition in the Community.**
 - The right to claim damages is **not precluded by the fact that the claimant himself is a party of the agreement**, e.g. in case when he is in a markedly weaker position than the other party and the legal remedies available to him are limited.
 - **Please note! Supreme Court 13.11.2020 ruling 2-15-505, cl. 20.4:** The principle of good faith cannot preclude that a person against whom the prohibition in § 16 (1) of the Competition Act has been allegedly violated, later files a claim against the violator.
- Court of Justice 14.06.2001 ruling C-360/09 *Pfleiderer* and 06.06.2003 ruling C-536/11 *Donau Chemie*:
 - National rules of procedure cannot make the application of the EU impossible or excessively difficult, and national legislators must, in particularly in the field of competition law, observe that the rules applied or implemented by them would not restrict the efficient application of the TFEU Articles 101 and 102.

Principles of effectiveness and equivalence

- Court of Justice 13.07.2006 ruling in joint cases C-295/04–C-298/04 *Manfredi et al.*
 - All persons have the **right to claim compensation for harm suffered** caused by an agreement or practice prohibited by TFEU Article 101 where there is a causal link between the harm suffered and the agreement.
 - **Principle of equivalence** – in the absence of Community rules governing the matter, it is for the domestic legal system of each Member State to designate the courts and tribunals having jurisdiction and to lay down the detailed procedural rules governing actions for safeguarding rights which individuals derive directly from Community law, provided that such rules are not less favourable than those governing similar domestic actions.
 - **Principle of effectiveness** – domestic rules must not render practically impossible or excessively difficult the exercise of rights conferred by Community law.
 - These principles apply also for:
 - limitation periods
 - extent of the damages
 - injured persons must be **able to seek compensation not only for actual loss (*damnum emergens*) but also for loss of profit (*lucrum cessans*) plus interest.**

Cartel of lifts and escalators and connected cases- C-199/11 *Otis et.al* and C-557/12 *Kone et.al*.

- **Circumstances:**
 - Otis, KONE, Schindler and ThyssenKrupp agreed on the conditions of participating in a public procurement of installation and maintenance of lifts and escalators in Belgium, Germany, Luxembourg and the Netherlands in years 1994-2004
 - Fine: € 992 million
 - Commission ruling 21.02.2007 COMP/E-1/38.823 – *Elevators and Escalators*, with General Court ruling T-151/07 and Court of Justice ruling C-510/11 P, the Commission's decision was upheld
 - Actions for damages in the courts of MS
- **Court of Justice 06.11.2012 ruling C-199/11 *Otis et.al.*:**
 - European Commission may appear in the court of MS of the EU in civil case of action for damages concerning the breach of Article 101
 - This is not the breach of the right of defence of the cartel participants nor of other requirements of effectiveness
- **Court of Justice 05.06.2014 ruling C-557/12 *Kone jt*:**
 - The law of MS may not exclude the civil liability of undertakings belonging to a cartel for loss resulting from the fact that an undertaking not party to the cartel, having regard to the practices of the cartel, set its prices higher than would otherwise have been expected under competitive conditions (so-called *umbrella pricing*).

Cartel of lifts and escalators and connected cases - C-435/18 *Otis et.al*.

- **Circumstances:**
 - The loss claimed by the allocator of public sector subsidies (low interest loan) – since the construction costs and the amount of those subsidies was higher than what it would have been without that cartel, the public body granting subsidies was unable to use that difference more profitably.
 - Can such loss be reclaimed?
- **Court of Justice 12.12.2019 ruling C-435/18 *Otis et.al.* – YES:**
 - TFEU Article 101 (1) has a direct impact on relations between parties of private law. In order to maintain the full effectiveness of those provisions and the practical effectiveness of the prohibition resulting from those provisions, any person is thus entitled to **claim compensation for the harm suffered where there is a causal relationship** between that harm and a prohibited agreement or practice.
 - Any loss which has a causal connection with an infringement of Article 101 TFEU must be capable of giving rise to compensation. Subject to the possibility of the participants to a cartel not being held liable to compensate for all the loss that they could have caused, it is not necessary, in that regard, that in addition to the loss suffered by the person concerned present, a specific connection with the **'objective of protection'** pursued by Article 101 TFEU. Consequently, persons not acting as suppliers or customers on the market affected by the cartel must be able to request compensation for loss (bodies granting subsidies).

Asphalt cartel of Finland and the connected case C-724/17 *Skanska Industrial Solutions*

- **Circumstances**

- 7 larger asphalt manufacturers in Finland (ca. 70% of the whole market) agreed on market sharing, pricing and collusion when participating in the public procurements of the government, the local municipalities and the private sector in years 1994-2002
- The Supreme Court of Finland in 2009: a long-term and large cartel
- Total fines € 82.6 million + loss of damages claimed by local municipalities (in millions)
- The shareholders of the undertakings had been replaced and the participants of the cartel had been liquidated; business was continued with new undertakings – **legal succession?**

- **Court of Justice 14.03.2019 ruling C-724/17 *Skanska Industrial Solutions* - YES:**

- The concept 'undertaking' within the meaning of Article 101 TFEU, which constitutes an autonomous concept of EU law, cannot have a different scope with regard to the imposition of fines by the Commission under Article 23(2) of Regulation No 1/2003 as compared with actions for damages for infringement of EU competition rules.
- In a case in which the shares of the companies which have participated in a cartel were acquired by other companies, which dissolved the former companies and carried on their commercial activities, **the acquiring companies may be held liable for the damage caused by that cartel.**

Damages directive ([Directive 2014/104/EU](#))

EU rules for civil claims

- EU rules
 - Directive on rules governing actions for damages under national law for infringements of the competition law provisions of the Member States and of the European Union
 - Communication from the Commission: on quantifying harm in actions for damages based on breaches of Article 101 or 102 of the TFEU (2013/C 167/07)
- The directive was adapted to Estonian law on 05.06.2017 together with the amendments to the Competition Act and in connection with other amended acts (State Gazette [I 26.05.2017, 1](#)) – amendments mainly in the Competition Act

Examples of civil disputes in Estonia

Cases of civil disputes – restrictions on competition in sale/purchase contracts of undertakings/business entities

- **Commission Notice on restrictions directly related and necessary to concentrations (OJEU 2005/C 56/03), p 18-26:**
 - On acquisition of an undertaking, the non-competition obligations are permitted as 'restrictions related to concentration', but only:
 - if the products/services form the economic activity of the transferred undertaking,
 - in those geographic areas where the seller operated before the transfer,
 - for 2 years, when goodwill is transferred (3 years, if know-how is also transferred)
- **Case of *Tartu Mill* (Tartu Circuit Court 18.06.2012 ruling 2-08-93552, connected case Supreme Court Criminal Chamber 30.03.2012 ruling 3-1-1-10-12 about the meaning of leniency application)**
 - Acquisition transaction as market sharing agreement
 - Based on Competition Act § 8 restitution of a void transaction:
 - Each party must return what was received under the transaction
 - Obligation for transferring clients is connected to the obligation to exit the market – based on that, the recovery of the value of transferred clients would contradict the provision of invalidity
 - Expenses incurred in preparation for the transaction cannot be claimed from the other party

Cases of civil disputes – restrictions on competition in the contracts of joint ventures

- **Notice, cl. 40:**
 - The non-competition obligations between non-controlling parents and a joint venture are not directly related and necessary to the implementation of the concentration.
- **A common example:**
 - 3 undertakings form a joint venture where each party has a share of 1/3, a non-competition provision is added to the shareholders' contract.
 - One party starts competing leaning on the invalidity of the provision.
 - Do the other parties still have to follow the provision?
 - The party in breach of the provision submits a leniency application to the Competition Authority in its defence.
 - Should the Competition Authority start criminal proceedings or supervision proceedings?

Cases of civil disputes – restrictions on competition on other contracts

Case of *Medicum* and *MM Group* (Administrative Law Chamber of the Supreme Court 23.10.2013 ruling 3-3-1-29-13, connected case 2-10-32634)

- **Circumstances:**
 - X and Y signed an options contract, according to which X OÜ had to ensure that when acquiring shares, a second pharmacy would not be opened in the building – X acquired shares, but did not fulfill the obligation of not opening a pharmacy
 - Civil dispute: options contract is lawful and ja X must respect the contract
 - X submitted a leniency application to the Competition Authority: options contract is in breach with the prohibition of agreements – Competition Authority started criminal proceedings – Competition Authority terminated criminal proceedings – Competition Authority started supervision proceedings, but terminated it due to the lack of evidence of breach of Competition Act - X disputed in Administrative Chamber and requested appeal
 - **Right of appeal:**
 - In implementing supervision proceedings and applying measures, the Competition Authority has a right of discretion – the applicant has no subjective right of claim
 - The party may claim that the Competition Authority would solve without errors of assessment if the legal provision of supervision protects its legal rights – the supervision function of Competition Authority is not only for public interest, but it also protects market participants from prohibited action stipulated in the Competition Act.
 - The fact that the claimant was the party of the agreement does not exclude the protection of its rights
 - Starting proceedings in the initiative of Competition Authority does not exclude the right for appeal to court control
- Impossibility of achieving the purpose of the complaint:**
- The judgement in civil case does not exclude the supervision proceedings of Competition Authority, as the judgement of supervision proceedings is not known in advance
 - Competition Authority may also rely on civil proceedings as evidence and may not deviate, if there are no compelling arguments for different judicial assessment in the supervision proceedings

Cases of civil disputes – securing an action

• Case of *Estonian Post* and *CMS Direct*, Tallinn Circuit Court 24.04.2015 ruling in case No 2-13-61581

- **Circumstances:**
 - Estonian Post planned to change its pricing policy since 01.01.2014 and to stop giving discounts based on volume prognosis. This mainly concerned the intermediaries of direct mail service, to whom Estonian Post intended to pay agency fees in the future
 - 27.12.2013 CMS claim: oblige Estonia Post to amend its price list
 - 31.12.2013 securing the action, obliging Estonian Post to continue to provide the service to CMS on the basis of the price list previously in force
 - Both the Country Court on 11.11.2014 and Tallinn Circuit Court on 24.04.2015 decided to dismiss the action: the planned change of pricing policy of Estonian Post was lawful

Cases of civil disputes – protective purpose of legal provision

- **Supreme Court 13.11.2020 ruling 2-15-505/180 (only partly public), cl. 16 and 20.1.3:**
 - § 16 clauses 1-6 of the Competition Act are considered as separate tort law protection provisions in the meaning of § 1045 (1) clause 7 of the Law of Obligations Act– it suffices if the defendant has infringed one protection provision, meaning protection provisions cannot be deducted that have two or more elements of § 16 clauses 1-6 of the Competition Act.
 - For each provision of § 16 clauses 1-6 of the Competition Act, the protective purposes must be assessed separately – **if the damages claimed are not covered with a protection purpose of a certain provision, they cannot be considered unlawful in the meaning of § 1045 (1) clause 7 of the Law of Obligations Act**, regardless of other presuppositions of the protective provision.
 - Please note! Compare C-435/18 *Otis et.al.* - in breach of Article 101 of TFEU, it is not necessary for the damages caused to have an existing link to the 'protective purpose' of the TFEU Article 101.
 - § 16 cl. 1 (prohibition of unfair terms) - **the purpose of this prohibition is to protect the party who signs a transaction with the undertaking on dominant position, *inter alia*, from damages that are expressed by the difference of fair and unfair price.** Therefore, the party may reclaim the overpaid price in the meaning of § 16 clause 1 of the Competition Act based on § 1043, § 1045 (1) clause 7 and (3) and § 1050 of the Law of Obligations Act in case if the dominant undertaking is guilty of infringement of § 16 clause 1 of the Competition Act.
 - Compensation for other damages (e.g. loss of income) is not excluded.

Cases of civil disputes – compensation for damages or unjust enrichment

- **Supreme Court 13.11.2020 ruling 2-15-505/180 (only partly public), cl. 20.2.2 and 20.3:**
 - An agreement where the dominant undertaking has set a sales price for the other party that is unfair in the meaning of § 16 clause 1 of the Competition Act, is **void in the part that exceeds the fair price**. Other parts of this agreement are valid.
 - In a situation where the other party to the contract has already paid the unfair price established under the sales contract, he has the right to claim the reimbursement of the overpaid price based **on the provisions of unjust enrichment**.
 - **The overpaid sales price can be seen as damages caused by unlawful action and also as damages caused by unjust enrichment – the claimant can choose** on what basis and in what order he claims the recovery of overpaid price. In both cases, the procedure of compensation of debt collection applies (Law of Obligations Act § 113).
 - The precondition for claiming the overpaid sum based on the provisions of unjust enrichment is not **establishing the guilt** of the defendant, however, it is the precondition for such claims based on the provisions of unlawful action.
 - On the application of the provisions of unjust enrichment, the defendant may, based § 1035 (3) clauses 2 and 3 of the Law of Obligations Act, be obliged to pay **interest** for the unlawfully acquired sums in the amount provided by law, or compensate the **loss of revenue**, which the claimant could have obtained.

Cases of civil disputes – compensation for damages (1)

- **Supreme Court 3-2-1-19-11, *Baltic Energy Partners vs NEJ* – right of third party to claim compensation for damages**
- **Circumstances:**
 - BEP suffered losses as it had signed electricity sales contracts with its clients on the condition of open supply – as NEJ refused to sell electricity to the latter in the form of prescribed supply if BEP does not also buy from NEJ on the conditions of open supply, BEP had to deliver all services through open supply; the volumes were bigger than expected and prices higher than expected
- **Supreme Court:**
 - The purpose of the Competition Act is, *inter alia*, to secure competition and protect the market as a whole, not only certain parties of the agreement – **the protected legal right here is competition as the functioning mechanism of market economy** (cl. 18)
 - The fact that the claimant and defendant have not signed an agreement does not mean that § 16 clauses 4 and 6 of the Competition Act do not protect the claimant as an undertaking on the market from the loss of damages, caused by the defendant who stops supplying electrical energy as specified, which is a breach of § 16 clauses 4 and 6 of the Competition Act. The Chamber finds that the damage allegedly suffered by the claimant is covered by the protective purpose of § 16 clauses 4 and 6 of the Competition Act .

Cases of civil disputes – compensation for damages (2)

- **Supreme Court 3-2-1-106-13, *Starman vs Elion* – unreasonably high duct fees**
- **Circumstances:**
 - Starman demanded compensation from Elion for unreasonably high duct fees. Starman argued that Elion must base its price policy on competition law, as the latter has an important tool in the market that prohibits the imposition of unfair sales conditions.
- **Supreme Court:**
 - Even if telecommunications legislation imposes sector-specific pricing rules on some types of services, they may not be contrary to competition law. The imposition of unfair prices cannot be justified on the basis of sector-specific rules or administrative decisions (cl. 17)
 - In the event of unreasonably high price, the claim may be based on either unjust enrichment or on law of torts. In case of unjust enrichment, it must be analysed whether it is a void transaction due to conflict with good morals (the protective purpose of the provision must be analysed) (cl. 21) or due to the unreasonableness of the standard terms (cl. 25). In case of a tort claim, it must also be assessed whether the purpose of § 16 (1) cl. 1 and § 18 (1) cl. 1 of Competition Act is the protection of the party in the agreement with the undertaking with essential facilities from unreasonably high service price (incl. rent) as damage (cl. 30).

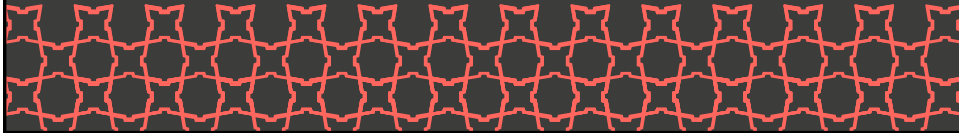
Rene Frolov

Kohtunike, prokuröride jt veebiseminar
- EL konkurentsioiguse alused -

- Turgu valitsev seisund ja selle
kuritarvitamine Art 102 alusel -

Rene Frolov
16 november 2020

Struktuur ja teemad

- I. Turgu valitsev seisund (TVS) (*dominant position*)
- II. TVS-i tuvastamine (kriteeriumid) ja (mõju) ulatus
- III. TVS-i omamise tagajärg (mõju) – ettevõtjale endale ning tema konkurentidele ja klientidele
- IV. TVS-i kuritarvitamine (*abuse*) – üldkoosseis
- V. TVS-i kuritarvitamine – konkreetsed rikkumised
- VI. TVS-i kuritarvitamine – analüüsi struktuur
- VII. TVS-i kuritarvitus – näide – hinnadiskrimineerimine

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

2

ELTL artikkel 102

Artikkel 102

(endine EÜ asutamislepingu artikkel 82)

Siseturus või selle olulises osas turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või mitme ettevõtja poolt on keelatud kui siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

Sellised kuritarvitused võivad seisneda iseäranis:

- a) ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste tehingutingimuste otseses või kaudses kehtestamises;
- b) toodangu, turgude või tehnilise arengu piiramises tarbijate kahjuks;
- c) erinevate tingimuste rakendamises võrdväärsete tehingute puhul, pannes kaubanduspartnerid sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;
- d) selles, et lepingu sõlmimise eeltingimuseks seatakse teise poole nõusolek võtta endale lisakohustusi, mis oma laadilt või kaubandustavade kohaselt ei ole seotud lepingu objektiga.

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

3

Konkurentsiseadus (KonkS) § 13-18(1)

4. peatükk

TURGU VALITSEVAT SEISUNDIT OMAV ETTEVÕTJA

[RT I 2004, 56, 401 - jõust. 01.08.2004]

§ 13. Turgu valitsevat seisundit omav ettevõtja

(1) Turgu valitsevat seisundit omab käesoleva seaduse tähenduses ettevõtja või mitu samal kaubaturul tegutsevat ettevõtjat, kelle positsioon võimaldab tal/neil sellel kaubaturul tegutseda arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, varustajatest ja osijatest. Turgu valitseva seisundi olemist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevale ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest.

(2) Turgu valitsev seisund on ka käesoleva seaduse §-s 15 sätestatud olulist vahendit omaval ettevõtjal.

§ 16. Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine

Keelatud on ühe või mitme ettevõtja poolt turgu valitseva seisundi otsene või kaudne kuritarvitamine kaubaturul, sealhulgas:

1) otsene või kaudne ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste äritingimuste kehtestamine või rakendamine;

[RT I, 05.07.2013, 1 - jõust. 15.07.2013]

2) tootmise, teenindamise, kaubaturu, tehnilise arengu või investeerimise piiramine;

3) võrdväärsete kokkulepete korral erinevate tingimuste pakkumine või rakendamine erinevatele äripartneritele, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;

[RT I 2006, 25, 186 - jõust. 01.07.2006]

4) teisele poolele kokkuleppe objektiga mitteseotud lisakohustuse seadmine;

[RT I, 05.07.2013, 1 - jõust. 15.07.2013]

5) ettevõtja sundimine endaga või teise ettevõtjaga koondumiseks, konkurentsi kahjustava kokkuleppe sõlmimiseks, kooskõlastatud tegevuseks või otsuse vastuvõtmiseks;

6) põhjendamatu keeldumine kauba müümisest või ostmisest.

§ 15. Olulist vahendit omav ettevõtja

§ 18. Olulist vahendit omava ettevõtja kohustused

§ 14. Eri- või ainuõigus

§ 18¹. Raamatupidamise erinõue

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

4

TVS kuritarvitamine – analüüsi struktuur

ELTL art 102 / KonkS § 13 jj kohaldamisel tuleb kontrollida:

1. Kas on üldse majandus- või kutsetegevuses osaleja (**ettevõtja**) tegevus (KonkS § 2) [NB: avaliku võimu teostamise välistus]?
2. Milline on asjaomane toote- ja geograafiline turg (**kaubaturg**) kus see ettevõtja tegutseb (KonkS § 3)?
3. Kas ettevõtjal on sel konkreetsel toote- ja geograafilisel turul (kaubaturul) **turgu valitsev seisund** või mitte (KonkS § 13)?
 - Kas ettevõtjal on eri- või ainuõigus (KonkS § 14)?
 - Kas ettevõtjal on oluline vahend (KonkS § 15)?
4. Kui jah, siis kas ettevõtja (oma tegevuse või tegevusetusega) **kuritarvitab** turgu valitsevat seisundit (KonkS § 16)?
5. Kas tegevus on **piiriülene** (võib mõjutada liikmesriikide vahelist kaubandust) [kohaldub ainult Eesti õigus või ka EL õigus]?

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

5

EL ja/või Eesti õigus

- EL määrus 1/2003 art 3(1) ja 3(2)
 - “kui LR konkurentsiasutused või siseriiklikud kohtud kohaldavad siseriiklikku konkurentsioigust Art 102 alusel keelatud kuritarvitamise suhtes, siis **peavad** nad kohaldama ka [ELTL] Art 102” [st ka EL õigust kui on piiriülene mõju]
 - “LR [**võivad**] oma territooriumil vastu võtta ja kohaldada **rangemaid** siseriiklikke õigusakte, mis keelavad ettevõtjate ühepoolse tegevuse või rakendavad selle suhtes sanktsioone”
 - Seega: LR **ei või keelata** kokkuleppeid, mis mõjutavad LR vahelist kaubandust, aga mida Art 101 ei keela (st LR nn koostööeeskirjad ei või olla rangemad kui Art 101), kuid LR **võib kohaldada rangemaid** eeskirju ettevõtjate nn ühepoolsele tegevusele (st LR TVE-reeglid võivad olla rangemad kui art 102)
- RK 25.04.2019 otsus asjas 3-16-1267, p 20
 - “[KonkS-i] kui suures osas EL konkurentsioigusest lähtuva seaduse tõlgendamisel on ka olukordades, kus mõju [LR] vahelisele kaubandusele puudub **põhjendatud lähtuda [EL] Kohtu praktikast**, [selleks] et vältida olukorda, kus ühes riigis kehtivad teineteise kõrval kaks erinevat konkurentsioiguse normistikku.”

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

6

Millal on ettevõtjal turgu valitsev seisund?

Turgu valitsev seisund (TVS) on ettevõtja

=

märkimisväärne turujõud, mis võimaldab (ettevõtjal) tegutseda arvestataval määral sõltumatult oma konkurentidest, ostjatest ja lõppastmes tarbijatest

=

ettevõtja **туруosa** konkreetsel kaubaturul on **≥40%** (eeldus, mille ettevõtja saab ja võib ümber lükata)

=

piirangud ettevõtja ühepoolsele tegevusele (reeglina piirab konkurentsioigus (Art 101) kahe- või mitmepoolset ehk 'kokkumängul' põhinevat konkurentsi kahjustamist)

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

7

Turgu valitsev seisundi (TVS) tuvastamine

TVS praktikas = tihti küsimus **туруosa** (TO) suurusest!

- => TO >50% pikaajaliselt ja rivaalide turuosad palju väiksemad => TVS 'võrdne' (võrdne)
- => TO <40% => TVS 'ei ole võrdne' (ei ole võrdne)
- => TO >40% = kehtib TVS-i 'eeldus'*
- NB – *Hoffman La Roche v Komisjon* (85/79, p 41):
 - "erandlikel asjaoludel" suur turuosad ≠ turgu valitsev seisund
 - TVS = "võrdne suur turuosad", mis esineb "mõnda aega"
- => 'olulist vahendit' omav ettevõtja on TVS**

* KonkS § 13 lg 1 lause 2: "Turgu valitseva seisundi olemist eeldatakse, kui ettevõtjale või mitmele samal kaubaturul tegutsevatele ettevõtjale kuulub kaubaturul vähemalt 40 protsenti käibest."

** KonkS § 13 lg 2 ja 15: "võrgustik, infrastruktuur või muu ... vahend, mida ... ei ole võimalik või majanduslikult otstarbekas dubleerida, kuid millele juurdepääsuta või mille olemasoluta ei ole võimalik kaubaturul tegutseda."

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

8

TVS ulatus = konkreetne kaubaturg

- Turgu valitsev seisund esineb ainult 'kaubaturul' ehk
 - konkreetsete toodete (tootekategooria) ja
 - kindla territooriumi ehk geograafilise ala suhtes
- **Tootetur** = tooted, mis on ostja (lõpptarbija) arvates asendustooted (omavahel asendatavad)
 - KonkA: hulk kaupu / teenuseid, mida **arvestatav** hulk ostjaid (lõpptarbijaid) peab mõistliku **tõenäosusega** omavahel nõ **asendatavateks** (*.ee domeen vs *.eu domeen)
 - Kas ostja vahetaks toote A väikese (ehk 5-10%) aga püsiva hinnatõusu puhul toote B vastu? Kui jah, siis A ja B = samal tooteturul, kui ei, siis erineval tooteturul
- **Geograafiline turg** = piirkond kus turu ja konkurentsi tingimused on analoogilised ja lähipiirkonna turu- ja konkurentsi tingimustest märgatavalt erinevad

LITHUANIA

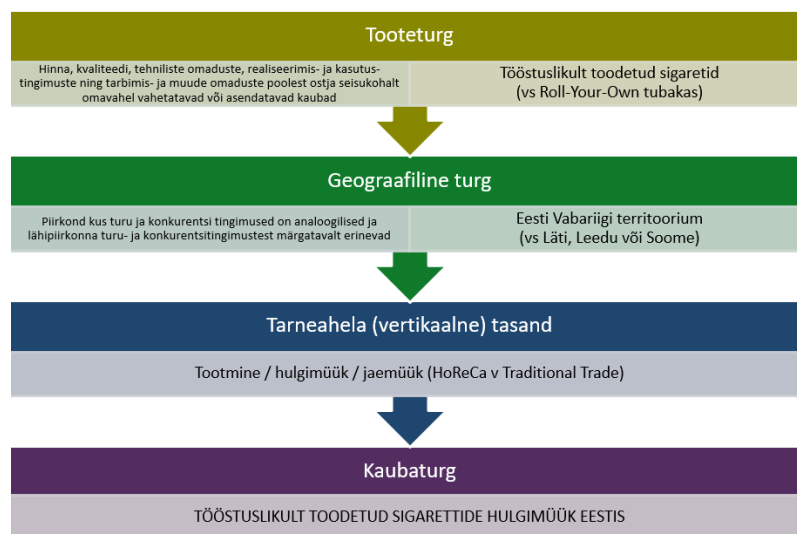
LATVIA

ESTONIA

9

Kaubaturg – näide

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

10

Kaubaturg – tõendamise võimalused

- Tooteturu piiritlemiseks saab kasutada näiteks
 - Andmed asenduste kohta lähiminevikus (nt hiljutine tarne- või hinnašokk)
 - Hindade elastsuse ja ristelastsuse ökonomeetrised ja statistilised testid
 - Ettevõtja peamiste klientide ja konkurentide arvamused (teabenõuded)
 - Tarbijaküsitlused ja turu-uuringud (sh konkreetse uurimise raames)
 - (!) Asjaomase toote selge kliendigrupp võib moodustada konkreetse eraldi turu, kus selle grupi suhtes võidakse rakendada hinnadiskrimineerimist
- Geograafilise turu piiritlemiseks saab kasutada näiteks
 - Andmed hinnamuudatuste kohta (nt aktsiisimuudatuste tõttu) eri piirkondades ja sellest tulenevate klientide reaktsioonide (ostumustrite muutuste) kohta
 - Turunõudluse põhiomadused – rahvuslikud eelistused või omamaiste brändide eelistamine võivad tugevasti piirata piiriülest konkurentsi
 - Olemasolevad (täna) geograafilised ostuharjumused – nt kas jaemüügiketid ostavad (konkreetsed) kaupu Baltikumiülel või igas konkreetses riigis?
 - Vt nt KonkA 12.02.2015 otsus (*Kalev / Laima* koondumine) ([LINK](#)), lk 11-13)

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

11

Turgu valitsev seisund – mõju äritegevusele

- Turgu valitsev **seisund** = ei ole keelatud
- Turuosale ei ole 'mütsi' = igal ettevõtjal on õigus võistelda ning kasvada – orgaaniliselt ja teatud piirini ka ülevõtmiste (M&A) abil – turuvalitsejaks
- **AGA**: kui ettevõtja saavutab nn turgu valitseva seisundi siis tekib tal '*eriline vastutus*' jälgida, et tema käitumine ei piira konkurentsi (lubatud on (vaid) competition '*on the merits*')
- 'Turuvalitsemine' = aktiivne kohustus hoiduda teatud tüüpi **ühepoolsest käitumisest** mis on '*kuritarvitav*' (ehk ettevõtja (suhteliselt) olulist turujõudu ebaõiglaselt ära kasutav)

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

12

FORT

Keelatud on (TVS) kuritarvitamine

- ELTL art 102 / KonkS § 16 - keelatud on TVS otsene või kaudne kuritarvitamine (*sealhulgas / iseäranis*)
- *Michelin v Komisjon* (322/81, p 70): Art 102 “*hõlmab tegevusi, mis võivad kahjustada turustruktuuri olukorras, kus asjaomase ettevõtja olemasolu otsese tulemusena on konkurents juba nõrgestatud ning mis tavapärasest – ja müüja sooritusel põhinevast – erineva konkureerimise meetodite kasutamise kaudu või abil kahjustab turul veel eksisteeriva konkurentsi säilimist või arengut.*”
- Kuritarvituslik ≠ TVE tegevus, mis põhineb ‘sooritusel’, nt parem majanduslik efektiivsus ja seega “suur” kasum
- Komisjon sekkub kui “*selged ja veenvad tõendid*” viitavad et tegevus “*tõenäoliselt*” kahjustaks konkurentsi (p 20).

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

13

FORT

TVS põhilised rikkumised (kuritarvitused)

Kui ettevõtja on turgu valitsev, siis ta ei või:

- Võtta ‘*ebamõistlikult kõrget hinda*’ (liiga suurt kasumit)
- Müüa hinnaga, mis ei kata kulu (‘*röövellik (neto) hind*’)
- Kohaldada ebavõrdseid tingimusi (hind) samaväärsete tehingute (klientide) suhtes (‘*hinnadiskrimineerimine*’)
- Seada ühe toote müümise eeltingimuseks mõne teise (esimesest erineva) toote ostmist (‘*sidumine*’)
- Keelduda kauba või teenuse müügist ilma objektiivse põhjusega (‘*põhjendamatu tarnest keeldumine*’)
- Takistada uue tulija turule sisenemist või olemasoleva konkurenti laienemist turul või selle osal (tõsta rivaali kulusid) (‘*konkurentsivastane turult tõrjumine*’) jne.

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

14

FORT

Turuvalitseja hinnakujundusvabadus – piirangud

Turgu valitsevat seisundit (TVS) omaval ettevõtjal on **keelatud**:

- „ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste äritingimuste otsene või kaudne kehtestamine“

(ELTL art 102(a) // KonkS § 16 p 1)

samuti

- „võrdväärsete tehingute puhul erinevate tingimuste pakkumine või rakendamine erinevatele äripartneritele, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda.“

(ELTL art 102(c) // KonkS § 16 p 3)

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

15

FORT

Erinev hinnakohtlemine vs hinnadiskrimineerimine

Kas hinnadiskrimineerimise keeld välistab igasuguse turuvalitseja nõ hinnavariatsiooni?

EI VÄLISTA IGASUGUST HINNAVARIATSIIONI

Hinnadiskrimineerimise keeld välistab:

- **võrdväärsetes** tehingutes
- **erinevate** *neto*-hindade rakendamise
- kui seeläbi üks TVE äripartneritest **satub ebasoodsasse** konkurentsiolukorda

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

16

MEO C-525/16 (19.04.2018)

- Asjaolud ja kontekst:
 - Portugali ‘autorite ühing’ võttis erinevat hinda kahelt suurimalt TV-teenuse osutajalt: MEO ja NOS
 - MEO hind – mis oli määratud luhtunud läbirääkimiste ja arbitraaži järgselt – oli kõrgem (kui NOS-il)
 - MEO vaidlustas selle hinna Portugali KonkA-s (PCA) väites, et see on **diskrimineeriv**
 - PCA => kaebust ei ole põhjust rahuldada, kuna MEO “*hinnahalvemus*” ei olnud “*märkimisväärne*”:
 - Jah, MEO (kaebaja) kulud küll tõusid, kuid mitte palju võrreldes keskmiste kuludega; ja
 - See kas too kulude tõus MEO konkurentsivõimet üldse mõjutas oli ebaselge (võib-olla suutis absorbeerida).

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

17

MEO (2)

- Küsimus: kas rikkumiseks piisab (a) ainult TVE kliendi mingi ‘*konkurentsihalvemuse*’ tuvastamisest või (b) peab KonkA näitama ka seda, et see ‘halvemus’ piirab kliendi ja tema konkurendi vahelist konkurentsi?
- Vastus = (b), st tuleb **tuvastada** (tõenäoline) konkurentsi kahjustamine (kliendi ebasoodne konkurentsiolukord)
 - Kas tuleb tõendada eraldi iga kliendi konkurentsiolukorra tegelik ja mõõdetav halvenemine? Eii!
 - Aga: pelgalt hinnavahe tõendamine ei ole piisav!
 - ‘*Minimaalset*’ (*de minimis*) konkurentsivõime halvenemise nõuet (alampiiri) ei ole => tuleb hinnata ‘kõiki asjaolusid’ ja tuvastada, kas kõrgema tasu maksja konkurentsivõimet on sisuliselt kahjustatud.
- Eesti kohtupraktikat – nt HMK 27.04.2012 (VT asi 4-11-4656)

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

18

TVS ja kuritarvitus – väärt allikaid

- Euroopa Komisjoni suuniseid ja juhiseid
 - Komisjoni (2009) “suunised komisjoni täitetegevuse prioriteetide kohta art [102] kohaldamisel [TVE] kuritahtliku konkurentide tõrjuva tegevuse suhtes” ([LINK](#))
 - Komisjoni (2005) konkurentsi peadirektoraadi (DG COMP) „discussion paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses“ ([LINK](#))
 - Komisjoni (1997) teatis “asjaomase turu mõiste kohta [EL] konkurentsioiguses” ([SIIN](#)) (uuendamisel, indikatiivne lõpptähtaeg 2Q2021; täpsemalt [SIIN](#))
- OECD “Best Practice Roundtables on Competition Policy”
 - Refusals to Deal (Põhjendamatu tarnest keeldumine) (2007) (lk 201-207) ([LINK](#))
 - Fidelity & Bundled Discounts (Lojaalsusallahindlused) (2008) (143-148) ([LINK](#))
 - Margin Squeeze (Hinnakruvi) (2009) (lk 255-260) ([LINK](#))
 - Excessive Prices (Liiga kõrged hinnad) (2011) (lk 309-321) ([LINK](#))
 - Regulated Conduct Defence (Regulatsioonikaitse) (2011) (lk 195-203) ([LINK](#))
 - Market Definition (Kaubaturu piiritlemine) (2012) (lk 333-340) ([LINK](#))
 - Tulemas näiteks *abuse of dominance in digital markets* (vt [SIIN](#)) // *Sustainability and competition* (vt [SIIN](#)).

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

19

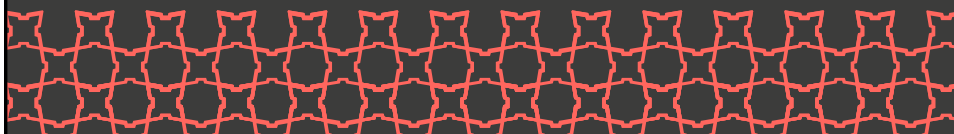

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile.
Dokument peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Tänan!

Rene Frolov
partner, vandeadvokaat
T: +372 514 7188
E: rene.frolov@fortlegal.com

Advokaadibüroo FORT OÜ
A. Lauteri 5
Tallinn 10114, Eesti
www.fortlegal.com

Online seminar for judges,
prosecutors etc- basics of EU
competition law -
- Dominant position and its
abuse on the basis of Art 102 -

Rene Frolov
November 16,
2020

Structure and topics

- I. Dominant position
- II. Detection of dominant position (criteria) and (impact) scope
- III. Consequence of having a dominant position (impact) – on undertaking, its competitors and clients
- IV. Abuse of dominant position – general composition
- V. Abuse of dominant position – specific infringements
- VI. Abuse of dominant position – analysis structure
- VII. Abuse of dominant position – example – price discrimination

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

2

TFEU Article 102

Article 102 (ex Article 82 TEC)

Any abuse by one or more undertakings of a dominant position within the internal market or in a substantial part of it shall be prohibited as incompatible with the internal market in so far as it may affect trade between Member States.

Such abuse may, in particular, consist in:

(a) directly or indirectly imposing unfair purchase or selling prices or other unfair trading conditions;

(b) limiting production, markets or technical development to the prejudice of consumers;

(c) applying dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage;

(d) making the conclusion of contracts subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which, by their nature or according to commercial usage, have no connection with the subject of such contracts.

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

3

Competition Act § 13-18(1)

Chapter 4

UNDERTAKING IN DOMINANT POSITION ON MARKET
[RT I 2004, 56, 401 - entry into force 01.08.2004]

§ 13. Undertaking in dominant position on market

(1) For the purposes of this act, an undertaking in a dominant position is an undertaking or several undertakings operating in the same market whose position enables it/them to operate in the market to an appreciable extent independently of competitors, suppliers and buyers. Dominant position is presumed if an undertaking accounts for at least 40 per cent of the turnover in the market or several undertakings operating in the same market account for at least 40 per cent of the turnover in the market.

(2) Undertakings in control of essential facilities specified in § 15 of this Act are also undertakings in a dominant position.

§ 16 Abuse of dominant position

Any direct or indirect abuse by an undertaking or several undertakings of the dominant position in the goods market is prohibited, including:

- 1) directly or indirectly establishing or applying unfair purchase or selling prices or other unfair trading conditions; [RT I, 05.07.2013, 1 - entry into force 15.07.2013]
- 2) limit production, service, goods markets, technical development or investment;
- 3) offering or applying dissimilar conditions to equivalent agreements with other trading parties, thereby placing some of them at a competitive disadvantage; [RT I 2006, 25, 186 - entry into force 01.07.2006]
- 4) making the entry into agreements subject to acceptance by the other parties of supplementary obligations which have no connection with the subject of such agreements; [RT I, 05.07.2013, 1 - entry into force 15.07.2013]
- 5) forcing an undertaking to concentrate, enter into an agreement which restricts competition, engage in concerted practices or adopt a decision together with the undertaking or another undertaking;
- 6) unjustified refusal to sell or buy goods.

§ 15. Undertaking in control of essential facility

§ 14. Special or exclusive rights

§ 18. Obligations of undertakings in control of essential facilities

§ 18-1. Special requirement concerning accounting

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

4

FORT

Abuse of dominant position – structure of analysis

In application of TFEU Art 102 / Comp. Act § 13, check:

1. Is it a participant in economic or professional activity (**undertaking**) (Comp Act § 2) [NB: exclusion of exercise of public authority]?
2. What is the relevant product or geographical market (**goods market**) where the undertaking operates (Comp Act § 3)?
3. Is the undertaking **in dominant position** on the specific product or geographic market (goods market) or not (Comp Act § 13)?
 - Does the undertaking have special or exclusive rights (Comp Act § 14)?
 - Is the undertaking in control of an essential facility (Comp Act § 15)?
4. If **yes**, then is the undertaking (due to its activity or inactivity) **abusing** its dominant position (Comp Act § 16)?
5. Whether the operations are **cross-border** (may affect trade between member states) [only Estonian law applies or also EU law]?

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

5

FORT

EU and/or Estonian law •

EU Regulation 1/2003 Art 3(1) and 3(2)

- “Where MS competition authorities or national courts apply national competition law to any abuse prohibited on basis of 102, they **shall also apply** [TFEU] Art 102” [i.e. also EU law when there is **cross-border impact**]
- “MS shall not under this Regulation be precluded from adopting and applying on their territory **stricter** national laws which prohibit or sanction unilateral conduct engaged in by undertakings.”
- Therefore: MS **may not prohibit** agreements, which impact trade between MS, but are not prohibited by Art 101 (i.e. MS so-called cooperation rules may not be stricter than Art 101), but MS **may apply stricter** rules on undertakings` unilateral conduct (i.e MS dominant position rules may be stricter than Art 102)
- Supreme Court 25.04.2019 decision in case 3-16-1267, p 20
 - “In interpreting [Competition Board] as a legal act largely proceeding from EU competition law **also in situations, where there is no impact on trade between [MS], it is reasoned to proceed from CJEU case-law, to prevent a situation, where two different sets of competition law rules exist in parallel within one country.**”

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

6

When does an undertaking have a dominant position?

An undertaking in dominant position has

=

remarkable market power, which enables (an undertaking) to operate to an appreciable extent independently of competitors, buyers and final customers

=

undertaking's **market share** in a specific goods market is **≥40%**

(presumption the undertaking can and may overturn)

=

restrictions on undertaking's unilateral conduct
(as a rule, competition law (Art 101) restricts distortion of competition based on bi- or multilateral agreements)

7

FORT

Ascertainment of dominant position

dominant position in practice = often about size of **market share**!

- => market share >50% long-term and rivals' market shares are much smaller => dominant position 'very likely'
- => market share <40% => dominant position 'not likely'
- => market share >40% = dominant position

'presumption'* • NB – *Hoffman La Roche v Commission* (85/79,

p 41): "exceptional circumstances" large market share ≠ dominant
"in position – dom.pos. = "very large market share", present "for some
time"

- undertaking in control of 'essential facilities' is in dominant position**

* Competition Act § 13 subsection 1 sentence 2: "Dominant position is presumed if an undertaking accounts for at least 40 per cent of the turnover in the market or several undertakings operating in the same market account for at least 40 per cent of the turnover in the market."

** Competition Act § 13 subsection 2 and 15: "lg 2:... a network, infrastructure or any other ...facility which other persons cannot duplicate or for whom it is economically inexpedient to duplicate but without access to which or the existence of which it is impossible to operate in the goods market."

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

8

Scope of dominant position = specific goods market

Dominant position is present only on 'goods market'

- regarding specific products (product category) and
- specific territory i.e geographic area
- **Product market** = products the buyer (end consumer) thinks are substitutes (interchangeable)
 - Comp.Board: goods / services that a **considerable** number of buyers (end consumers) believes are interchangeable with reasonable **probability** (*.ee domain vs *.eu domain)
 - Would a buyer change product A for product B in case of a small (5-10%) but permanent price increase? If yes, then A and B = same product market, if no, then different product market
- **Geographic market** = area where market and competition conditions are similar and considerably different from nearby area's market and competition conditions

LITHUANIA

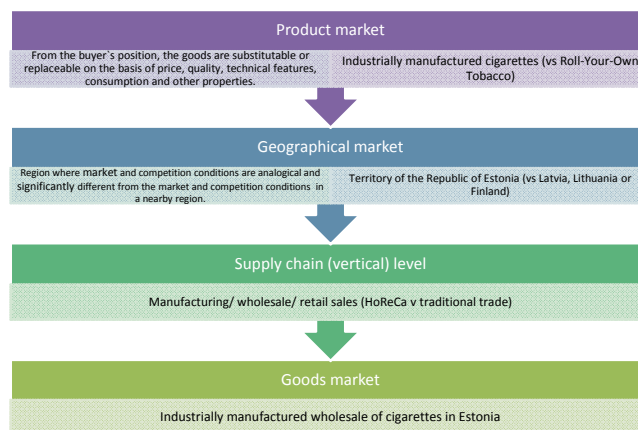
LATVIA

ESTONIA

9

Goods market – an example

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

10

Goods market – possibilities of ascertainment •

To determine product market, it is possible to use for example:

- Data about substitutions in recent past (e.g. recent delivery or price shock)
- Price elasticity and cross-elasticity econometric and statistical tests
- Opinions of undertaking's main customers and competitors (inquiries)
- Consumer surveys and market research (incl. in framework specific examination)
- (!) Relevant product's clear customer group may form a specific separate market, where price discrimination may be applied to this group

• To determine geographic market, it is possible to use for example

- data about price changes (e.g. excise changes) in different regions and about resulting customer reactions (changes in purchase patterns)
- Main characteristics of market demand – national preferences or preference for domestic brands can restrict cross-border competition significantly
- Existing (current) geographical purchase habits – e.g. whether retail chains buy (specific) goods pan-Baltic or in every specific country?
- See e.g. Comp. Board's 12.02.2015 decision (*Kalev / Laima [concentration](#)*) ([LINK](#)), p 11

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

11

Dominant position – impact on business

- Dominant **position** = not prohibited
- No 'cap' on market share = every undertaking has right to compete and grow – organically and also with help of M&A to a certain extent – to become dominant
- BUT: if undertaking reaches so-called dominant position then '**special responsibility**' to make sure its conduct does not restrict competition (only competition '*on the merits*' is allowed) emerges
- 'Dominant position' = active obligation to refrain from certain type of unilateral conduct which is 'abusive' (i.e. using undertaking's (relatively) significant market power unfairly)

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

12

FORT

Abuse of dominant position is prohibited

- TFEU Art 102 / Comp. A.§ 16 - direct and indirect abuse of dominant position is prohibited (including / *especially*)
- *Michelin v Commission* (322/81, p 70): Art 102 “covers practices which are **likely to affect the structure of a market** where, as a direct result of the presence of the undertaking in question, competition has already been weakened and which, through recourse to **methods different from those governing normal competition** in products and services based on traders` performance, have the effect of hindering the maintenance and development of the level of competition still existing in the market.”
- **Abusive** ≠ dominant activity based on ‘performance’, e.g. better economic efficiency and therefore “large” profit
- Commission intervenes when “**clear and convincing evidence**” indicates that the activity would probably damage competition (p20)

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

13

FORT

Main dominant position infringements (abuses)

If an undertaking is dominant, then it may not:

- Charge ‘**unreasonably high price**’ (too big a profit)
- Sell at a price which does not cover costs (‘**extortionate (net) price**’)
- Apply unequal conditions (price) to equivalent transactions (customers) (**price discrimination**)
- Make purchase of a product the precondition of selling another product (different from the first) (‘**binding**’)
- Refuse to sell a good or service without an objective reason (‘**refusal to deal**’)
- Hinder a newcomer from entering the market or an existing competitor from expanding on the market or part of it (increase the rival`s costs) (‘**anti-competition exclusion from the market**’) etc.

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

14

FORT

Dominant position`s pricing freedom – restrictions
An undertaking in dominant position is **prohibited from:**

- “directly or indirectly imposing unfair purchase or selling prices or other unfair trading conditions“

(TFEU Art 102(a) // Comp A § 16 p 1)
also

- „applying dissimilar conditions to equivalent transactions with other trading parties, thereby placing them at a competitive disadvantage“

(TFEU Art 102(c) // Comp A § 16 p 3)

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

15

FORT

Different price treatment vs price discrimination

Whether prohibition on price discrimination excludes any price variation of the undertaking in dominant position?

DOES NOT EXCLUDE ALL PRICE VARIATION

The prohibition on price discrimination excludes:

- imposition of **different** net-prices in **equivalent** transactions if thereby, a competitor of the undertaking in dominant position is placed at a competitive **disadvantage**

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

16

MEO C-525/16 (19.04.2018)

- Circumstances and context:
 - Portuguese ‘authors’ association’ charged different prices from two largest TV-service providers: MEO and NOS
 - MEO price – determined after unsuccessful negotiations and arbitrage – was higher (than NOS)
 - MEO challenged this price in the Portuguese Competition Board (PCA) claiming it is **discriminatory**
 - PCA => no grounds to satisfy challenge because MEO “price disadvantage” was not “considerable”:
 - Yes, MEO’s (complainant) costs did increase, but not much compared to average costs; and
 - **whether the increase in costs even affected MEO’s competitiveness was unclear (maybe could absorb).**

MEO (2)

- Question: is it enough for an infringement to (a) ascertain only some competitive disadvantage’ of customer of undertaking in dominant position or (b) must the Competition Board also show that the ‘disadvantage’ restricts the competition between the customer and its competitor?
- Answer = (b), must **ascertain** (probable) damage to competition (customer’s competitive disadvantage)
 - Must each customer’s actual and measureable worsening of competitiveness be proven separately? NO!
 - **But:** only proving price difference is not sufficient!
 - **there is no *de minimis*** worsening of competitiveness requirement (minimum) => must assess ‘all circumstances’ and ascertain whether the competitiveness of the party paying a higher price has been substantively damaged.
- Estonian case-law – e.g. Harju County Court 27.04.2012 (VT case 4-11-4656)

Dominant position and abuse – valuable resources

- European Commission guidelines

- Commission's (2009) "guidelines on its enforcement priorities in application of Art [102] regarding abusive exclusionary conduct by dominant undertakings" ([LINK](#))

- Commission's (2005) DG COMP "discussion paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses" ([LINK](#))

- Commission's (1997) notice on "the definition of the relevant market for the purposes of [Community competition](#) law" ([HERE](#)) (under revision, appr. deadline [2Q2021: more details HERE](#))

- OECD "Best Practice Roundtables on Competition Policy"

- *Refusals to Deal* (2007) (p 201-207) ([LINK](#)) – *Fidelity & Bundled Discounts* (2008) (143-148) ([LINK](#))

- *Margin Squeeze* (2009) (p 255-260) ([LINK](#))

- *Excessive Prices* (2011) (p 309-321) ([LINK](#))

- *Regulated Conduct Defence* (2011) (p 195-203) ([LINK](#))

- *Market Definition* (2012) (p 333-340) ([LINK](#))

- *Coming up for example abuse of dominance in digital markets (SIIN) // Sustainability and competition (HERE)*.

LITHUANIA

LATVIA

ESTONIA

19

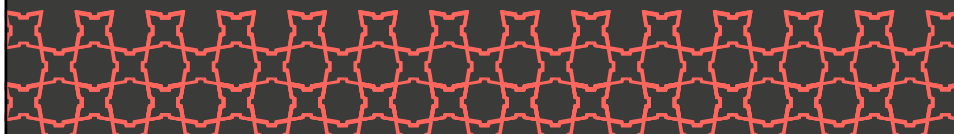

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile.
Dokument peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa
Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Thank you!

Rene Frolov
Partner, Attorney at Law
T: +372 514 7188
E: rene.frolov@fortlegal.com

Law Office FORT OÜ
A. Lauteri 5
Tallinn 10114, Eesti
www.fortlegal.com

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile.
Dokument peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa
Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Kohtunike, prokuröride jt veebiseminar “EL konkurentsioiguse alused”

Töötuba ELTL artiklite 101 ja 102 kohta

Kaasus – Asjaolud ja küsimused

4. septembril 2020 ilmub Äripäev, mille esikaanel ilutseb „*Tallinna sadamas võimutseb üks puksiirifirma*“ ja milles väidetakse, et peale konkurendi ostu on **Paadivedu OÜ**, mis tegeleb laevade pukseerimisega¹ mh Muuga sadamas, oma hindu 3-kordistanud. Ettevõtja juhataja selgitab artiklis, et üle 10. a. muutmata hindu 1. jaanuarist 2020 küll tõsteti, aga mitte 3 korda. Ettevõttes loodetakse, et sellega asi piirdub.

20. novembril saab ettevõtte Konkurentsiametilt kirja, milles tõdetakse, et (i) Paadivedu OÜ on „*KonkS² § 13 järgi*“ turgu valitsev ettevõtja (**TVE**) „*Eestis pukseerimise teenuste turul*“ ja (ii) talle rakendub „*KonkS § 16 p 1 ja ELTL³ art 102(a)*“ ning kuna (iii) ta on Äripäeva väitel hindu 3-kordistanud, siis alustab amet järelevalvemenetlust - uurimaks Paadivedu OÜ hindade vastavust KonkS § 16 p-le 1 „*Eesti sadamates, mh AS-i Tallinna Sadam sadamad, Sillamäe sadam*“ ning (iv) nõuab selleks ettevõttelt andmeid.

Paadivedu OÜ peajurist soovib teha teiega täna ZOOM-kõne olukorra kiirhindamiseks ja koostas selleks nädalavahetusel lühikese infomemo turustruktuuri ja -tingimuste, sh ettevõtte kasumlikkuse kohta:

- (A) Paadivedu OÜ laevastik on 16 puksiiri, millest 15 osutab sadamapukseerimise teenuseid 12-s Eesti sadamas, sh Muuga (Eesti suurim kaubasadam) ja Sillamäe sadamas. Üldjuhul on suures kaubasadamas sadamapukseerimise teenuse osutamiseks vaja vähemalt kahte (2) puksiiri;
- (B) Sadamate Liidus on 27 sadamat ja peale Paadivedu OÜ pakub Eestis sadamapukseerimist 6 teist ettevõtjat, kellel on kokku 8 puksiiri, nt puksiir „Nico“ Pärnu ja „Arno“ Sillamäe sadamas.
- (C) Muuga sadamas (Viimsi vald) ühelgi teisel ettevõttel püsivalt puksiire ei ole; lähimad on BLRT puksiirid (2tk) Vene-Balti sadamas (Tallinn, Kopli poolsaar) (lennult vahe ca 20km);
- (D) **Paadivedu** 2019. maj. aasta kasumlikkus (varade tootlikkus⁴) oli 9%, 2017-2019 keskmine 7% ning 2020 I p/a-l ehk 6. kuu jooksul peale hinnatõusu jõustumist 15%;
- (E) EMTAK H „veondus ja laondus“ 2019 kasumlikkus oli 5% ja 2017-19 keskmine 4%, aga näiteks AS-i Eesti Loots⁵ 2019. a. varade tootlikkus oli 16% ja 2017-2019 keskmine 13%.

¹ Pukseerimine on ühe või mitme laevaga laeva või muu ujuvvahendi vedamine või tõukamine. Sadamapukseerimisel viiakse ujuvvahend sadamasse, sadamast välja või paigutatakse sadama veealal ümber. Pukseerimiseks kasutatakse harilikult sihtotstarbelist laeva - vedamiseks vedurlaeva või tõukamiseks tõukurlaeva (Allikas: Wikipedia).

² Konkurentsiseadus.

³ Euroopa Liidu Toimimise Leping.

⁴ Ettevõtte ärikasum / varad.

⁵ Seaduse alusel lootsimisteenuse osutamise ainuõigust omav riigi äriühing. Loots = reeglina laevaperesse mittekuuluv kohalikku veeala tundev kogend laevajuht, kes on kapteni nõuandja laeva juhtimisel ohtlikus / raskesti navigeeritavas piirkonnas, eelkõige sadamasse sisse- ja sealt väljasõidul ning sadamavetes ümbersildumisel (Allikas: Mereviki).

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile.
Dokument peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa
Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

- (F) EL-i sadamapukseerijate 2019 keskmine varade tootlikkus oli 11% ja 2017-19 keskmine 12%;
- (G) paljud Paadivedu puksiirid on väga vanad (keskmiselt >20a) ja nende bilansijärgne jääkväärtus väga madal: need tuleb järgmise 3-5a jooksul uute (4-5x kallimate) vastu välja vahetada, seega hindade ja mahtude samaks jäädes Paadivedu kasumlikkus (varade tootlus) langeb kindlasti;
- (H) sadamapukseerimise kõrval osutab Paadivedu OÜ veesõidukite (sh puksiiride) prahtimise ehk maakeeli välja rentimise, jäämurdmise ja merepäästetööde (*salvage*) teenuseid.

Lisaks edastab peajurist Teile SIA Saldējums – OÜ Paadiluba konkurent Riia sadamas – hinnad, mida too rakendab Riia sadamas, mis on 30% madalamad kui Paadiluba OÜ hinnad nt Muuga sadamas ning mille on kehtestanud Riia sadamaamet (*Freeport of Riga Authority*).

ZOOM-kõnel soovib Paadivedu peajurist teie hinnangut järgmistele küsimustele:

- (1) Kas Paadivedu OÜ tegevuse suhtes konkurentsireeglid üldse kehtivad? Miks?
- (2) Kas Paadivedu OÜ on turgu valitseva seisundiga ettevõtja (**TVE**)? Miks?
- (3) Kui jah, siis milliste ja kus osutatavate Paadivedu OÜ teenuste suhtes KonkS 16 p 1 kehtib?
- (4) Kui jah, siis kas Paadivedu on kuritarvitanud oma turgu valitsevat seisundit? Miks ja kuidas?
- (5) Kas see, et Riia sadamas on hinnad 30% madalamad kui nt Muuga sadamas, omab tähtsust?
- (6) Kas Paadivedu juhataja rikkus seadust kui küsis ja sai SIA-lt Saldējums hindu, mida too Riia sadamas rakendab?

[Märkus: Teil on aega 40. minutit (13:15-13:55), et olukorda kahes grupis analüüsida ning valmistada ette lühikesed vastused, mida ühes suures grupis 13:55-14:15 arutame. Valige enda hulgast üks (1) inimene, kes Teie grupi vastused endale üles kirjutab ja grupi nimel hiljem lühidalt välja ütleb.]

Käddi Tammiku

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile. Dokument
peegeldab vaid autorite seisukohti, Euroopa Komisjon ei vastuta
dokumendis sisalduva info eest.

Kahjude direktiivi ülevõtmine Eesti õigusesse

Käddi Tammiku

Justiitsministeerium

õiguspoliitika osakond

intellektuaalse omandi ja konkurentsioiguse talitus / nõunik

Kahjude direktiiv (*Damages Directive*)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu **direktiiv 2014/104/EL**, teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral

Konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus 386 SE (jõustus 5. juuni 2017):

konkurentsiseadus (KonkS)	↔	NB! rakendussäte KonkS § 87 lg-s 7
kriminaalmenetluse seadustik (KrMS)	↔	NB! rakendussäte kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse §-s 2 ⁵
tsiviilkohtumenetluse seadustik (TsMS)	↔	NB! rakendussäte tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse §-s 2 ⁴ [tänaheks kehtetu]

NB! C-267/20 – direktiivi artikli 22 ehk direktiivi ajalise kohaldatavuse kohta

Kahjude direktiiv (*Damages Directive*)

- I. Reguleerimisese, kohaldamisala ja mõisted
- II. Tõendite avaldamine
- III. Siseriiklike [rikkumis]otsuste mõju, aegumistähtajad ja solidaarvastutus
- IV. Ülemäärase ostuhinna edasisuunamine
- V. Kahju suuruse määratlemine (st kvantifitseerimine)
- VI. Vaidluse konsensuslik lahendamine
- VII. Lõppsätted

Kahjude direktiivi kohaldamisala

Regulatsioon kohaldub keelatud teo toimepanemisega tekitatud kahju hüvitamise hagidele.

↓
KonkS § 611:

**KonkS 2. või 4. peatükiga või ELTL art-ga
101 või 102 keelatud tegu**

Tõendite avaldamine kogumine (art 5)

Üldine tõendite kogumise regulatsioon:

Art 5(1) – TsMS § 236 lg-d 2 ja 3

Art 5(2) – TsMS § 238 lg 1

Art 5(3) – TsMS § 238 lg 1 ja lg 3 p 4, KonkS § 78⁸ lg 1

Art 5(4) – TsMS § 238, § 275 lg 1 ja 32. ptk

Art 5(5)

Art 5(6) – TsMS § 256

Art 5(7) – TsMS § 239 lg 1 lause 2

Art 5(8)

Tõendite avaldamine kogumine (art 5)

Art 5(3)(c) → **KonkS § 78⁸ lg 1**, mis täiendab TsMS §-s 238 sätestatud tõendite kogumisest keeldumise aluseid selliselt, et kohus võib „keelduda tõendite kogumisest [...], kui tõend sisaldab ärisaladust või muud konfidentsiaalset teavet, eelkõige kolmandaid isikuid puudutavat teavet, mis kohtu hinnangul ei ole nõude asjaolude tõendamiseks proportsionaalne.“

NB! Komisjoni teatis konfidentsiaalse teabe kaitse kohta ELi konkurentsioiguse täitmise tagamisel liikmesriikide kohtutes eraõiguse alusel algatatud menetlustes (2020/C 242/01)

Art 5(7) → **TsMS § 239 lg 1 lause 2**, mille kohaselt tuleb kohtul enne tõendite kogumise määramise tegemist selle isiku taotlusel, kellelt tõendite kogumist on taotletud, ta ära kuulata.

Tõendite avaldamine kogumine (art 6)

Konkurentsiameti toimikus sisalduvate tõendite kogumine:

Art 6(1)

Art 6(2)

Art 6(3)

Art 6(4) – TsMS § 238 lg 1 ja § 236 lg 3

Art 6(5) – KonkS § 78⁸ lg 2 = tõendite „hall nimekiri“

Art 6(6) – KonkS § 78⁸ lg 4 = tõendite „must nimekiri“

Art 6(7) – TsMS § 199 lg 1 p 6, § 328 lg 2 ja § 239 lg 1

Art 6(8)

Art 6(9)

Art 6(10) – KonkS § 78¹⁰ lg 2

Art 6(11) – KonkS § 78¹⁰ lg 1

Tõendite avaldamine kogumine (art 6)

Tõendite „hall nimekiri“:

Art 6(5) → **KonkS § 78⁸ lg 2**, mille kohaselt võib kohus sättes nimetatud tõendeid, koguda üksnes juhul, kui keelatud teo menetleja on oma menetluse lõpetanud:

- 1) tõend, mille isik on keelatud teo menetluse jaoks koostanud;
- 2) tõend, mille menetleja on keelatud teo menetluses koostanud ja menetlusosalisele saatnud;
- 3) keelatud teo menetluses esitatud kokkuleppe sõlmimise taotlus, mis on tagasi võetud.

Tõendite avaldamine kogumine (art 6)

Tõendite „must nimekiri“:

Art 6(6) → **KonkS § 78⁸ lg 4**, mille kohaselt ei tohi kohus koguda järgmiseid tõendeid:

- 1) KonkS § 78¹ lg 1 kohast leebuse kohaldamise taotlust (sh leebusetaotleja ülekuulamise protokolliga teisele liikmesriigile või Euroopa Komisjonile esitatud leebuse kohaldamise taotlust;
- 2) KonkS § 78⁸ lg 3 kohast kokkuleppe sõlmimise taotlust.

Tõendite avaldamine kogumine (art 6)

Tõendite kogumise korraldamine:

Art 6(10) → **KonkS § 78¹⁰ lg 2**, mille kohaselt korraldab kohus tõendite kogumise keelatud teo menetlejalt üksnes juhul, kui seda ei ole mõistlikult võimalik korraldada üheltki menetlusosaliselt ega kolmandalt isikult.

Art 6(11) → **KonkS § 78¹⁰ lg 1**, mille kohaselt peab kohus tõendite kogumise taotluse esitama keelatud teo menetlejale, kui tõend sisaldub menetleja toimikus. Menetleja võib kohtu määratud tähtaja jooksul esitada tõendite kogumise taotluse kohta oma seisukoha.

Tõendite avaldamine vastuvõetavus (art 7)

Üksnes konkurentsiasutuse toimikuga tutvumise käigus saadud tõendite kasutamise piiramine:

Art 7(1) – KonkS § 78⁹ lg 1

Art 7(2) – KonkS § 78⁹ lg 2

Art 7(3) – KonkS § 78⁹ lg 3

Tõendite avaldamine vastuvõetavus (art 7)

Art 7(1) → **KonkS § 78⁹ lg 1**, mille kohaselt peab kohus keelduma „halli nimekirja“ kuuluva tõendi, mille esitaja on saanud menetleja keelatud teo toimikus sisalduvate tõenditega isikliku või kolmanda isiku kaudu tutvumise käigus, vastuvõtmisest seni, kuni menetleja on keelatud teo menetluse lõpetanud.

Art 7(2) → **KonkS § 78⁹ lg 2**, mille kohaselt peab kohus keelduma „musta nimekirja“ kuuluva tõendi, mille esitaja on saanud menetleja keelatud teo toimikus sisalduvate tõenditega isikliku või kolmanda isiku kaudu tutvumise käigus.

Art 7(3) → **KonkS § 78⁹ lg 3**, mille kohaselt võib kohus kõik muud tõendid vastu võtta, kui tõendi esitaja on nendega tutvunud isiklikult (sh õigusjärglane ja nõude üle võtnud isik).

Siseriiklikke rikkumisi puudutavate otsuste mõju (art 9)

Art 9(1) – KonkS § 61¹ ja § 78¹²

Art 9(2) – TsMS § 272

Art 9(3)

Art 9(1) → **KonkS § 78¹² lg 1**, mille kohaselt Konkurentsiameti jõustunud väärteotsuses või jõustunud kohtuotsuses tuvastatud keelatud teo toimepanemine on siduv keelatud teo toimepanemisest tekkinud nõuet menetlevale kohtule.

→ **KonkS § 78¹² lg 2**, mille kohaselt on Konkurentsiameti ettekirjutuse resolutiivosas tuvastatud keelatud teo toimepanemine siduv keelatud teo toimepanemisest tekkinud nõuet menetlevale kohtule, kui tähtaeg ettekirjutuse vaidlustamiseks on möödunud ja ettekirjutust ei ole vaidlustatud või selles osas on jõustunud kohtulahend.

Aegumistähtajadne (art 10)

Art 10(1)

Art 10(2) – KonkS § 78⁷ lg 1

Art 10(3) – KonkS § 78⁷ lg 1

Art 10(4) – KonkS § 78⁷ lg 2

Art 10(2) ja 10(3) → **KonkS § 78⁷ lg 1**, mille kohaselt on nõude aegumistähtaeg 5 aastat arvates ajast, kui õigustatud isik kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust teada sai või pidi teada saama, kuid mitte enne keelatud teo toimepanemise lõppemist.

NB! Üldise aegumistähtaja osas kohaldub TsÜS-i üldregulatsioon.

Aegumistähtajadne (art 10)

Art 10(4) → **KonkS § 78⁷ lg 2**, mille kohaselt aegumistähtaeg peatub:

- menetleja esimese menetlustoimingu tegemisega

ja peatumine lõpeb aasta pärast:

- peatumise aluseks olevat menetlust lõpetava ettekirjutuse vaidlustamise tähtaja möödumist, kui kaebust ei ole esitatud;
- peatumise aluseks oleva menetluse jõustunud otsusega lõppemist;
- peatumise aluseks oleva menetluse muul viisil lõpetamist.

Küsimused..?

~~Ühis-~~ ja Solidaarvastutus (art 11)

Art 11(1) – VÕS § 137 lg 1 ja § 65 lg 1

Art 11(2) – KonkS § 78⁴ lg 1

Art 11(3) – KonkS § 78⁴ lg 3

Art 11(4) – KonkS § 78⁴ lg 4

Art 11(5) – KonkS § 78⁴ lg 5

KonkS § 78⁴ reguleerib keelatud teo toimepanijatest solidaarvõlgnike vastuväiteid suhtes õigustatud isikuga ja solidaarvõlgnike omavahelisi suhteid.

~~Ühis-~~ ja Solidaarvastutus (art 11)

Art 11(2) → **KonkS § 78⁴ lg 1** sätestab väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKE, vt definitsiooni KonkS § 78⁴ lg 2) solidaarkohustuse vastuväite võlausaldaja ees:

Juhul kui keelatud teo toimepanijaks on VKE, ei eksisteeri tema suhtes juhul, kui tema turuosa asjaomasel kaubaturul on 5% ja kui VÕS § 65 lg 1 kohaldamine muudaks ta püsivalt maksejõuetuks, üldist VÕS § 65 lg-st 1 tulenevat solidaarvõlgnike vastutust võlausaldaja ees → VKE vastutab solidaarvõlgnike välissuhtes üksnes oma otseste ja kaudsete ostjate ning otseste ja kaudsete tarnijate suhtes.

v.a juhul kui...

Ühis- ja Solidaarvastutus (art 11)

Art 11(3) → **KonkS § 78⁴ lg 3:**

- 1) VKE on juhtinud keelatud teo toimepanemist või kallutanud teisi ettevõtjaid selles osalema;
- 2) varem on tuvastatud keelatud teo toimepanemine VKE poolt või
- 3) võlausaldajad, kes ei ole VKE otsesed või kaudsed ostjad ega otsesed või kaudsed tarnijad, ei saa nõuet teiste solidaarvõlgnike vastu rahuldada.

Ühis- ja Solidaarvastutus (art 11)

Art 11(4) → **KonkS § 78⁴ lg 4** sätestab karistusest vabastatud solidaarvõlgnikule (s.o keelatud teo toimepanija, kes on saanud leebust) solidaarkohustuse vastuväite võlausaldaja ees:

Karistusest vabastatud solidaarvõlgnik peab kohustuse täitma üksnes oma otseste ja kaudsete ostjate ning otseste ja kaudsete tarnijate ees. Teiste võlausaldajate ees peab karistusest vabastatud solidaarvõlgnik kohustuse täitma üksnes juhul, kui võlausaldajad ei saa nõuet teiste võlgnike vastu rahuldada.

Ühis- ja Solidaarvastutus (art 11)

Art 11(5 ja 6) → **KonkS § 78⁴ lg 5** reguleerib solidaarvõlgnike sisesuhet juhul, kui üks solidaarvõlgnikest on karistusest vabastatud (s.o keelatud teo toimepanija, kes on saanud leebust):

„(5) [...] karistusest vabastatud solidaarvõlgnik [peab] kohustuse täitma üksnes ulatuses, milles ta vastutab oma otsese ja kaudse ostja ning otsese ja kaudse tarnija ees. Kui keelatud teo toimepanemine tekitab lisaks [...] kahju ka teistele turuosalistele, vastutab omavahelises suhtes karistusest vabastatud solidaarvõlgnik teistele turuosalistele tekitatud kahju eest võlaõigusseaduse § 69 lõikes 1 sätestatud korras.“

→ s.t VÕS § 137 lg 2 alusel.

Kahju kvantifitseerimine määratlemine (art 17)

Art 17(1) – VÕS § 127 lg 6 ja TsMS § 233 lg 1

Art 17(2) – KonkS § 78 lg 2

Art 17(3) – TsMS § 393 lg 4

Art 17(2) → **KonkS § 78 lg 2** loob eelduse, et kartell (s.o konkurentidevaheline kokkulepe või kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk on koordineerida turul oma konkureerivat käitumist või mõjutada asjakohaseid konkurentsiparameetreid, või konkurentsivastane tegevus teiste konkurentide suhtes) tekitab kahju.

Ülemäärase ostuhinna edasisuunamine (art 12 + art 16; art 13)

Art 12(1)

Art 12(2) – VÕS § 127 lg 1

Art 12(3)

Art 12(4)

Art 12(5) + art 16 – VÕS § 127 lg 1 ja TsMS § 233; TsMS 232

NB! Komisjoni teatis suunistest liikmesriikide kohtutele kaudsele ostjale edasi suunatud ülemäärase ostuhinna osa hindamise kohta (2019/C 267/07)

Art 13 – VÕS § 127 lg 1

Ülemäärase ostuhinna edasisuunamine (art 14)

Art 14(1) – TsMS § 230 lg 1

Art 14(2) – KonkS § 78² lg 1 ja § 78³ lg 1

Art 14(2) → **KonkS § 78² lg 1**, mille kohaselt „eeldatakse, et kaudne ostja on tõendanud otsese ostja poolt keelatud teo toimepanemisega talle tekitatud otsese varalise kahju edasisuunamist kaudsele ostjale, kui kaudne ostja on tõendanud, et ta on omandanud keelatud teo esemeks olevaid kaupu või selliseid kaupu sisaldavaid või neist saadud kaupu.“

→ **KonkS § 78³ lg 1**, mille kohaselt „eeldatakse, et kaudne tarnija on tõendanud otsese tarnija poolt keelatud teo toimepanemisega talle tekitatud otsese varalise kahju edasisuunamist kaudsele tarnijale, kui kaudne tarnija on tõendanud, et ta on võõrandanud keelatud teo esemeks olevaid kaupu või selliseid kaupu sisaldavaid kaupu.“

Küsimused..?

Aitäh!

Käddi Tammiku
kaddi.tammiku@just.ee

Vaido Poldoja

Sissejuhatus EL riigiabiõigusesse

Vaido Põldoja
ERA veebiseminar
30 November 2020

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile.
Dokument peegeldab vaid autori isiklike seisukohti, Euroopa
Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Kava

Sissejuhatus

I Ülevaade EL riigiabi reeglitest, sh abi kokkusobivus

II Riigiabi mõiste

III Erandimäärused

I Ülevaade EL riigiabi reeglitest

3

EL konkurentsipoliitika ja riigiabi reeglid: Euroopa Liidu Toimimise Leping (ELTL)

VII JAOTIS KONKURENTSI, MAKSUSTAMISE JA ÕIGUSAKTIDE ÜHTLUSTAMISE ÜLDEESKIRJAD

1. peatükk Konkurentsieeskirjad

1. jagu Ettevõtjate suhtes kohaldatavad eeskirjad

Art 101-102: ettevõtjad

Art 106 lg 1 ja 3: avalik ettevõtja, eri- ja ainuõigused ning riiklikud meetmed (koosmõjus teiste ELT artiklitega, eelkõige art 18 ning art 101–109.)

Art 106 lg 2: üldise majandushuvi teenused, sh riigiabi taoliste teenustele

2. jagu Riigiabi

Art 107 – 109: riigiabi sisu, peamised kokkusobivuse alused ning menetlus

4

RA mõiste: EL toimimise leping

Art. 107(1) ELTL: abi mõiste ning üldine keeld:

"Kui aluslepingutes ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav **abi**, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud **ettevõtjaid** või **teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu** niivõrd, kuivõrd see mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust."

5

RA mõiste ja lubatavuse baasküsimusi

- Kõik art 107 lg 1 abi mõiste elemendid **kohustuslikud (!)**

Nt C-262/12 Vent de Colere, para 15

- Abi olemasolu tõendamiskoormis KOMil

Nb! Kokkusobivuse tõendamine: liikmesriik

- *Ad hoc* individuaalne abi vs abikavad

- **Abi mõiste osas lõplik otsustaja: EL Kohus!**

Vrdl abi kokkusobivus: KOMi avaldatud raamistikud/suunised- õiguskindlus (nt T-162/13, Magic Mountain)

- **RA andmise keeld pole absoluutne ega tingimusetu**

Case 78/76 Steinike Weinlig, para 8

- **RA andmise luba (kokkusobivus siseturuga): KOM pädevus**

- **RA mõiste ning abi andmise loa olemasolu kontroll (ELTL art 108 lg 3, rakendamiskeeld): siseriiklike kohtute ja haldusorganite kohustus**

Nt C-349/17 Eesti Pagar, para 89-92, 111

6

RA lubatavuse alustest

- ELTL art 107 lg 2: KOM diskretsioon puudub
 - a) sotsiaalabi eraisikule b) kahju korvamine (loodusõnnetus, erakorraline sündmus c) "Die Berliner Mauer"
- Nt T-14/96 BAI v Commission
- ELTL art 107 lg 3: KOM diskretsiooniotsus
 - a) majandusareng EL ebasoodsas olukorras olevates ning nõ äärepoolseimates piirkondades; b) üle-euroopalise huvi pakkuva tähtsa projekti elluviimine või LR majanduse tõsise häire kõrvaldamine; c) teatud majandustegevuse või majanduspiirkonna arengu soodustamine; d) kultuur; e) muu.
- [C-594/18 Hinkley Point C \(!\)](#)
- ELTL art 93: transport (koordineerimine, avalik teenus)
- ELTL 106 lg 2: üldhuviteenus
- Teatud abi nõ eelnevalt kokkusobivaks tunnistatud
 - Üldine grupierandi määrus nr 651/2014; Avalik reisijatevedu raud- ja maanteel, määrus 1370/2007; Üldhuviteenuse otsus nr 2012/21/EL
 - (Tinglikult ka vähese tähtsusega abi määrus nr 1407/2013 ja üldhuvi teenuse VTA määrus nr 360/2012)

7

- Hulgaliselt KOM suuniseid ELTL artiklite sisustamiseks
 - KOMi avaldatud raamistikud/suunised- õiguskindlus
 - nt T-162/13, Magic Mountain; C-526/14 Kotnik, para 40-41
- Horisontaalsed:**
 - Regionaalabi suunised 2014-2020
 - Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni raamistik
 - Üle-euroopalise tähtsusega projektide elluviimise teatis
 - Riskifinantseerimis investeringute suunised
 - Raskustes olevate ettevõtjate päästmiseks ja ümberkorraldamise suunised
- Sektoripõhised:**
 - Lairiba suunised
 - Lennundussuunised
 - Meretranspordi suunised
 - Majanduslik üldhuviteenus: avalike teenuste hüvitise raamistik
 - Põllumajandus ja kalandus
 - 2012-2016: RA reeglite [ajakohastamine](#). Al. 2019: suuniste hindamine ja läbivaatamine, [ajakava](#) (nõ rohe- ja digipööre!)

8

RA mõiste ja menetluse oluliselt COVID-19 kontekstis

- KOMi 13.03.2020 teatis koordineeritud majanduslikest meetmetest
- KOMi 19.3.2020 COVID-19 puhangu meetmete ajutine raamistik (ELTL art 107 (3)(b), LR majanduse tõsise häire kõrvaldamine)
- Üldine grupierandi määruse kohaldamise erand: ettevõtja ei olnud seisuga 31.12.2019 raskustes, kuid sattus raskustesse ajavahemikul 1.1.2020 - 30.6.2021
KOM 02.07.2020 määrus 2020/972
- COVID-19 seotud RA meetmete statistikat:
 - 345 otsust, 411 siseriiklikku meetet (EL27 ja UK)
 - 281 otsust ajutise raamistiku alusel
(Konkurentsi peadirektoraadi andmed seisuga 19.11.2020)

9

II Riigiabi mõiste

10

KOMi riigiabi mõiste teatis

▪ 19.mai 2016 Riigiabi mõiste teatis

KOMi arvamus teatud ajahetkel

Kohtuasjad T-778/16 ja T-892/16 Iirimaa & Apple v KOM, para 151

(**Nb!** KOM apellatsioon, C-465/20 P)

“kuigi ei ole Üldkohtule siduv, võib see siiski olla kasulikuks inspiratsiooniallikaks”

▪ KOM konkurentsi peadirektoraadi kodulehel taristuabi hindamise raamistikud

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/notice_aid_en.html

Transport (Sadamad; Teed, tunnelid, siseveekogud; Raudtee, metro, kohalik transport); Energeetika; Kultuur ja sport; Keskkond (Prügi – ja veemajandus); Lairiba; Teadustöö

11

Riigiabi tuvastamise kohustulikum elemendid:

- I. Ettevõtja ja majandustegevuse mõiste
- II. Avalikud vahendid, sh omistatavus avalikule sektorile
- III. Eelis, sh erainvestori põhimõte
- IV. Valikulisus
- V. Mõju konkurentsile
- VI. Mõju LR vahelisele kaubandusele

12

I Ettevõtja ja majandustegevus

- Ettevõtja: konkurentsioiguse keskne mõiste
- Ettevõtja mõiste sõltub üksnes tegevuse sisust: kaupade või teenuste pakkumine turul (C-180/98, Pavlov)
- Kasumlik või mitte kasumlik/ sõltumata finantseeringu allikast või tegevusvormist
Nt MTÜ, riigi või KOV asutus või äriühing (vt C-41/90, Höfner)
- Nii majandus- kui mittemajandustegevus: ettevõtja vaid teatud tegevuste osas, nt T-747/17 Prantsuse sadamad

13

- Mittemajandustegevus
 - Avaliku võimu teostamine
C-113/07 Selex Sistemi
T-818/14 Charleroi lennujaam
C-687/17 TenderNed
EFTA Kohus asjas E-9/19 Abelia
Riigikohtu lahend asjas 3-16-1267 MTÜ Lääne-Viru Jäätmekeskus
T-34/20 HIS, **menetlus pooleli** (“lahutamatus”, “seotus”)
 - Sotsiaalkindlustus, tervishoid, haridus, teadus, kultuur
Liidetud kohtuasjad C-262/18 P ja C-271/18 P Dovera
KOM SA.43700 Liceo Conservatorium, p 38 – erarahastuse osakaal > 50% määrav?
KOM SA.39324 12.11.2020, Eesti haiglavõrgu arengukava riiklikud haiglad
 - Taristud ja majandustegevus:
Taristu rajamine: C-82/01 P Aéroports de Paris; C-288/11 Leipzig Halle
KOM SA.39315 Investeering Tallinna lennujaama lennuatariistusse
Sega-tegevusega taristu: C-74/16 Betania, C-622/16 Montessori
- Nb!** T-747/17 Prantsuse sadamad, para 83-85: ei eksisteeri väiksemahulist maj. tegevust (argumendiks vaid maj.tegevuse seotus avaliku võimu teostamisega)

14

II Avalikud vahendid ja omistatavus

- “Liikmesriigi poolt või liikmesriigi ressursside kaudu antav abi”
- Liikmesriik: riik, KOV, laiemalt avalik sektor, sh autonoomsed asutused (nt T-358/94, Air France, p 56)
- Avalike vahendite ükskõik milline vorm: toetus, laen, kapitali sissemakse, garantii, kaupade või teenuste müük soodustingimustel jms (nt C-126/01 GEMO para 29)

15

- Avaliku ettevõtja vahendid (nii grupisesed kui - välised maksed)
Vt nt C-328/99 SIM2 para 33-34
- Avaliku ettevõtja otsuse avalikule sektorile omistatavuse küsimus:
“may be inferred from a set of indicators arising from the circumstances of the case and the context in which that measure was taken”
Vt C-482/99 Stardust Marine, para 50-58 (lahtine loetelu)
- Avalike vahendite puudumise näiteid:
- ettevõtjate vahelised tehingud:
Vt nt C-379/98 PreussenElektra , para 59-61; C-405/16 Saksamaa taastuenergia lisatasud; C-222/07 UTECA, para 43; C-329/15 ENEA; T-57/15 Jadrolinija Spliti sadamatasud (vrđl nt KOM SA.36023 Eesti taastuenergia ja tõhusa koostootmise toetus)
- ettevõtjate ühenduse poolt kogutavad maksed
C-354/02 Pearle; C-677/11 Doux Élevage; T-98/16 Tercas (**apell. C-425/19**); KOM SA.34528 Eesti pakendi tagatisraha ja aktsiivabastus (vrđl nt C-262/12 Vent De Colère)

16

III Eelis, sh erainvestori põhimõte

- Majanduslik hüve, mis turutingimustel ei esineks C-39/94, SFEI, p 60
- Ettevõtja finantsseisundi paranemine riigi tegevuse (v tegevusetuse!) mõjul, turutingimustest erinevatel tingimustel

C-480/98 Magefesa, p 19 ja 20, C-271/13 Rousse Industry (ebapiisav maksuvõla sissenõudmine)

- Oluline on meetme tegelik mõju abisaajale, mitte aga võrdlus muude riikidega

vt nt T-55/99 CETM, para 85

17

- Otsene vs kaudne eelis

Vt nt asjad T-607/17, T-716/17, T-8/18 Sardiinia lennujaamad; C-403/10 Mediaset p 81; C-382/99 Hollandi bensiinjaamad/piirikaubandus
KOM SA.57541 Eesti toetus reisijate rahvusvahelisele meritsiveole

- Eelise välistamine

- üldhuviteenuste kompensatsioon, C-280/00, para 95: **4 tingimust**
- erainvestori põhimõte (turutingimustel tehingud, ELTL art 345)

- Erainvestori põhimõtte (i) kohaldatavus ja (ii) kohaldamine

Nt C-124/10 EDF; T-103/14 Frucona II; C-332/18 DEI; C-385/18 Arriva Italia; C-579/16 FIH; C-148/19 Duferco

- Turutingimuste otsese kindlaks tegemise meetodid

- Konkureeriv, läbipaistev, mittediskrimineeriv ja tingimusvabade hankemenetlus

Nt liidetud kohtuasjad C-214/12 P, C-215/12 P ja C-223/12 P Land Burgenland

- Samaväärsed tehingud

- Kaudsed meetodid

- Võrdlustehingud

- Muud (nt asjatundja arvamus)

KOM SA.39182 Tartu Agro (apell. T-150/20); KOM SA.33846 HeIB (apell. T-603/19, T-597/19); KOM SA.35956 ja SA.36868 Estonian Air; KOM lõplik otsus SA.22668 Ciudad de la Luz (T-319/12, ja T-321/12).

18

IV Valikulisus

■ Meetmega eelistatakse:

- teatud piirkonda (C-88/03 Azores)
- sektorit (C-172/03, Heiser)
- teatud tüüpi ettevõtjat (C-106/09, Gibraltar)

Nb! C-15/14 MOL, para 60: valikulisuse eeldus vaid individuaalse abi korral

Nb! C-70/16 Spanish DTT: abikava puhul põhjendamiskohustus isegi kui sektoraalne/piirkondlik

■ Maksumeetmed

- Võrdlusraamistik
 - Üldisest raamistikust erinev maksunduslik kohtlemine
 - Erisuse õigustus maksu olemuslike põhimõtete alusel
- Vt nt C-20/15 P, World Duty Free; eriotstarbelised maksud: C-233/16 ANGED

■ Kasutustasude ja juurdepääsu valikulisuse hindamine

C-524/14 Lübecki lennujaam; Regulaator v tulud? Vt nt C-431/07 Bouygues Telecom ja C-518/13 Black Cabs

19

V Mõju konkurentsile

■ Abi andmine moonutab põhimõtteliselt konkurentsi

Vt nt C-74/16 Betania, para 80

- ### ■ Mõju ei pea olema oluline ega abisumma suur. Puudub lävend või %, mille mittedaavutamise korral LR vahelist kaubandust ei kahjustata.

Nb! Turgude määramine ja konkurentsiolekorra täpsem analüüs/tegeliku mõju tõendamine ei ole vajalik

Vt nt C-172/03 Heiser, para 55; C-518/13 Eventech, para 65, 68; T-211/05 Itaalia v KOM, para 157-16; T-818/14 Charleroi Airport, para 210; C-150/16 Fondul Proprietatea, para 29, 30; C-280/00 Altmark Trans, para 82

- ### ■ Kas turg suletud v avatud? Abisaaja tegev teistel kauba v geograafilistel turgudel?

Vt nt C-659/17 Azienda Napoletana

20

VI Mõju LR vahelisele kaubandusele

- Mõju, isegi kui abisaaja äritegevus piirdub **ühe liikmesriigiga või selle osaga**

Vt nt C-280/00 Altmark, para 77-78

- **Eksport kolmandatesse riikidesse:** võimalik, vaja põhjendada

Vt C-494/06 WAM; C-142/87 Tubemeuse

- **Üksnes kohaliku mõju erand**

KOM 2015 ja 2016 otsuste paketid („üksnes kohalik mõju“)

KOM otsus SA.45220 ning ÜK otsus 14.05.19 asjas T-728/17 Komunala Izola Marina

- Pole tõenäoline, et väikesadam meelitaks kliente teistest LRst (enamik sadama kaikohti ja tulu kohalikelt, ei turundata turistidele, vaid baasteenused, kõlbulik alla 8m alustele)

- Piiriülesed investeeringud ja asutamisvabadus: sadam tegutseb üldisemat turgu arvestades väga piiratud ulatuses. Ei ole tõenäoline, et takistab investoreid.

Vrdl nt T-818/14 Charleroi Airport: suur projekt, aga lubatud üksnes eelduslik, konkretiseerimata analüüs

III Erandimäärused

Üldine grupierandi määrus nr 651/2014

- Määruse art 3:

Määruse 1.pt üld ja 3.pt eritingimuste täitmisel abist teatamise kohustus ja rakendamiskeeld ei kohaldu

Nb! KOM loa asemel kokkuvõtlik teabeleht KOMle 20 tp jooksul meetme jõustumisest, siseriiklik menetlus KonkS para 34.2

Määrus kehtib 01.07.2014-**31.12.2023**

- Erand teatamiskohustusest (ELTL art 108 lg 3): kitsendav tõlgendamine

- Kohtupraktikat

C-245/16 Nerea

C-493/14 Dilly's Wellnesshotel I ja C-585/17 Dilly's Wellnesshotel II

C-349/17 Eesti Pagar

C-654/17 BMW

T-745/17 Kerkosand

COMP e-Wiki: kättesaadav LR asutustele

23

Määruse 1 pt peamised üldtingimusi

- Välistatud valdkonnad ja abisaajad
nt KOM otsuse alusel kokkusobimatu ja tagasi maksmata RA saajad raskustes olevad ettevõtjad (eranditega), mõiste määruses

- Abi andmise üldised reeglid
Nt siseturu reeglite rikkumise keeld

- Teavitamiskünnised abi liikude kaupa
- Läbipaistvus: brutotoetusekvivalent eelnevalt täpselt arvatav
- Ergutav mõju (!)
Vt nt C-349/17 Eesti Pagar, para 82

- Abi osakaal, abikõlblikud kulu
- Kumuleerimine
- Avaldamine ja teavitamine

Nb! VKEdele ulatusikud eritingimused, VKE mõiste määruse lisa 1

24

Vähese tähtsusega abi määrus nr 1407/2013

- Abi kui objektiivne mõiste, sh vähene abi võib konkurentsi moonutada
- Määrusel administratiivse lihtsustamise eesmärk
- Määrus kehtib 01.01.2014-31.12.2023
- Määruse tingimused täidetud: loetakse, et ei ole RA (mõju puudumine konkurentsile ja/või kaubandusele)

25

▪ Peamised tingimusi:

- 200 000 eur mistahes 3. maj. aasta sees (maanteetransport-100 000 eur, va veoki soetus)
- (erireeglid laenule/käendustele, vt art 4 (3))
- olulisi erandeid: ekspordiabi (WTO kohustused), põllumajandus, kalandus, kodumaise toodangu eelistamine
- lihtsustatud ettevõtja mõiste
- abi andmine raskustes olevale ettevõtjale võimalik
- toetuse summa (brutoekvivalent) läbipaiste arvutamine
- Järelevalve, VTA register

▪ Kohtupraktikat:

C-518/16 ZPT

C-74/16 Betania

C-608/19 INAIL: abisumma vabatahtlik vähendamine

26

Viiteid:

Rahandusministeerium (sh RA ja VTA register):

www.rahandusministeerium.ee/et/riigiabi

Euroopa Liit:

■ Komisjon, Konkurentsi peadirekoraat:

http://ec.europa.eu/competition/index_en.html

■ EL Kohus: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/et/

Euroopa Majanduspiirkonna EFTA riigid (NOR, LIE, ISL):

■ EFTA Järelevalveasutus:

www.eftasurv.int

■ EFTA Kohus:

www.eftacourt.int

27

Tänan!

Kontakt:

Vaido Põldoja

vpo@eftasurv.int

EFTA järelevalve asutus

Konkurentsi ja riigiabi direktoraat

28

Introduction to EU state aid law

Vaido Põldoja
ERA webinar
30 November
2020

Funded by the European Union
Service contract DG COMP / 2017/015 - SI2.778715
This document has been prepared for the European
Commission.

The document reflects only the personal views of the
author, the European Commission is not responsible for the
information in this document.

Programme

Introduction

**I Overview of EU state aid rules, including
compatibility of aid**

II. Definition of state aid

III Exemption regulations

I Overview of EU state aid rules

3

EU Competition Policy and State aid rules: Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)

Title VII — Common rules on competition, taxation and approximation of laws

Chapter 1 — Rules on competition

Section 2 Rules applicable to undertakings

Art 101-102: undertakings

[Art 106 subsection 1 and 3: public undertaking, special or exclusive rights, and national measures (in conjunction with other TFEU articles, in particular Art 18 and Art 101–109.)

Article 106 (2): services of general economic interest, including state aid for such services

Section 2 — Aids granted by States

Articles 107 - 109: content of state aid, main grounds for compatibility and procedure

4

Definition of State Aid: Treaty on the Functioning of the EU

Art. 107 (1) TFEU: definition of aid and general prohibition:

"Save as otherwise provided in the Treaties, any aid granted by a Member State or through State resources in any form whatsoever which distorts or threatens to distort competition by favouring certain undertakings or the production of certain goods shall be incompatible with the internal market in so far as it affects trade between Member States."

5

The basic questions of the definition and admissibility of State Aid

- All elements of the definition of aid in Article 107 (1) are mandatory (!)

Ex C-262/12 Vent de Colere, para 15

- Existence of aid in the burden of proof lies with the Commission

Please note! Proof of compatibility: Member State

Ad hoc individual aid vs. aid schemes

Final decision on the concept of aid: Court of Justice!

Compare aid compatibility: frameworks / guidelines published by the COM - legal certainty (eg T-162/13, Magic Mountain)

- The prohibition on granting State Aid is neither absolute nor unconditional

Case 78/76 Steinike Weinlig, para 8

•Authorization to grant State Aid (compatibility with the internal market): COM competence

•Definition of State Aid and review of the existence of an authorization to grant aid (Article 108 (3) TFEU, prohibition on implementation): obligation of national courts and administrative authorities

Eg C-349/17 Eesti Pagar, para 89-92, 111

6

The grounds for the admissibility of State Aid

- **Article 107 (2) TFEU: no discretion for COM**

a) social assistance to a private individual b) compensation for damage (natural disaster, extraordinary event c) “Die Berliner Mauer”

Eg T-14/96 BAI v Commission

Article 107 (3) TFEU: COM discretion

a) economic development in the EU's disadvantaged and so-called outermost regions; b) implementation of an important project of European interest or elimination of a serious disturbance in the economy of a Member State; (c) the promotion of certain economic activities or of certain economic areas; (d) culture; e) other.

C-594/18 Hinkley Point C (!)

Article 93 TFEU: transport (coordination, public service)

Article 106 (2) TFEU: service of general interest

Certain aid has been declared compatible in advance

General Block Exemption Regulation No 651/2014, Service of General Interest Decision No 2012/21 / EU

(Conditionally also de minimis Regulation No 1407/2013 and Service of General Interest Regulation No 360/2012)

- Numerous COM guidelines for furnishing TFEU articles

Frameworks / guidelines published by the COM - legal certainty

e.g. T-162/13, Magic Mountain; C-526/14 Kotnik, para 40-41

Horizontal guidelines

Regional Aid Guidelines 2014-2020

Framework for Research and Development and innovation

Communication on the implementation of projects of European interest

Guidelines for risk finance investments

Guidelines on rescuing and restructuring firms in difficulty

Sectoral:

Broadband Guidelines

Aviation guidelines

Maritime transport guidelines

- Service of general economic interest: public service compensation framework

- Agriculture and Fisheries

|
2012-2016: updating of State Aid rules. [As of 2019](#): evaluation and revision of guidelines, timetable (so-called green and digital revolution!)

The importance of the State Aid concept and procedure in the context of COVID-19

COM Communication of 13.03.2020 on coordinated economic action

COM 19.3.2020 Temporary framework for action on the COVID-19 outbreak

(Art. 107 (3) (b) TFEU, elimination of a serious disturbance in the economy of the Member State)

General exemption from the Block Exemption Regulation:

the undertaking was not in difficulty as of 31.12.2019, but got into difficulties between 1.1.2020 and 30.6.2021

COM 02.07.2020 Regulation 2020/972

- Statistics on COVID-19 State Aid activities:

-Measures approved by COM: 302 (does not include changes to about 100 previous measures)

- Legal basis:

Article 107 (2) (b) - 32 TFEU

Article 107 (3) (b) and the Temporary Framework - 255

Article 107 (3) (c) - 23

(as of 16.10.2020, source: www.lexxion.eu)

9

II Definition of State aid

10

COM Communication on the concept of State aid

- 19 May 2016 [Communication of the concept of State Aid](#)
- COM opinion at a certain point in time

Cases T-778/16 and T-892/16 Ireland & Apple v COM, para 151 (Nb. COM appeal, C-465/20 P)

"Although not binding on the General Court, it can nevertheless be a useful source of inspiration"

- [Infrastructure aid on the website of the Directorate-General](#) for Competition COM evaluation frameworks

http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/notice_aid_en.html

Transport (Ports; Roads, tunnels, inland waterways; Rail, metro, local transport); Energy; Culture and sports; Environment (Waste and water management); broadband; Research

Mandatory elements for State aid identification:

- I. Definition of undertaking and economic activity
- II. Public resources, including attributability to the public sector
- III. Advantage, including the private investor principle
- IV. Selectivity
- V. Impact on competition
- VI. Impact on trade between Member States

I Undertaking and economic activity

- Undertaking: a key concept in competition law
- The concept of an undertaking depends solely on the nature of the activity: supply of goods or services on the market (C-180/98, Pavlov)

- Profitable or not profitable / regardless of financing source or form of activity

Eg NGO, state or local authority or company (see C-41/90, Höfner)

- Both economic and non-economic activities: the company only for certain activities, eg T-747/17 French ports

13

Non - economic activities

Exercise of public powers

C-113/07 Selex System

T-818/14 Charleroi Airport

C-687/17 TenderNed

EFTA Court in Case E-9/19 Abelia

Decision of the Supreme Court in case 3-16-1267 MTÜ Lääne-Viru Jäätmekeskus (West-Viru County Waste Management Centre)

- Social security, health, education, science, culture

Joined Cases C-262/18 P and C-271/18 P Dovera

COM SA.43700 Liceo Conservatorium, p 38 - share of private funding > 50% decisive?>

COM SA.39324 12.11.2020, National Hospitals of the Estonian Hospital Network Development Plan

- Infrastructure and economic activity:

Construction of infrastructure: C-82/01 P Aéroports de Paris; C-288/11 Leipzig Halle KOM SA.39315 Investment in Tallinn Airport air infrastructure Mixed infrastructure: C-74/16 Betania, C-622/16 Montessori

NB! T-747/17 French ports, para 83-85: no small-scale econ. activity (the argument is only the connection of the household activity with the exercise of public power)

14

II. Public funds and imputability

- "Aid granted by a Member State or through national resources"

- Member State: State, local government, wider public sector, including autonomous bodies (eg T-358/94, Air France, paragraph 56)

- Any form of public funds: grant, loan, capital injection, guarantee, preferential sale of goods or services, etc. (eg C-126/01 GEMO para 29)

15

- Public undertaking funds (both intra-group and extra-group payments)

See, e.g., C-328/99 SIM2 para 33-34

- The question of the imputability (attributability) of a public undertaking's decision to the public sector:

"Maybe inferred from a set of indicators arising from the circumstances of the

Case C-482/99 Stardust Marine, para 50-58 (open list)

- Examples of lack of public funds: - business-to-business transactions:

See, e.g., C-379/98 PreussenElektra, para. 59-61; C-222/07 UTECA, para 43; C-329/15 ENEA; T-57/15 Railline - Exclusive rights and price regulation / Split port dues

(cf., for example, C-405/16 German renewable energy premiums; COM SA.36023 Support for renewable energy and efficient cogeneration in Estonia)

- payments collected by the association of undertakings

C-354/02 Pearle; C-677/11 Doux Élevage; T-98/16 Tercas (Appeal. C-425/19); KOM SA. 34528 Estonian packaging deposit and excise duty exemption (cf. C-262/12 Vent De Colère)

- Access to public resources: the state as a regulator v revenue maximization?

See, for example, C-431/07 Bouygues Telecom; C-518/13 Black Cabs

16

III. Advantage, including the private investor principle

An economic advantage which would not exist under market conditions C-39/94,

SFEI, p 60

•Improvement of the financial position of an enterprise due to state activities (or inaction), different conditions than market conditions.

C-480/98 Magefesa, paragraphs 19 and 20, C-271/13 Rouse Industry (insufficient recovery of tax debt)

▪ What matters is the actual impact of the measure on the beneficiary, not comparison with other countries

see e.g. T-55/99 CETM, para 85

17

Direct vs. indirect advantage

See, for example, Cases T-607/17 Volotea; T-716/17 Germanwings T-8/18 easyJet; C-403/10 Mediaset p 81; C-382/99 Dutch petrol stations / border trade

COM SA.57541 Estonian support for international maritime passenger transport

- Exclusion of an advantage
- compensation for services of general interest, C-280/00, para 95 4 condition
- private investor principle (market transactions, Article 345 TFEU)
- Applicability of (i) and (ii) private investor principle

Eg C-124/10 EDF; T-103/14 Frucona II; C-148/19 Duferco

Methods for direct determination of market conditions

Competitive, transparent, non - discriminatory and unconditional procurement procedures

For example, Joined Cases C-214/12 P, C-215/12 P and C-223/12 P Land

Burgenland- Equivalent transactions

Indirect methods

Benchmarking

Other (eg expert opinion)

COM final decision in SA.39182 Tartu Agro ([appeal T-150/20](#)); COM final decision in cases SA.35956 and SA.36868 Estonian Air; COM final decision SA.22668 Ciudad de la Luz (entered into force by UK decision, T-319/12 and T-321/12).

18

IV Selectivity

- The measure favors:
 - certain regions (C-88/03 Azores)
 - sectors (Case C-172/03, Heiser)
 - certain types of undertaking (C-106/09, Gibraltar)

NB! C-15/14 MOL, para

NB! C-70/16

60: presumption of selectivity only in the case of individual aid

Spanish DTT: in the case of an aid scheme, the obligation to state reasons even if it is sectoral/regional aid

- Tax measures
 - Reference framework
 - Tax treatment different from the general framework
- Justification of the difference on the basis of the essential principles of the tax

See e.g. C-20/15 P, World Duty Free; special taxes: C-233/16 ANGED

- Assessment of the selectivity of user charges

C-524/14 Lübeck Airport

19

V Impact on Competition

The granting of aid distorts competition in principle

See, e.g., C-74/16 Betania, para 80

•The impact does not have to be significant or the amount of aid large. There is no threshold or % below which trade between MS will not be affected.

NB! It is not necessary to define markets and further analyse the competitive situation / demonstrate the actual impact

See e.g. C-172/03 Heiser, para 55Nt C-518/13 Eventech, para 65, 68; T-211/05 Italy v COM, para. 157-16; T-818/14 Charleroi Airport, para 210; C-150/16 Fondul Proprietatea, para 29, 30; C-280/00 Altmark Trans, para 82

- Is the market closed or open? Beneficiary acting on other goods or geographical markets?

See, for example, C-659/17 Azienda Napoletana

20

VI Impact on trade between Member States

• Impact, even if the beneficiary's business is limited to one or more Member States

See, e.g., C-280/00 Altmark, para 77-78

- Exports to third countries: possible, justification required

See C-494/06 WAM; C-142/87 Tubemeuse

- Exception for local impact only

COM packages of 2015 and 2016 decisions ("local impact only")

COM Decision SA.45220 and the judgment of the United Kingdom of 14 May 19 in Case T-728/17 Komunala Izola Marina

- It is unlikely that a small port will attract customers from other LRs

(most berths and income from locals, not marketed to tourists, but basic services, suitable for vessels under 8m)

- Cross-border investment and freedom of establishment: The port operates in a very limited extent, given the wider market. It is unlikely to deter investors.

Cf. eg T-818/14 Charleroi Airport: large project, but only a presumptive, unspecified analysis allowed

III Exemption regulations

General Block Exemption Regulation No. 651/2014

- **Article 3 of the Regulation:**

The obligation to notify aid and the prohibition on implementation do not apply if the general conditions of Regulation 1.pt in general and 3.pt in particular are met

NB! Summary information sheet for COM instead of COM authorisation within 20 working days of the entry into force of the measure, national procedure Competition Act para 34.2

The regulation is valid from 01.07.2014 to 31.12.2023

**Derogation from the obligation to notify (Article 108 (3) TFEU): restrictive interpretation
Case law**

C-245/16 Nerea

C-493/14 Dilly's Wellnesshotel I and C-585/17 Dilly's Wellnesshotel II

C-349/17 Eesti Pagar

C-654/17 BMW

T-745/17 Kerkosand

COMP e-Wiki: available to Member States authorities

**The main general conditions of Regulation Chapter 1
Excluded areas and beneficiaries**

e.g. beneficiaries of State Aid incompatible and not reimbursed under a COM decision, firms in difficulty (with exceptions), definition in the Regulation

- **General rules for granting assistance**

- **For example, the prohibition of infringements of internal market rules**
- **Notification thresholds by type of aid**

•Transparency: the gross grant equivalent can be precisely calculated in advance

- **Incentive effect**
- **See, for example, C-349/17 Eesti Pagar, para 82**
- **Aid intensity, eligible costs**
- **Cumulation**
- **NB! Extensive special conditions for SMEs, Annex 1 of the SME Regulation**

De minimis Regulation 1407/2013

•Aid as an objective concept, including limited aid, may distort competition

- **The aim of the regulation is administrative simplification**

- **The regulation is valid from 01.07.2014 to 31.12.2023**

•Conditions of the Regulation fulfilled: considered not to be State Aid

(no effect on competition and / or trade)

25

Main conditions:

-EUR 200 000 within any 3 fiscal years (road transport - EUR 100,000, excluding the purchase of a truck)

- (special rules for loans / guarantees, see Article 4 (3))

-important exceptions: export aid (WTO commitments), agriculture, fisheries, preference for domestic production

- simplified undertaking concept

- aid to a firm in difficulty is possible

- transparent calculation of the amount of aid (gross equivalent)

▪ Case law

C-518/16 ZPT

C-74/16 Bethany

C-608/19 INAIL

26

References:

Ministry of Finance

www.rahandusministeerium.ee/et/riigiabi

The European Union:

• **Commission, Directorate-General for Competition:**
http://ec.europa.eu/competition/index_en.html

• **Court of Justice:** http://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/en/

EFTA countries of the European Economic Area (NOR, LIE, ISL):

• **EFTA Surveillance Authority:** www.eftasurv.int

• **EFTA Court:** www.eftacourt.int

27

Thank you!

Contacts:

Vaido Põldoja

vpo@eftasurv.int

EFTA Surveillance Authority

DG Competition and State Aid

28

Angeliki Charouli

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - S12.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjoni.
Dokument peegeldab vaid autori isiklike seisukohti, Euroopa
Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Siseriiklike kohtute roll riigiabieskirjade- ja otsuste jõustamisel

Veebiseminar Eesti kohtusüsteemile ja advokaatidele 30. november 2020

Angeliki CHAROULI
DG COMP H4
Riigiabi – jõustamine ja seire

Käesolev ettekanne väljendab esineja seisukohti, mitte ametlikku Euroopa Komisjoni seisukohta

Sisu

- Taust
- Õigusraamistik
- Riigiabi jõustamine
- Siseriiklike kohtute roll
- Siseriiklike kohtute pädevused
- Siseriiklike kohtute volitused

Taust

2009	Teatis riigiabi reguleerivate õigusaktide täitmise tagamise kohta liikmesriikide kohtute poolt
2012	Riigiabi kaasajastamine <ul style="list-style-type: none">• Detsentraliseerimine – riigiabi eeskirjade rakendamine siseriiklikul tasemel• Siseriiklike kohtute roll on veelgi suurenenud
2015	Uus menetlusmäärus 2015/1589 <ul style="list-style-type: none">• Sisaldas kõiki 3 koostöövahendit siseriiklike kohtute ja Komisjoni vahel
2019	Uuring riigiabiseaduse rakendamise kohta liikmesriikide kohtute poolt <ul style="list-style-type: none">• Siseriiklikes kohtutes riigiabi eeskirjade kohaldamise järeldused• Koostöövahendite kasutamise järeldused

3

Õigusraamistik

ELi aluslepingud	Muud sätted	Komisjoni teatised	Menetlusmäärus 2015/1589
<ul style="list-style-type: none">• Art. 4(3) ELL• Art. 107(1) ELTL• Art. 108(3) ELTL	<ul style="list-style-type: none">• Vähesese tähtsusega abi määrused - (EU) 1407/2013, (EU) 360/2012• Üldise grupierandi määrus (EU) 651/2014• Otsus üldist majandushuvi pakkuvate teenuste kohta 2012/21/EU	<ul style="list-style-type: none">• Tagasinõudmisteatis (2019/C 247/01)• Siseriiklike kohtute täitmise tagamise teatis (2009/C 85/01)	<ul style="list-style-type: none">• Art. 16(3)• Art. 17• Art. 28• Art. 29

4

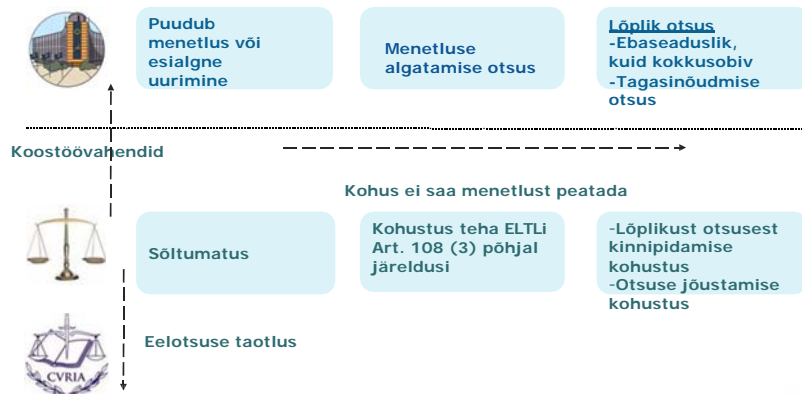
Riigiabi jõustamine

5

Siseriiklike kohtute roll

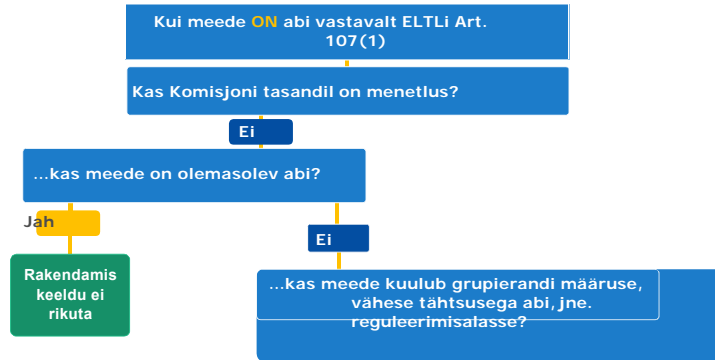

6

Siseriiklike kohtute pädevused

Olemasolev abi

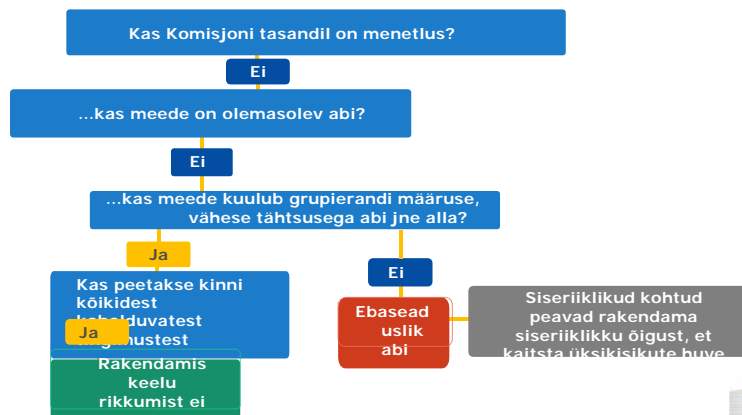

7

Siseriiklike kohtute pädevused

Grupierandi alla kuuluvad meetmed

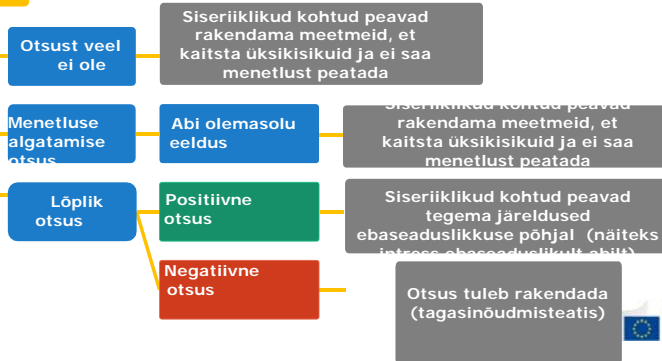
8

Siseriiklike kohtute pädevused

Kui on paralleelne Komisjoni menetlus
Kas Komisjoni tasandil on menetlus?

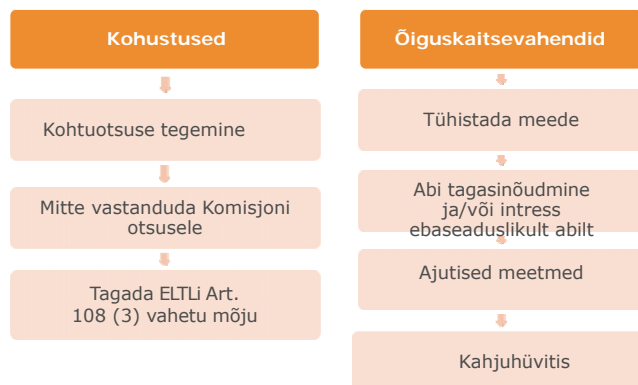
Ja

9

Siseriiklike kohtute volitused

10

Siseriiklike kohtute volitused

Võtmeküsimused

Õiguslik alus

Res judicata

Aegumistähtaeg

Intressimäär

11

Täna

© European Union 2020

Unless otherwise noted the reuse of this presentation is authorised under the [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) license. For any use or reproduction of elements that are not owned by the EU, permission may need to be sought directly from the respective right holders.

Funded by the European Union

Service Contract DG COMP/2017/015 - SI2.778715

This document has been prepared for the European Commission. However, it reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

The role of national courts in the enforcement of State rules and decisions

Webinar for Estonian judiciary and lawyers
30 November 2020

Angeliki CHAROULI
DG COMP H4
State aid – Enforcement and monitoring

The views expressed in this presentation are purely those of the speakers and may not in any circumstances be regarded as stating an official position of the European Commission

Content

- Background
- Legal Framework
- The Enforcement of State aid
- The Role of National Courts
- Competences of National Courts
- Powers of National Courts

Background

3

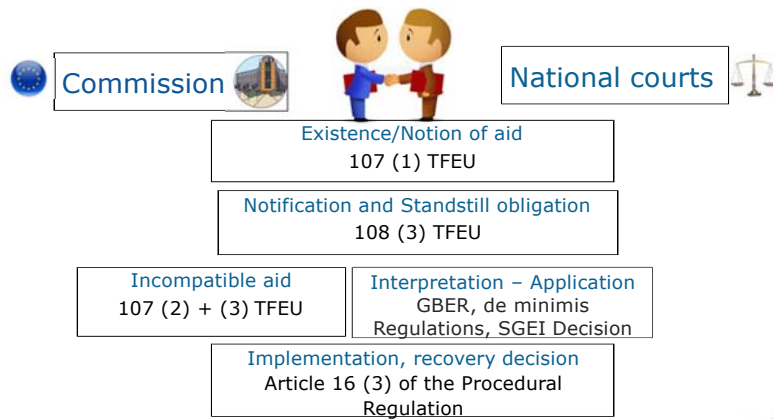
Legal Framework

EU Treaties	Other provisions	Communications of the Commission	Procedural Regulation 2015/1589
<ul style="list-style-type: none"> • Art. 4(3) TEU • Art. 107(1) TFEU • Art. 108(3) TFEU 	<ul style="list-style-type: none"> • Regulations <i>de minimis</i> - (EU) 1407/2013, (EU) 360/2012 • GBER (EU) 651/2014 • SGEI Decision 2012/21/EU 	<ul style="list-style-type: none"> • Recovery Notice (2019/C 247/01) • Communication on the Enforcement by National Courts (2009/C 85/01) 	<ul style="list-style-type: none"> • Art. 16(3) • Art. 17 • Art. 28 • Art. 29

4

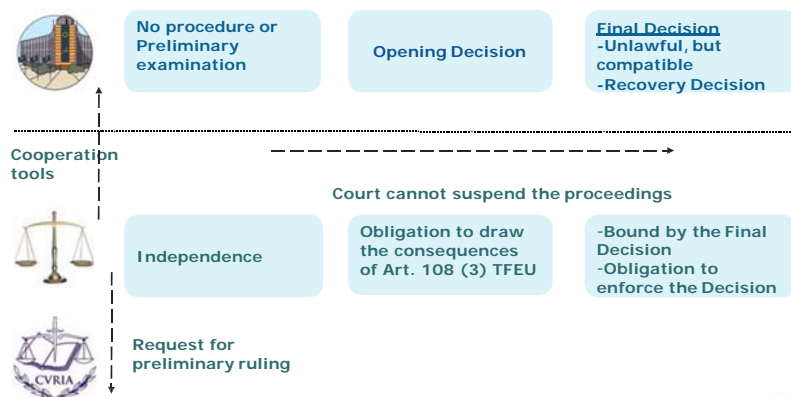
The Enforcement of State aid

5

The Role of National Courts

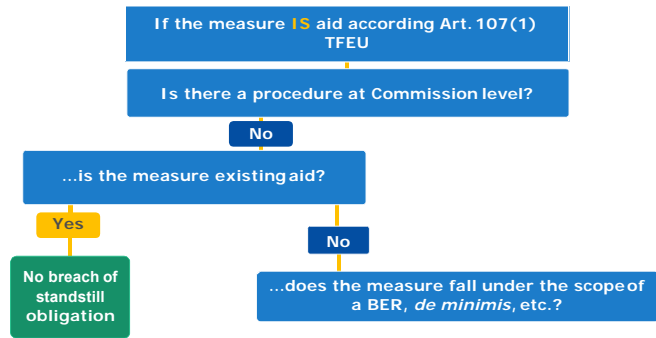

6

Competences of National Courts

Existing aid

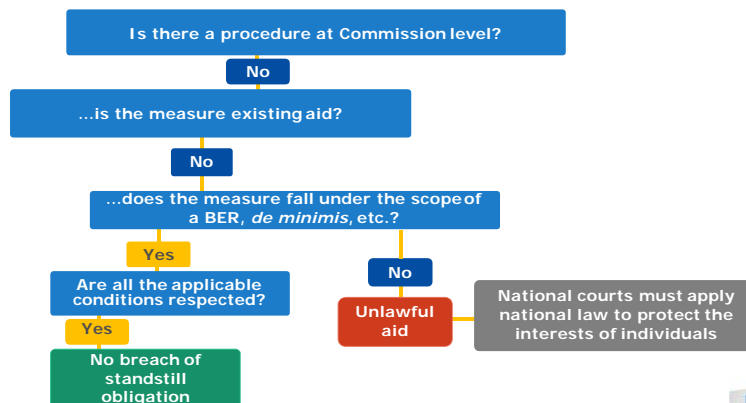

7

Competences of National Courts

Exempted measures

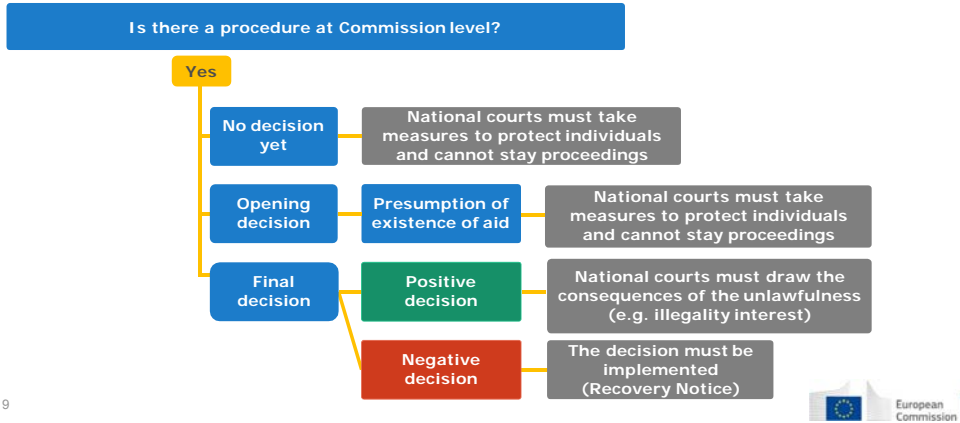

8

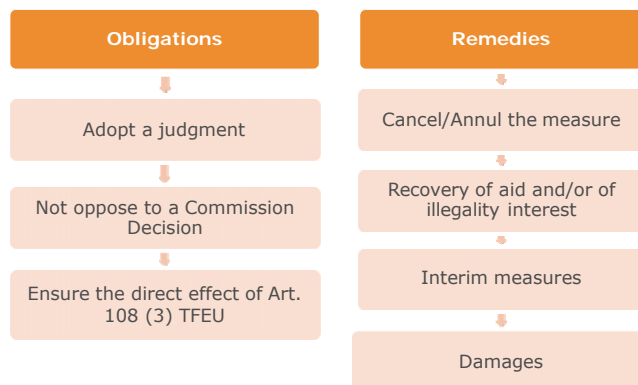

Competences of National Courts

When there is a parallel Commission procedure

Powers of National Courts

Powers of National Courts

Key matters

Legal Standing

Res judicata

Prescription Period

Interest Rate

11

Thank you

© European Union 2020

Unless otherwise noted the reuse of this presentation is authorised under the [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) license. For any use or reproduction of elements that are not owned by the EU, permission may need to be sought directly from the respective right holders.

Rahastatud Euroopa Liidu vahenditest
Teenuse osutamise leping DG COMP/2017/015 - SI2.778715
Käesolev dokument on koostatud Euroopa Komisjonile.
Dokument peegeldab vaid autori isiklike seisukohti, Euroopa
Komisjon ei vastuta dokumendis sisalduva info eest.

Siseriiklike kohtute roll koostöös Euroopa Komisjoniga

Veebiseminar Eesti kohtusüsteemile ja
advokaatidele 30. november
2020

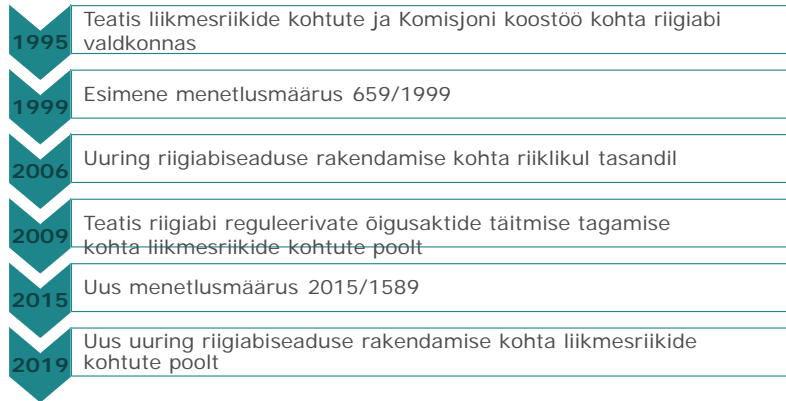
Angeliki CHAROULI
DG COMP H4
Riigiabi – jõustamine ja seire

Käesolev ettekanne väljendab esineja seisukohti, mitte ametlikku Euroopa Komisjoni seisukohta

Sisu

- Taust
- Koostöö Komisjoniga
- Koostöövahendite kasutamine
- Täitmise tagamise teatise läbivaatus

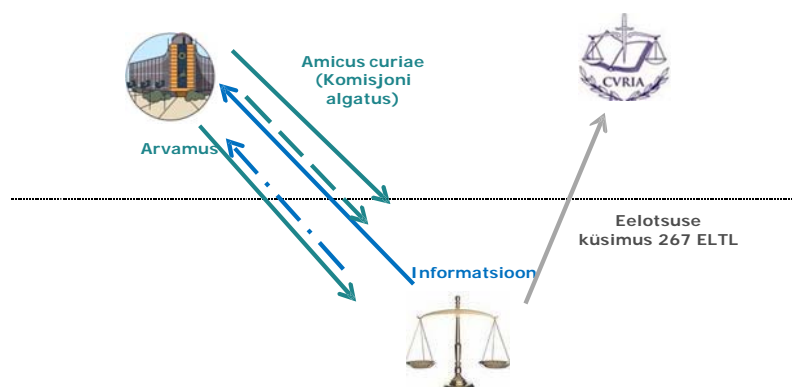
Taust

3

Koostöö Komisjoniga

4

Koostöö Komisjoniga

- Komisjonil ja siseriiklikel kohtutel on lojaalse koostöö kohustus.

Kontakt: ec-amicus-state-aid@ec.europa.eu

Avaldatud taotlused ja Komisjoni arvamused/amicus curiae sekkumised

https://ec.europa.eu/competition/court/overview_en.html

5

Koostöövahendite kasutamine

Arvamuse taotluste arv liikmesriikide lõikes (2009 – 2018)

6

Koostöövahendite kasutamine

Amicus curiae tähelepanekute arv liikmesriikide lõikes (2014 – 2017)

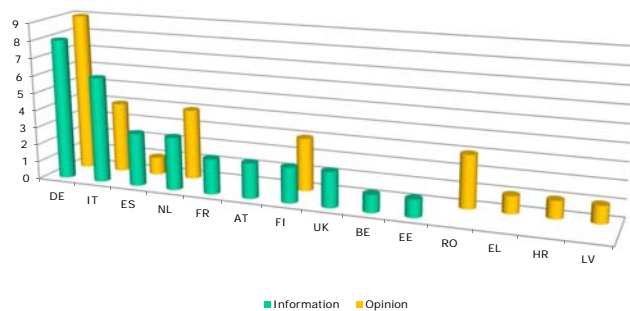

7

Koostöövahendite kasutamine

"Aktiivsemad" liikmesriigid

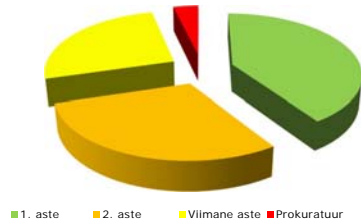

8

Koostöövahendite kasutamine

Arvamuse taotlused – kellelt?

1. aste 2. aste Viimane aste Prokuratuur

Tsiiviikohus Halduskohus Kriminaalkohus

9

Koostöövahendite kasutamine

Amicus curiae

1. aste 2. aste Viimane aste

10

Täitmise tagamise teatise läbivaatamine

Läbivaatuse ülesanded ja eesmärgid

- Anda siseriiklikul tasemel riigiabi reguleerivate õigusaktide jõustamise kohta konkreetseid juhiseid – põhifookus: jõustamine eraõiguse kaudu
- Komisjoni ja siseriiklike kohtute rolli selgitamine
- Komisjoniga koostöö tugevdamine → vastastikune abi
- Teabeallikas huvitatud kolmandatele osapooltele ja siseriiklikele ametivõimudele

11

Täitmise tagamise teatise läbivaatus

Umbkaudne ajagraafik

Sisekonsultatsioonid

Teatise eelnõu tõlkimine

12

Tänan

© European Union 2020

Unless otherwise noted the reuse of this presentation is authorised under the [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) license. For any use or reproduction of elements that are not owned by the EU, permission may need to be sought directly from the respective right holders.

Funded by the European Union

Service Contract DG COMP/2017/015 - SI2.778715

This document has been prepared for the European Commission. However, it reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

The role of national courts Cooperation with the European Commission

Webinar for Estonian judiciary and lawyers
30 November 2020

Angeliki CHAROULI
DG COMP H4
State aid – Enforcement and monitoring

The views expressed in this presentation are purely those of the speakers and may not in any circumstances be regarded as stating an official position of the European Commission

Content

- Background
- Cooperation with the Commission
- Use of the Cooperation Tools
- The Revision of the Enforcement Notice

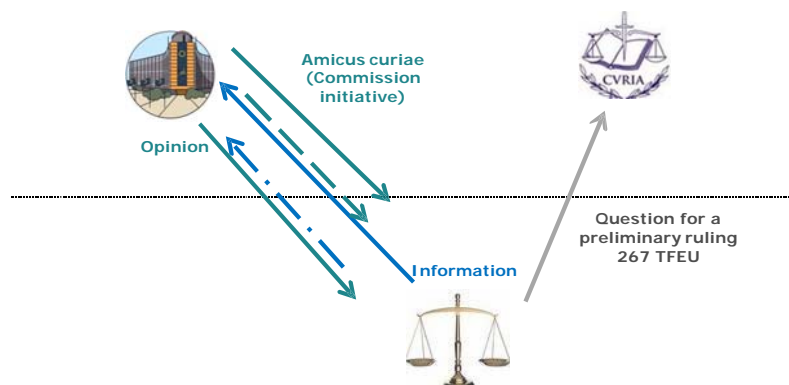
Background

3

Cooperation with the Commission

4

Cooperation with the Commission

- The Commission the national courts have a duty of cooperation in good faith.

Contact: ec-amicus-state-aid@ec.europa.eu

Publication of requests and Commission's opinions/amicus curiae interventions

https://ec.europa.eu/competition/court/overview_en.html

5

The Use of the Cooperation Tools

Number of requests for opinion per Member State (2009 – 2018)

6

The Use of the Cooperation Tools

Number of amicus curiae observations per Member State (2014 – 2017)

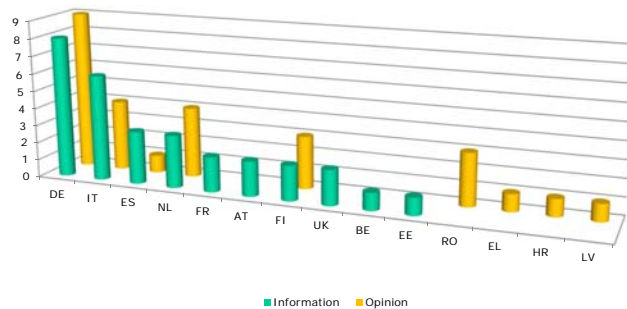

7

The Use of the Cooperation Tools

The more "active" Member States

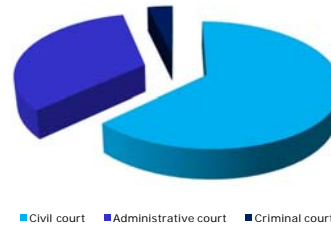
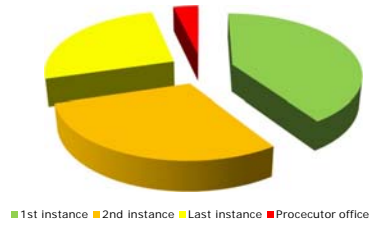

8

The Use of the Cooperation Tools

Opinion requests – by whom?

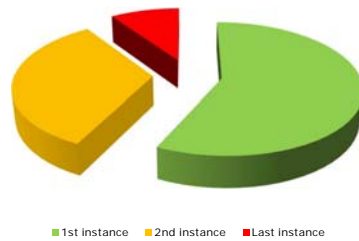

9

The Use of the Cooperation Tools

Amicus curiae

10

The Revision of the Enforcement Notice

Purpose and Objectives of the Revision

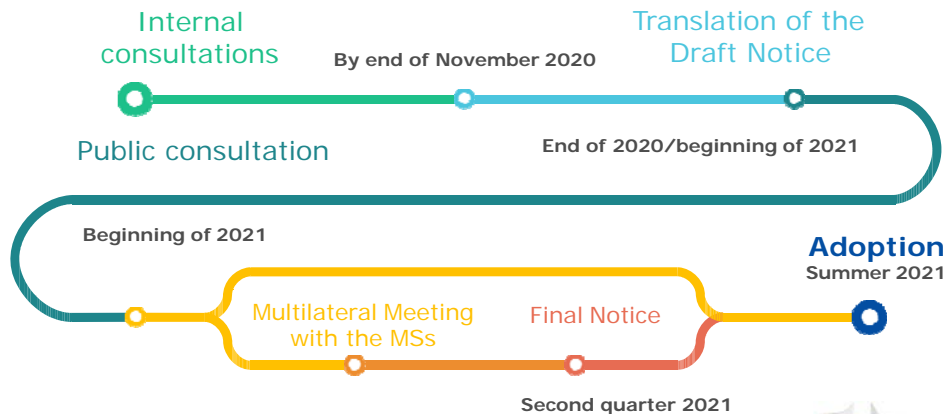
- Provide concrete guidance on the enforcement of State aid rules at national level – main focus: private enforcement
- Clarification of the respective roles of the Commission and of the national courts
- Reinforcement of cooperation with the Commission → mutual assistance
- Source of information for interested third parties and national authorities

11

The Revision of the Enforcement Notice

Indicative Timeline

12

Thank you

© European Union 2020

Unless otherwise noted the reuse of this presentation is authorised under the [CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) license. For any use or reproduction of elements that are not owned by the EU, permission may need to be sought directly from the respective right holders.

RIIGIABI ÕIGUS — JUHTUMIUURING

➤ Faktid

1. Ettevõtte **Wood Corporation (Wood)** ja Regiooni A Metsamajandamise Amet (**FMB**) sõlmisid 15. veebruaril 2010 puidu hankelepingu. Vastavalt lepingule kohustus FMB tarnima Woodile kokkulepitud puidukoguseid kindlaksmääratud hinnaga ajavahemikus 15/02/2010 kuni 31/12/2015. Lisaks võttis FMB kohustuse, et ei müü teistele ostjatele lepingus määratletud hinnast odavamalt.
2. 2010 ja 2011 tarnis FMB Woodile puitu, kuid mitte kokkulepitud mahus. 2011. aastal sattus Wood rahalistesse raskustesse, mis tõi kaasa hilinenud maksed FMB-le. Augustis 2012 lõpetas FMB 15. veebruaril 2010 allkirjastatud hankelepingu ning aasta teisest poolest lõpetas FMB Woodile lepingu tingimuste alusel puidu tarnimise.
3. Vahepeal sattus ettevõtte Wood suurematesse finantsraskustesse, mille tulemusena ei suutnud Wood tasuda oma võlausaldajatele. Septembris 2014 jõustus Woodi suhtes võlgade tasumiseks vaidluste lahendamise menetluses kohtulahend.

➤ Ettevõtte Wood ja FMB vahelised vaidlused siseriiklikus tsiviilkohtumenetluses

4. Ülaltoodud vaidlused äriühing Wood ja FMB vahel jõudsid tsiviilkohtusse. 24. aprilli 2014 deklaratiivne kohtuotsus leidis, et vaatamata sellele, et FMB lõpetas lepingu, on vaidlusalune leping siiski jõus. Apellatsioonikohus jättis oma lõpliku kohtuotsusega 3.detsembril 2015 eelneva kohtuotsuse samuti jõusse (**1. juhtum siseriiklikus kohtus**)
5. Järgnevalt esitas Wood jaanuaris 2016 tsiviilhagi, millega taotles kahjutasu välja mõistmist, kuna FMB jättis tarnimata 2012 a. ca 14 miljoni euro väärtuses puitu ja teiseks, jättis tarnimata umbes 1,5 miljonit kuupmeetrit puitu (vastavalt vaidlusaluse lepingu täitmise tingimustele) vahemikus 2012 ja detsember 2015 (**2. juhtum siseriiklikus kohtus**).
6. Teise juhtumi puhul väitis FMB kohtus, et lepingu täitmine on vastuolus Euroopa Liidu õigusega. Leping kujutab ELTLi artikkel 107(1) tähenduses riigiabi ja lepingu täitmisega rikutakse ELTLi artikkel 108(3) kolmandat lõiget. Seda süüdistust 1 juhtumi apellatsioonikohtu menetluse käigus ei tõstatatud. 2. juhtumi kohtumenetlus ei ole lõppenud.

Aruteluteemad:

- A. Milliseid ELi riigiabi õiguse elemente saab siseriiklik kohus tõlgendada ja rakendada?
- B. Millised on selle õigusvastasuse tagajärjed kahjunõude menetlusele?
- C. Kas hinnang muutub kui vahepeal, peale Woodi konkurentide kaebust, väljendas Komisjon 5. juuli 2016 otsusega kahtlust FMB Woodile esitatud soodustariifi kokkusobivuse üle riigiabiga ja algatas uurimise.

➤ Komisjoni negatiivne otsus ja liikmesriik A kohustus vahendid tagasi nõuda

- 7. 20. detsembri 2017 otsusega, millega Komisjon uurimismenetluse lõpetas, leidis Komisjon, et liikmesriik A oli ebaseaduslikult andnud kokkusobimatut riigiabi summas 8 miljonit EURi Woodile rakendades soodustariifi perioodil 15/02/2010 kuni 31/12/2012 ja kohustas A-d vahendid 4 kuu jooksul abi saajalt tagasi nõudma.
- 8. Komisjoni otsuse hetkel tekkis Woodil maksejõuetus. Erasektori võlausaldajad olid nõus oma nõudeid vähendada 60 %-le. Liikmesriik A ei nõustunud ja registreeris tähtajaliselt, vastavalt siseriiklikule maksejõuetuse seadusele, kogu riigiabi nõude maksejõuetuse registris, sealhulgas tagasinõudmise intressi.
- 9. Juunis 2018 lõpetati Woodi maksejõuetuse menetlus ning kõikidele võlausaldajatele tasuti 60 % nõuetest.
- 10. Liikmesriik A teavitas Euroopa Komisjoni, et usub, et on täitnud oma kohustuse jõustada tagasinõude otsus.

Aruteluteemad:

Kas liikmesriik A saab väita, et kogusummast 60 % tagasi saamine kujutab endast Komisjoni otsuse täielikku ja tõhusat rakendamist? Arutage ja tooge grupeeritult välja nii poolt kui vastuargumendid seoses ELi õigusest tuleneva liikmesriigi kohustusega koheselt ja tõhusalt vahendite tagasinõudmist rakendada.

STATE AID LAW — CASE STUDY

➤ Facts

1. On 15 February 2010 the company **Wood Corporation (Wood)** and the Forest Management Board of Region A (**FMB**) concluded a timber supply contract. Under that contract, FMB committed to supply Wood specific quantities of wood for a fixed price for the period from 15/02/2010 to 31/12/2015. In addition, FMB made a commitment not to sell to other buyers for less than the price fixed in the contract.
2. In 2010 and 2011, FMB supplied Wood with timber, but did not deliver the agreed quantities of wood. In 2011, Wood faced financial difficulties which lead to delayed payments to FMB. In August 2012, FMB terminated the supply contract of 15 February 2010, and from the second half of the year ceased to supply timber to Wood under the terms of the contract.
3. In the meantime, the financial difficulties of Wood increased, and as a result, it was unable to satisfy its creditors. In September 2014, the company Wood was subject to a judicial decision in a resolution procedure to settle its debts.

➤ Disputes between the company Wood and the FMB at the national civil courts

4. The above disputes of the company Wood and the FMB reached the civil courts. A declaratory decision of 24^{April} 2014 found that, despite its termination by FMB, the contract at issue remains in force. This judgment was upheld also by the appellate court, by means of a final court judgment of ³ December 2015 (**1st case before the national courts**).
5. Wood subsequently brought an action before the civil courts in January 2016, with the request, firstly, to award damages due to the failure to supply timber in 2012 for a price amounting to approximately EUR 14 million and secondly, to supply around 1,5 million cubic metres of wood in execution of the disputed contract between 2012 and December 2015 (**2nd case before the national courts**).
6. FMB argued before the court in that second case that the implementation of the contract in question is contrary to the law of the European Union. The contract constitutes State aid within the meaning of Article 107(1) TFEU and has been carried out in breach of the third subparagraph of Article 108(3) TFEU. This allegation was not raised in the proceedings before the Court of Appeal in the above-mentioned 1st case. The trial in the 2nd case has not been completed.

Topics for discussion:

- A. Which elements of EU state aid law can be interpreted and applied by the national court?
- B. What are the consequences of this illegality for the procedure on damages?
- C. Does the assessment change, if in the meantime, following a complaint from competitors of Wood, the Commission, by decision of 5 July 2016, expressed doubts as to the compatibility of the preferential tariff charged by FMB to Wood with State Aid rules and opened an investigation.

➤ The Commission's negative decision and the obligation to recover for Member State A

7. By decision of 20 December 2017 closing the investigation procedure, the Commission considered that the Member State A had unlawfully granted incompatible State aid amounting to EUR 8 million to Wood through the application of a preferential tariff for the period from 15/02/2010 to 31/12/2012 and obliged A to recover it from the beneficiary within 4 months.
8. At the time of the Commission's decision, the company Wood entered into insolvency. The private creditors agreed to limit their claims at a rate of 60 %. Member State A did not agree and registered within the deadline, under national insolvency law, the full State Aid claim including recovery interest in the insolvency register.
9. In June 2018 the insolvency procedure of Wood was closed, with the payment of all creditors in respect of 60 % of their claims.
10. Member State A informed the European Commission that it believes it has complied with its obligation to implement the recovery decision.

Topics for discussion:

Can the Member State A claim that the partial recovery of 60 % of the total amount to be recovered constitutes the full and effective implementation of the Commission's decision? Discussion by group of arguments in favour of and against the immediate and effective implementation by Member State A of the recovery obligation under EU law.

Küsimustik – 16. november

1. Turu definitsioon on (palun märkige vale väide!):

- a) vahend ettevõtete vahelise konkurentsi piiride tuvastamiseks ja määratlemiseks.
- b) suunatud konkurentsipiirangute tuvastamisele, millega ettevõtjad silmitsi on.
- c) konkurentsiõiguse peamine eesmärk ja saavutatakse tavaliselt tuvastades teatud turul tegutsevate firmade turuosad.

2. Asjaomane tooteturg (palun märkige vale väide!):

- a) on võimalik tuvastada niinimetatud “SSNIP testiga”.
- b) on defineeritud kui ‘valdkond, kus asjaomased ettevõtjad tegelevad kaupade või teenuste pakkumisega, kus konkurentsitingimused on üsna sarnased ja mida saab eristada naaberladest märgatavalt erinevate konkurentsitingimuste tõttu.
- c) koosneb kõikidest nendest toodetest ja/või teenustest, mis tarbija seisukohast on oma iseloomulike tunnuste, hindade ja otstarbekohase kasutuse põhjal omavahel vahetatavad ja asendatavad.

3. “Ettevõtja” kontseptsioon on ELi konkurentsiõiguses oluline kuna:

- a) Ettevõtjatel on majanduses oluline roll.
- b) ELTLi artiklid 101 ja 102 rakenduvad üksuste konkurentsivastasele käitumisele, mis nende sätete tähenduses kvalifitseeruvad ettevõtjateks.
- c) Ettevõtjad osalevad sagedasti konkurentsivastastes tegevustes.
- d) Nad tegelevad majandustegevusega.

4. Kas on õige, et kokkulepe kindlaksmäärata hinnad ja jaotada geograafilised turud peab olema reaalset täide viidud ja peab olema turul tekitanud tegelikke konkurentsivastaseid mõjusid, et see kvalifitseeruks konkurentsi piiramisena?

- a) Ja, peab olema märgatav mõju konkurentsile.
- b) Ei, kuna sellega kaasneb juba olemuslikult suur potentsiaal tekitada negatiivseid mõjusid.

5. „Kokkuleppe“ saab ELTLi artikkel 101 tähenduses sõlmida vaid kirjaliku lepinguna, mille on allkirjastanud kõik asjaosalised.

- a) Õige
- b) Vale

6. Vertikaalne kokkulepe on:

- a) Kokkulepe või kooskõlastatud tegevus, mis on sõlmitud kahe või enama ettevõtja vahel, kes kuuluvad samasse majandusüksusesse.
- b) Kokkulepe või kooskõlastatud tegevus, mis on sõlmitud kahe või enama ettevõtja vahel, kes kõik tegutsevad kokkuleppe või kooskõlastatud tegevuse täitmise eesmärgil tootmis- või turustusahela eri tasanditel, ja mis käsitlevad tingimusi, mille alusel osalised võivad teatud kaupu või teenuseid osta, müüa või edasi müüa.
- c) Kokkulepe, mis kombineerib erinevaid koostöö etappe, näiteks teadus- ja arendustöö ja selle tulemuste tootmine ja/või turustamine.

7. Palun märkige õige väide:

- a) Iseenesest ei ole ebaseaduslik, kui ettevõtja on turgu valitsevas seisundis, ning selline turgu valitsev ettevõtja võib konkureerida võrdsetel tingimustel. Ent asjaomane ettevõtja peab eelkõige vastutama selle eest, et tema tegevus ei kahjustaks tõelist moonutamata konkurentsi ühisturul.
- b) Valitsev seisund on ELTLi artikkel 102 alusel keelatud, kuna on suur tõenäosus, et igasugune käitumine selle positsiooni kaitsmiseks tooks kaasa konkurentsivastaselt konkurentidel turulepääsu sulgemise.
- c) Valitsevas seisundis ettevõtja ei saa õigustada oma käitumist, mis viib konkurenti turulepääsu sulgemiseni.

8. Millist järgnevatest tegevustest võib lugeda turgu valitseva seisundi kuritarvitamisena vastavalt ELTLi artiklile 102?

- a) Turu jagamine
- b) Hinna kindlaksmääramine
- c) Turuvallutuslik hinnakujundus

9. Milline järgnevatest ei ole ELTLi artikkel 102 tähenduses kuritarvituslik tegevus:

- a) Horisontaalsed ja vertikaalsed piirangud
- b) Hinnakujundus ja mitte hinnakujunduslikud tegevused
- c) Turuseisundi ja turult väljatõrjumise kuritarvitused

Küsimustik – 30. november

1. Kui Euroopa Komisjon uurib kaebust riigi meetme vastu, siis kas siseriiklik kohus, kes arutab ELTL artikli 108(3) rikkumist peaks menetluse peatama, kuni Komisjon on kinnitanud, et meede kujutab endast abi?

- a. Jah
- b. Ei

2. Milline on suhe siseriiklike kohtute rolli ja Euroopa Komisjoni rolli vahel ELi riigiabiõiguse kohaselt?

- a. Nad kattuvad
- b. Nad täiendavad üksteist
- c. Nad on alternatiivid

3. Kas siseriiklik kohus võib vastavalt ELi õigusele otsustada riigiabi meetme *kokkusobivuse* üle?

- a. Jah
- b. Ei

4. Kas siseriiklik kohus võib vastavalt ELi õigusele otsustada riigiabi meetme *ebaseaduslikkuse* üle?

- a. Jah
- b. Ei

5. Ebaseaduslik abi on abi, mida antakse enne eelneva Euroopa Komisjoni loata, rikkudes ELTLi artiklis 108 (3) sätestatud rakendamiskeeldu.

- a. Tõene
- b. Vale

6. Abi, mille Euroopa Komisjon on tunnistanud kokkusobivaks, on siiski ebaseaduslik kui see antakse enne kui Euroopa Komisjon on teinud otsuse, millega tunnistab kokkusobivust.

- a. Tõene
- b. Vale

7. Kolmas osapool võib esitada siseriiklikus kohtus riigiabi nõude alltoodu vastu:

- a. Liikmesriik
- b. Abi saaja
- c. Liikmesriik ja abi saaja

8. Mis on tagastamise eesmärk?

- a. Kokkusobimatu abi saajatele karistuse määramine.
- b. Riigiabi andmisele eelnenud turu olukorra taastamine.
- c. Liikmesriikidele lisatulu tagamine, võimaldades seeläbi maksude alandamist või kulutuste suurendamist.
- d. Kokkusobimatut abi saanud ettevõtte likvideerimine.

9. Mis on peamised erinevused Euroopa Liidu Kohtu eelotsuse ja Euroopa Komisjoni arvamuse taotluse vahel?

- a. Arvamuse taotlus puudutab majanduslikke, faktilisi ja õiguslikke küsimusi, kuid eelotsused puudutavad Euroopa Liidu õiguse tõlgendust ja teiseste õigusaktide kehtivust.
- b. Komisjoni arvamused ei ole siseriiklikele kohtunikele siduvad erinevalt Kohtu autoriteetsest ühenduse õiguse tõlgendusest.
- c. Arvamuse taotlustega tegeletakse tavaliselt kiiremini kui eelotsustega.
- d. Kõik ülaloodud.

Taustadokumendid / Background Documentation

Dokumendid

EUROOPA LIIDU KONKURENTSIÕIGUSE PÕHIALUSED

Veebiseminar Eesti kohtunikele, prokuröridele ja
advokaatidele

16., 23. ja 30. november 2020 (pärastlõunal)

A. SISSEJUHATUS EUROOPA LIIDU KONKURENTSIÕIGUSESSE

No.	Pealkiri
A.01	Euroopa Liidu toimimise leping: artiklid 101 , 102 , 103 , 104 , 105 , 106 , 107 , 108 , 109
A.02	KOMISJONI TEATIS asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsioiguses
A.03	COMMISSION NOTICE Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty (eestikeelne versioon puudub)
A.04	NÕUKOGU MÄÄRUS (EÜ) nr 1/2003, 16. detsember 2002, asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (konsolideeritud versioon)
A.05	KOMISJONI MÄÄRUS (EÜ) nr 773/2004, 7. aprill 2004, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artiklite 81 ja 82 kohaste menetluste teostamist komisjonis (konsolideeritud versioon)
A.06	Komisjoni teatis komisjoni ja ELi liikmesriikide kohtute vahel tehtava koostöö kohta EÜ asutamislepingu artiklite 81 ja 82 kohaldamisel
A.07	KOMISJONI TEATIS Muudatusettepanekud seoses komisjoni teatisega komisjoni ja ELi liikmesriikide kohtute vahelise koostöö kohta EÜ asutamislepingu artiklite 81 ja 82 kohaldamisel

A.08	<p style="text-align: center;"><u>KOMISJONI TEATIS</u> <u>Teatis vähetähtsate kokkulepete kohta, mis ei piira märgatavalt konkurentsi</u> <u>Euroopa Liidu</u> <u>toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaselt (<i>de minimis</i>)</u></p>
A.09	<p style="text-align: center;"><u>Commission Staff Working Document – Guidance on restrictions of competition “by object” for the purpose of defining which agreements may benefit from the De Minimis Notice</u> Accompanying the document</p> <p>Communication from the Commission Notice on agreements of minor importance which do not appreciably restrict competition under Article 101(1) of the Treaty on the Functioning of the European Union (De Minimis Notice)</p> <p style="text-align: center;">(konsolideeritud versioon)</p>
A.10	<p style="text-align: center;"><u>COMMUNICATION FROM THE COMMISSION</u> <u>Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty</u></p> <p style="text-align: center;">(eestikeelne versioon puudub)</p>
A.11	<p style="text-align: center;"><u>NÕUKOGU MÄÄRUS (EMÜ) nr 2821/71,</u> <u>20. detsember 1971,</u> <u>asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta kokkuleppe, otsuse ja</u> <u>kooskõlastatud tegevuse</u> <u>liikide suhtes</u></p> <p style="text-align: center;">(konsolideeritud versioon)</p>
A.12	<p style="text-align: center;"><u>KOMISJONI TEATIS</u> <u>Suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta</u> <u>horisontaalkoostöö</u> <u>kokkulepete suhtes</u></p>
A.13	<p style="text-align: center;"><u>KOMISJONI MÄÄRUS (EL) nr 330/2010,</u> <u>20. aprill 2010,</u> <u>Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki</u> <u>vertikaalsete</u> <u>kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes</u></p>
A.14	<p style="text-align: center;"><u>Komisjoni teatis - Suunised vertikaalsete piirangute kohta</u></p>
A.15	<p style="text-align: center;"><u>KOMISJONI TEATIS</u> <u>Suunised komisjoni täitetegevuse prioriteetide kohta EÜ asutamislepingu artikli 82</u> <u>kohaldamisel turgu valitsevate ettevõtjate kuritahtliku konkurentide tõrjuva tegevuse</u> <u>suhtes</u></p>
A16	

	<p><u>EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2019/1, 11. detsember 2018,</u> <u>mille eesmärk on anda liikmesriikide konkurentsiasutustele volitused, et tulemuslikumalt tagada</u> <u>konkurentsireeglite täitmine ja et tagada siseturu nõuetekohane toimimine</u></p>
--	--

B. EUROOPA LIIDU KONKURENTSIREEGLITE JÕUSTAMINE ERAÕIGUSE KAUDU

B.01	<p><u>EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 2014/104/EL, 26. november 2014,</u> <u>teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise</u> <u>hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsireeglite rikkumise korral</u></p>
B.02	<p><u>KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE</u> <u>Euroopa horisontaalne kollektiivse õiguskaitse raamistik</u></p>
B.03	<p><u>KOMISJONI SOOVITUS, 11. juuni 2013,</u> <u>ühiste põhimõtete kohta, mida kohaldatakse liikmesriikide keelava iseloomuga ja kahju hüvitamisele</u> <u>suunatud kollektiivsete õiguskaitsevahendite suhtes ELi õigusest tulenevate õiguste rikkumise puhul</u></p>
B.04	<p><u>Komisjoni teatis „Kahju suuruse kindlakstegemine Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 või 102 rikkumisel põhinevate kahju hüvitamise hagide korral”</u></p>
B.05	<p><u>European Commission: Study on the passing-on of overcharges - Final report (2016)</u> (eestikeelne versioon puudub)</p>
B.06	<p><u>KOMISJONI TEATIS</u> <u>Suunised liikmesriikide kohtutele kaudsele ostjale edasi suunatud ülemäärase ostuhinna osa hindamise kohta</u></p>

B.07	<p style="text-align: center;"><u>KOMISJONI TEATIS</u> <u>Teatis konfidentsiaalse teabe kaitse kohta ELi konkurentsioiguse täitmise</u> <u>tagamisel liikmesriikide</u> <u>kohtutes eraõiguse alusel algatatud menetlustes</u></p>
------	---

C. EUROOPA LIIDU RIIGIABIÕIGUSE JÕUSTAMINE ERAÕIGUSE KAUDU

C.01	<p style="text-align: center;"><u>Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1</u> <u>tähenduses</u></p>
C.02	<p style="text-align: center;"><u>KOMISJONI MÄÄRUS (EL) nr 651/2014,</u> <u>17. juuni 2014,</u> <u>ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi</u> <u>tunnistatakse</u> <u>siseturuga kokkusobivaks</u> (konsolideeritud versioon)</p>
C.03	<p style="text-align: center;"><u>KOMISJONI MÄÄRUS (EL) nr 1407/2013,</u> <u>18. detsember 2013,</u> <u>milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist</u> <u>vähese</u> <u>tähtsusega abi suhtes</u> (konsolideeritud versioon)</p>
C.04	<p style="text-align: center;"><u>NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2015/1588,</u> <u>13. juuli 2015,</u> <u>milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist</u> <u>teatavate</u> <u>horisontaalse riigiabi liikide suhtes (kodifitseeritud tekst)</u> (konsolideeritud versioon)</p>
C.05	<p style="text-align: center;"><u>NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2015/1589,</u> <u>13. juuli 2015,</u> <u>millega kehtestatakse üksikasiojalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu</u> <u>artikli 108</u> <u>kohaldamiseks (kodifitseeritud tekst)</u></p>

C.06	<p><u>KOMISJONI MÄÄRUS (EÜ) nr 794/2004, 21. aprill 2004, millega rakendatakse nõukoogu määrust (EL) 2015/1589, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 108 kohaldamiseks (konsolideeritud versioon)</u></p>
C.07	<p><u>Parimate tavade juhend riigiabi kontrollimenetluste teostamiseks</u></p>
C.08	<p><u>Komisjoni teatis riigiabi reguleerivate õigusaktide täitmise tagamise kohta liikmesriikide kohtute poolt</u></p>
C.10	<p><u>KOMISJONI TEATIS Komisjoni teatis ebaseadusliku ja siseturuga kokkusobimatu riigiabi tagasinõudmise kohta</u></p>
C.11	<p><u>Study on the enforcement of state aid rules and decisions by national courts</u> (eestikeelne versioon puudub)</p>

A. Siseriiklik seadusandlus

D.01	<p><u>Konkurentsiseadus</u></p>
D.02	<p><u>Konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus</u></p>

D.03	<u>Konkurentsi kahjustavate või kahjustada võivate vertikaalsete kokkulepete sõlmimiseks loa andmine (grupierand)</u>
D.04	<u>Konkurentsi kahjustavate või kahjustada võivate teadus- ja arenduskokkulepete sõlmimiseks loa andmine (grupierand)</u>
D.05	<u>Konkurentsi kahjustavate või kahjustada võivate spetsialiseerumiskokkulepete sõlmimiseks loa andmine (grupierand)</u>

Põhimõttelise tähtsusega ja hiljutiste kohtuotsuste nimekiri

KOKKULEPPED, OTSUSED JA KOOSKÕLASTATUD TEGEVUS

1.	C-179/16 F. Hoffmann-La Roche Ltd jt versus Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (2018)
2.	C-194/14 P AC-Treuhand AG versus Euroopa Komisjon (2015)
3.	C-286/13 P Dole Food Company, Inc. ja Dole Fresh Fruit Europe, anciennement Dole Germany OHG versus Euroopa Komisjon (2015)
4.	T-587/08 Fresh Del Monte Produce, Inc. versus Euroopa Komisjon (2013)
5.	T-588/08 Dole Food Company, Inc. ja Dole Germany OHG versus Euroopa Komisjon.(2013)
6.	C-32/11 Allianz Hungária Biztosító Zrt. jt versus Gazdasági Versenyhivatal(2013)
7.	C-226/11 Expedia Inc. versus Autorité de la concurrence jt (2012)
8.	Kogunenud asjad C-501/06 P , C-513/06 P , C-515/06 P und C-519/06 P GlaxoSmithKline Services Unlimited versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2009)
9.	C-8/08 T-Mobile Netherlands BV, KPN Mobile NV, Orange Nederland NV ja Vodafone Libertel NV versus Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit(2009)
10.	C-209/07 Competition Authority versus Beef Industry Development Society Ltd ja Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd. (2008)
11.	C-238/05 Asnef-Equifax, Servicios de Información sobre Solvencia y Crédito, SL versus Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios (Ausbanc) (2006)
12.	T-325/01 DaimlerChrysler AG versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2005)
13.	T-41/96 Bayer AG versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2000) ECR II-3383 Case C-2 and 3/01 P Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV ja Euroopa Ühenduste Komisjon versus Bayer AG. (2004) (eestikeelne versioon puudub)
14.	C-309/99 J. C. J. Wouters, J. W. Savelbergh ja Price Waterhouse Belastingadviseurs BV versus Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten; Raad van de Balies van de Europese Gemeenschap osavõtulp (2002)
15.	T-185/00 Métropole Télévision SA (M6) (T-185/00), Antena 3 de Televisión, SA (T-216/00), Gestevisión Telecinco, SA (T-299/00) ja SIC - Sociedade Independente de Comunicação, SA (T-300/00) versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2002) (eestikeelne versioon puudub)

16.	T-112/99 Métropole télévision (M6), Suez-Lyonnaise des eaux, France Télécom ja Télévision française 1 SA (TF1) versus Euroopa Ühenduste Komisjon(2001)
17.	C-395/96 P Compagnie maritime belge transports SA , Compagnie maritime belge SA ja Dafra-Lines A/S (C-396/96 P) versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2000) (eestikeelne versioon puudub)
18.	T-374/94 , T-375/94 , T-384/94 and T-388/94 European Night Services Ltd (ENS), Eurostar (UK) Ltd, varem European Passenger Services Ltd (EPS), Union internationale des chemins de fer (UIC), NV Nederlandse Spoorwegen (NS) ja Société nationale des chemins de fer français (SNCF) versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1998) (eestikeelne versioon puudub)
19.	C-359/95 P Euroopa Ühenduste Komisjon ja Prantsuse Vabariik versus Ladbroke Racing Ltd. (1997) (eestikeelne versioon puudub)
20.	C-73/95 P Viho Europe BV versus Euroopa Ühenduste Komisjon. (1996) (eestikeelne versioon puudub)
21.	Kogunenud asjad T-528/93 , T-542/93 , T-543/93 and T-546/93 Métropole télévision SA, Reti Televisive Italiane SpA, Gestevisión Telecinco SA ja Antena 3 de Televisión versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1996) (eestikeelne versioon puudub)
22.	T-275/94 Groupement des cartes bancaires "CB" versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1995) (eestikeelne versioon puudub)
23.	C-250/92 Gøttrup-Klim jt Grovwareforeninger versus Dansk Landbrugs Grovvareselskab AmbA (1994) (eestikeelne versioon puudub)
24.	C-89/85 A. Ahlström Osakeyhtiö ja teised versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1993) (eestikeelne versioon puudub)
25.	T-68/89 Società Italiana Vetro SpA, Fabbrica Pisana SpA ja PPG Vernante Pennitalia SpA versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1992) (eestikeelne versioon puudub)
26.	C-234/89 Stergios Delimitis versus Henninger Bräu AG (1991) (eestikeelne versioon puudub)
27.	C-161/84 Pronuptia de Paris GmbH versus Pronuptia de Paris Irmgard Schillgallis (1986) (eestikeelne versioon puudub)
28.	C-107/82 Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft AEG-Telefunken AG versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1983) (eestikeelne versioon puudub)
29.	C-26/76 Metro SB-Großmärkte GmbH & Co. KG versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1977) (eestikeelne versioon puudub)
30.	C-48/69 Imperial Chemical Industries Ltd. versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1972) (eestikeelne versioon puudub)
31.	C-56/64 , C-58/64 Établissements Consten S.à.R.L. ja Grundig-Verkaufs-GmbH versus Euroopa Majandusühenduse Komisjon (1966)

32.	C-56/65 Société Technique Minière (L.T.M.) versus Maschinenbau Ulm GmbH (M.B.U.) (1966) (eestikeelne versioon puudub)
-----	---

TURGU VALITSEVA SEISUNDI KURITARVITAMINE ARTIKKEL 102 ALUSEL

33.	C-525/16 MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia SA versus Autoridade da Concorrência (2018)
34.	C-413/14 Intel Corp. versus Euroopa Komisjon (2017)
35.	C-177/16 Autortiesību un komunicēšanās konsultāciju aģentūra - Latvijas Autoru apvienība versus Konkurences padome (2017)
36.	C-295/12 Telefónica SA ja Telefónica de España SAU versus Euroopa Komisjon (2014)
37.	C-549/10 Tomra Systems ASA jt versus Euroopa Komisjon (2012)
38.	C-209/10 Post Danmark A/S versus Konkurrencerådet (2012)
39.	C-457/10 P AstraZeneca AB ja AstraZeneca plc versus Euroopa Komisjon (2012)
40.	C-109/10 P Solvay SA versus Euroopa Komisjon (2011)
41.	C-52/09 Konkurrensverket versus TeliaSonera Sverige AB (2011)
42.	T-155/06 Tomra Systems ASA ja teised versus Euroopa Komisjon (2010)
43.	C-280/08 P Deutsche Telekom AG versus Euroopa Komisjon (2010)
44.	C-202/07 P France Télécom SA versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2009)
45.	T-271/03 Deutsche Telekom AG versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2008)
46.	C-95/04 P British Airways plc versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2007)
47.	T-201/04 Microsoft Corp. versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2007)
48.	T-203/01 Manufacture française des pneumatiques Michelin versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2003) (eestikeelne versioon puudub)
49.	T-65/98 Van den Bergh Foods Ltd versus Euroopa Ühenduste Komisjon (2003) (eestikeelne versioon puudub)
50.	C-241/91 etc. Radio Telefis Eireann (RTE) ja Independent Television Publications Ltd (ITP) versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1995) (eestikeelne versioon puudub)
51.	C-393/92 Commune d'Almelo ja teised versus NV Energiebedrijf Ijsselmij (1994) (eestikeelne versioon puudub)

52.	C-62/86 AKZO Chemie BV versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1991) (eestikeelne versioon puudub)
53.	C-322/81 NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1983) (eestikeelne versioon puudub)
54.	C-85/76 Hoffmann-La Roche & Co. AG versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1979) (eestikeelne versioon puudub)
55.	C-22/78 Hugin Kassaregister AB ja Hugin Cash Registers Ltd versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1979) (eestikeelne versioon puudub)
56.	C-27/76 United Brands Company ja United Brands Continentaal BV versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1978) (eestikeelne versioon puudub)
57.	C-127/73 Belgische Radio en Televisie ja société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs versus SV SABAM ja NV Fonior (1974) (eestikeelne versioon puudub)
58.	C-6/72 Europemballage Corporation ja Continental Can Company Inc. versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1973) (eestikeelne versioon puudub)
59.	C-48/69 Imperial Chemical Industries Ltd. versus Euroopa Ühenduste Komisjon (1972) (eestikeelne versioon puudub)

EUROOPA LIIDU KONKURENTSIREEGLITE JÕUSTAMINE ERAÕIGUSE KAUDU

60.	C-451/18 Tibor-Trans Fuvarozó és Kereskedelmi Kft. versus DAF TRUCKS N.V. (2019)
61.	C-617/17 Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie S.A. w Warszawie versus Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (2019)
62.	C-637/17 Cogeco Communications Inc versus Sport TV Portugal SA jt (2019)
63.	C-724/17 Vantaan kaupunki versus Skanska Industrial Solutions Oy jt (2019)
64.	C-557/12 Kone AG jt versus ÖBB-Infrastruktur AG (2014)
65.	C-536/11 Bundeswettbewerbsbehörde versus Donau Chemie AG jt (2013)
66.	C-199/11 Europese Gemeenschap, optredend via de Europese Commissie versus Otis NV jt (2012)
67.	C-360/09 Pfeleiderer AG versus Bundeskartellamt (2011)
68.	T-437/08 CDC Hydrogene Peroxide Cartel Damage Claims (CDC Hydrogene Peroxide) versus Euroopa Komisjon (2011)
69.	C-295/04 - C-298/04 Vincenzo Manfredi versus Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA (C-295/04), Antonio Cannito versus Fondiaria Sai SpA (C-296/04) ja Nicolò Tricarico (C-297/04) ja Pasqualina Murgolo (C-298/04) versus Assitalia SpA (2006)

70.	C-453/99 Courage Ltd versus Bernard Crehan ja Bernard Crehan versus Courage Ltd ja teised (2001)
-----	--

EUROOPA LIIDU RIIGIABIÕIGUSE JÕUSTAMINE ERAÕIGUSE KAUDU

71.	C-127/16 P SNCF Mobilités versus Euroopa Komisjon
72.	C-579/16 P Euroopa Komisjon versus FIH Holding A/S ja FIH Erhvervsbank A/S
73.	C-300/16 P Euroopa Komisjon versus Frucona Košice a.s.
74.	C-228/16 P Dimosia Epicheirisi Ilektrismou AE (DEI) versus Euroopa Komisjon
75.	T-219/14 Regione autonoma della Sardegna versus Euroopa Komisjon
76.	C- 415/15 P Stichting Woonpunt jt versus Euroopa Komisjon
77.	C-100/16 P Ellinikos Chrysos AE Metalleion kai Viomichanias Chrysou versus Euroopa Komisjon
78.	T-103/14 Frucona Košice a.s. versus Euroopa Komisjon
79.	T-233/11 and T-262/11 Kreeka Vabariik ja Ellinikos Chrysos AE Metalleion kai Viomichanias Chrysou versus Euroopa Komisjon
80.	C-63/14 Euroopa Komisjon versus Prantsuse Vabariik
81.	C-527/12 Euroopa Komisjon versus Saksamaa Liitvabariik
82.	C-284/12 Deutsche Lufthansa AG versus Flughafen Frankfurt-Hahn GmbH
83.	C-287/12 P Ryanair Ltd versus Euroopa Komisjon (eestikeelne versioon puudub)
84.	C-615/11 P Euroopa Komisjon versus Ryanair Ltd (eestikeelne versioon puudub)
85.	C-610/10 Euroopa Komisjon versus Hispaania Kuningriik
86.	T-80/06 and T-182/09 Budapesti Erõmú Zrt versus Euroopa Komisjon (eestikeelne versioon puudub)
87.	T-88/09 Idromacchine Srl jt versus Euroopa Komisjon
88.	C-507/08 Euroopa Komisjon versus Slovaki Vabariik
89.	C-369/07 Euroopa Ühenduste Komisjon versus Kreeka Vabariik
90.	C-199/06 Centre d'exportation du livre français (CELF) ja Ministre de la Culture et de la Communication versus Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)